

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DOMÁCÍ NÁSILÍ V SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH
PROBLÉMŮ**

Autor práce: Alice Kantorová

Studijní obor: Bezpečnostně právní studia ve veřejné správě

Forma studia: kombinované studium

Vedoucí práce: prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.

Katedra: Katedra společenských věd

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Emanuelu Peckovi, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

PŘEDMLUVA

Když byl můj syn ve druhé třídě, dostal za úkol napsat, co je to domov. Napsal: „Domov je místo, kde žiju. Jednou se mi bude těžko opouštět.“ Těch několik prostých dětských slov, která se mi navždy nesmazatelně vryla do paměti, vystihuje podstatu - význam místa, kde je nám dobře a kam se vždycky budeme rádi vracet. Doma je tam, kde bydlí naši nejbližší - lidé, které máme rádi, kteří pro nás mají pochopení a na něž se můžeme vždy spolehnout. Domov je útočiště před vnějším světem, oáza klidu, míru a lásky, kde čerpáme nové síly a kam se rádi vrátíme. Pro většinu z nás je téměř neuvěřitelné, že mezi námi žijí lidé, kteří to tak nemají. Lidé, kteří se domů nejen netěší, ale tráví den co den v obavách, co je za dveřmi bytu zase bude čekat a každý den je otevírají se strachem. Nikdo mimo rodinu neví o tom, co se za těmi zavřenými dveřmi, kam veřejnost nevidí, odehrává, včera, dnes a zítra znovu. Věčný, ubíjející strach, bolest a nepochopení okolí, to jsou problémy, které je trápí. Nejskrývanější rodinné tajemství. Domácí násilí...

OBSAH

PŘEDMLUVA	4
ÚVOD	7
Zdůvodnění výběru problematiky domácího násilí.....	8
Studijní prameny	8
Členění práce a charakteristika jednotlivých kapitol.....	9
1 DEFINICE POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ	14
2 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
2.1 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
2.2 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	18
2.3 DYNAMIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	19
2.4 RIZIKOVÉ FAKTORY DOPROVÁZEJÍCÍ VZNIK DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	21
2.5 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	21
3 CHARAKTERISTIKA OBĚTI A PACHATELE	22
3.1 OBĚŤ	22
3.2 PACHATEL	23
4 DŮSLEDKY NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ PRO OBĚŤ	27
4.1 STRES	27
4.2 SYNDROM TÝRANÉ ŽENY	30
4.2.1 <i>Posttraumatická stresová porucha</i>	33
4.2.2 <i>Naučená bezmocnost</i>	35
4.2.3 <i>Sebezničující reakce</i>	36
5 ČETNOST VÝSKYTU	37
5.1 STUDIE A STATISTIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	37
5.1.1 <i>Šetření prováděná na vzorcích populace</i>	38
5.1.2 <i>Studie založené na rozboru klinických dat</i>	40
6 POSTOJ SPOLEČNOSTI	43
6.1 MÝTY A REALITA	43
7 PRÁVNÍ VÝCHODISKA	46
7.1 MEZINÁRODNÍ LEGISLATIVA.....	46
7.2 ČESKÁ LEGISLATIVA	48
7.2.1 <i>Úloha Policie ČR</i>	51
7.2.2 <i>Úloha intervenčních center</i>	54
7.2.3 <i>Úloha justice</i>	55
8 PREVENCE A POMOC OBĚTEM	57
8.1 PREVENCE	57
8.2 POMOC OBĚTEM	58
ZÁVĚR	60

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
Odborná literatura	66
Odborné časopisy:	67
Zákony	68
Elektronické zdroje.....	68
SEZNAM ZKRATEK.....	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71
I: Příběhy obětí.....	71
II: Reprezentativní výzkum o domácím násilí.....	71
III: Program Amnesty International pro prevenci domácího násilí.....	71
IV: Adresář intervenčních center ČR	71
V: Krizová intervence - kontakty, pokyny	71
ABSTRAKT	105
ABSTRACT.....	106

ÚVOD

Sociální problémy lze definovat jako sociálně patologické jevy, které společnost netoleruje, neboť představují negativní vybočení od norem chování a hodnot, považovaných za normální a žádoucí. Souvisejí s morálními hodnotami, ovlivňují oblast společenských vztahů a vstupují do popředí při zkoumání geneze kriminality. Jsou tak významné, že se jimi zabývá speciální odvětví sociologie - sociální patologie, která zkoumá poruchy sociálních procesů a sociálních institucí, hledá příčiny jejich vzniku a dopad na fungování společnosti. Řadíme mezi ně např. kriminalitu, prostituci, alkoholismus, nealkoholovou toxikománii, sebevražednost, nezaměstnanost, sociálně podmíněné neurózy a psychózy, sexuální patologii, pracovní úrazy a choroby, rasovou a jinou diskriminaci, dopravní nehodovost, bezdomovectví, terorismus, rodinný rozvrat a domácí násilí. Jejich specifikem je skutečnost, že se často prolínají a vzájemně ovlivňují, což v konečném důsledku představuje znásobení jejich nežádoucích dopadů.¹

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi rozsáhlou problematiku, budu se v této práci dále zabývat pouze jedním sociálním problémem - problematikou domácího násilí (*Domestic Violence*), neboť svou rozšířeností a vysokou latencí patří mezi jeden z nejvýznamnějších společenských problémů. Má dalekosáhlé dopady nejen pro fyzické a psychické zdraví obětí, nejčastěji žen a jejich dětí, ale i na celkové fungování společnosti. Je to zkušenost, která dokáže změnit osobnost oběti a vede k *psychosociální invaliditě*, rozděluje rodiny a jde ruku v ruce s nemocností, nezaměstnaností, alkoholismem, nealkoholovou toxikománií a sebevražedností. Kromě utrpení obětí představuje řešení problémů, spojených s domácím násilím, značné náklady pro společnost. Mezi ekonomické dopady patří nejen náklady na léčení zranění, ale i nemocí, vyvolaných chronickým stresem a invalidizací obětí, náklady v oblasti sociální jako je výstavba azylových domů, náklady na zákroky policistů a činnost justice.²

Např. v USA bylo zjištěno, že náklady na péči o oběti partnerského násilí překročí ročně 5,8 miliard dolarů.³ Podle údajů Rady Evropy to pro jejich 47 států obnáší přes 600 milionů eur ročně (zhruba 16,8 miliardy korun).

¹ PECKA E. *Základy sociologie*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. (s. 83-97)

² VYHLÍDALOVÁ P. Dvě tváře násilníka. *Psychologie dnes*, 2005, č. 6 (s. 27)

³ VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 40)

Zdůvodnění výběru problematiky domácího násilí

Problematiku domácího násilí jsem si jako téma své bakalářské práce zvolila z toho důvodu, že ačkoliv se ani zdaleka nejedná o téma nové, je to bohužel stále aktuální a ožehavý celospolečenský problém. Přestože toto násilí za zavřenými dveřmi dokáže změnit celou osobnost člověka, rozděluje rodiny a páchá ekonomické škody, byla jeho problematika v minulých letech ze strany široké veřejnosti tak bagatelizována, že se stalo téměř neviditelným a o to hůře odhalitelným. Domnívám se, že závažnosti dopadů domácího násilí stále neodpovídá současná informovanost. Jednotlivým médiím sice nelze především v poslední době upřít snahu o tomto jevu informovat, avšak ne vždy jsou tyto informace podány dostatečně srozumitelnou, citlivou formou, stravitelnou pro širokou veřejnost. Často lze mezi řádky jako motivaci spatřovat spíše snahu o senzaci než o preventivní působení.

S výběrem tématu nepochybně souvisí i mé původní povolání. Pracovala jsem řadu let jako zdravotní sestra a během té doby jsem se s několika případy domácího násilí setkala, což nepochybně můj zájem o tuto problematiku ovlivnilo.

Další důvod jsem již nastínila v předmluvě. Pro člověka, který má fungující rodinné zázemí, je představa, že by se tento azyl měl změnit v něco tak nestvůrného, naprosto děsivá. Myslím, že si dokážu představit, jak hrozné by bylo o toto zázemí přijít a co by to znamenalo nejen pro mě, ale především pro moje děti a jejich další život. Bohužel zdaleka ne všichni mají takové štěstí, že je něco takového nikdy nepotkalo. Proto jsem se rozhodla pokusit se tuto problematiku a její dopady zviditelnit - vysvětlit, co prožívají oběti a proč se chovají zdánlivě tak nepochopitelně a nelogicky, proč si nechávají týráním líbit a od násilníka neodejdou, co mohou udělat pro svou bezpečnost a kdo a jakým způsobem jim může poradit a pomoci.

Vzhledem k tomu, že je v rámci domácího násilí nejfrekventovanější partnerské násilí páchané na ženách, rozhodla jsem se, že se stane těžištěm celé práce.

Studijní prameny

Před vlastní tvorbou bakalářské práce jsem průběžně shromažďovala veškeré informace, které by pro tento účel mohly být užitečné. Čerpala jsem je z několika typů zdrojů. Nejdůležitější výchozí zdroj této práce představuje odborná literatura. Jak jsem však zjistila, knih, které se zabývají problematikou domácího násilí komplexně, není mnoho a jsou špatně dostupné. To platí i o vědeckých publikacích z oborů, které se tímto jevem sice zabývají okrajově, avšak úhel jejich pohledu je pro pochopení problematiky v celé její šíři velmi důležitý. Proto jsem vyhledávala informace

o domácím násilí nejen v publikacích z oblasti sociologie, psychologie, psychiatrie, práva, kriminalistiky, kriminologie a pedagogiky, ale i v učebnicích pro policejní školy. Užitečným zdrojem při skládání mozaiky o domácím násilím, se staly odborné časopisy jako např. *Sociální práce, Psychologie dnes, Právo a rodina* nebo *Sociologický časopis*. Zde jsem našla informace zaměřené cíleně na problematiku domácího násilí ve formě výstižného souhrnu nejdůležitějších poznatků z této oblasti.

Jiný zdroj představují legislativní normy. Patří sem mezinárodní deklarace na úrovni OSN, Rady Evropy, EU a právní předpisy ČR (zejména trestní zákon a zákon č. 135/2006 Sb.).

Dalším zdrojem se stala šetření realizovaná v ČR po roce 1990, ať už to byly reprezentativní výzkumy, sociologické sondy nebo ankety, jejichž výsledky poskytují představu o četnosti výskytu tohoto negativního jevu v naší společnosti. Za stejným účelem jsem se seznámila s rozbory klinických dat, z nichž jsem sestavila grafy. Čerpala jsem ze statistik PPČR, neziskových subjektů zaměřených na pomoc obětem domácího násilí, a to BKB a jím provozované DONA linky, Informačního a poradenského centra ROSA a ze statistik Intervenčního centra při Diecézní charitě v Českých Budějovicích.

Poslední zdroj informací představuje internet. Solidní informace jsem našla především na webových stránkách neziskových organizací, které se zabývají poradenskou činností spojenou s vedením azylových domů pro ženy-oběti domácího násilí, specializovaných poraden a organizací, poskytujících k problematice tohoto závažného porušování lidských práv osvětu. Použila jsem také informace ze stránek PČR, ministerstev, ČSÚ a agentur realizujících výzkumy, internetových novin, časopisů i z některých zahraničních zdrojů.

Členění práce a charakteristika jednotlivých kapitol

Cílem této práce je zviditelnit problematiku domácího násilí - definovat tento pojem, popsat jeho projevy, dopad na oběť, vysvětlit její zdánlivě nepochopitelné reakce na týrání, pojednat o realizovaných výzkumech, legislativě, možnostech řešení tohoto problému a o jeho prevenci. O dosažení tohoto cíle jsem usilovala postupným naplňováním vytyčené osy, tvořené rozdělením celé problematiky do osmi kapitol této bakalářské práce.

V této úvodní kapitole, rozčleněné do tří oddílů, považuji za nezbytné vysvětlit, proč jsem si z oblasti sociálních problémů vybrala právě problematiku domácího násilí a rozhodla se ji zaměřit na partnerské násilí páchané na ženách. V dalších pasážích

popisují zdroje informací, které se staly podkladem pro zpracování práce a zabývám se popisem členění práce a charakterizováním obsahu jednotlivých kapitol.

První kapitola je věnovaná definování pojmu domácí násilí. Uvedením definic napříč použitými zdroji se pokouším dokázat, že se jedná o velmi specifický jev, který není jednoduché jednoznačně charakterizovat. V podstatě může být domácím násilím každé úmyslné, opakované a dlouhodobé jednání pachatele v rámci emocionálního vztahu, spočívající v útocích na lidskou důstojnost, zdraví a život, které oběť-osobu blízkou, poškozují a vedou u ní ke ztrátě schopnosti tyto incidenty zastavit. Zahrnuje jak násilí mezi dospělými členy rodiny, tak i špatné zacházení s dětmi, se starými nebo handicapovanými lidmi, takže může nabývat nejrůznějších podob jako je např. zneužívání, týrání nebo zanedbávání dětí, incest, násilí na partnerovi nebo trýznění seniorů. Proto se domácí násilí rozděluje na *násilí mezigenerační* a *násilí partnerské*, které nejlépe vystihuje pojem *týrání partnera*.

Vzhledem k mnohotvárnosti tohoto jevu jsem považovala za logické pokračovat uvedením podrobnější charakteristiky domácího násilí. Ta je obsahem druhé kapitoly, kterou jsem pro větší přehlednost rozdělila do pěti oddílů. Postupně se zde detailněji zabývám formami, znaky, dynamikou, rizikovými faktory vzniku a příčinami domácího násilí. Domácí násilí může nabývat různých forem jako je násilí psychické, fyzické, sexuální, ekonomické, citové vydírání, sociální izolace nebo jejich kombinace. K základním znakům domácího násilí, kterými se liší od obyčejných hádek, patří to, že se nejedná o jednorázový incident, ale o opakované a dlouhodobé útoky, které se vyznačují stupňováním intenzity a četnosti, přičemž místem těchto útoků je vždy privát. Ve vztahu panuje asymetrie, role obou aktérů jsou jasně rozděleny na osobu násilnou a osobu týranou. K projevům domácího násilí nedochází permanentně, probíhá ve třech fázích - narůstání tenze, násilný akt a klidová fáze, které se cyklicky střídají. Zajímaly mě projevy obětí a pachatelů násilí v jednotlivých fázích cyklu. Podstatné je střídání násilného chování pachatele s demonstrativními projevy lásky. Tyto nepředvídatelné změny způsobů chování pachatele, jsou pro psychiku oběti devastující. Rizikových faktorů pro vypuknutí domácího násilí je celá řada, mezi ty nejčastější patří finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské dovolené a závislosti násilníka. Příčiny domácího násilí je možné rozdělit na celospolečenské, rodinné, osobnostní a situační.

V této fázi zpracování práce se mi zdálo vhodné navázat v další kapitole na předchozí poznatky uvedením charakteristiky oběti a pachatele. Po prostudování

popisovaných zdrojů jsem zjistila, že neexistuje žádná typická oběť ani pachatel domácího násilí. Oběti i násilníci pocházejí z nejrůznějšího sociálního, rasového, etnického i ekonomického prostředí, na jejich status nemá vliv věk, materiální zajištění ani vzdělání. Obětí se může stát kdokoli z rodinných příslušníků, nejčastější obětí partnerského násilí jsou ženy (v 95% případů). Minimálně v 66% případů jsou svědky týrání dětí, které si nesou následky po celý život. Výzkumy prokázaly, že se agresorovi nejlépe manipuluje s tzv. *predepresivním typem* oběti, která se vyznačuje svědomitostí, nižším sebevědomím a sklonem k sebeobviňování. Rovněž pachatelem domácího násilí může být obecně kdokoli, kdo společně sdílí byt nebo dům, ale nejčastěji je to současný nebo bývalý partner. Prostřednictvím strachu, vyvolaného násilím, určuje agresor chování oběti. Je pro něj typické, že za své chování nepřijímá zodpovědnost, bagatelizuje je, omlouvá, popírá a vymýšlí si pro ně různá zdůvodnění. Ženu považuje za svůj majetek, domnívá se, že má právní nárok na její poslušnost a právo použít násilí k jejímu potrestání, pokud se nechová podle jeho představ. Násilné chování mu přináší různé výhody. Pro rozvoj domácího násilí se jako určující jeví emoční složka osobnosti násilníka, proto v této kapitole uvádím rozdělení domácích agresorů do skupin podle jejich nejčastějších vlastností. Typický pachatel domácího násilí se rekrutuje ze skupiny *muž dvojí tváře*. Jeho agresivita je zaměřena pouze proti partnerce. Se svým okolím vychází velmi dobře a je jím považován za slušného a důvěryhodného člověka, což situaci oběti ztěžuje. V závěru kapitoly se zabývám otázkou, zda existují varovné signály budoucího násilí.

Ve čtvrté kapitole, rozdělené do dvou oddílů, věnuji značnou pozornost vysvětlení důsledků násilného chování pro oběť. Tato stěžejní kapitola je pojednána velmi podrobně, neboť pochopit chování a myšlení oběti, je pro orientaci v problematice domácího násilí klíčové. Oběti žijí v permanentním stresu, proto v první části kapitoly definuji pojem stres, zabývám se jeho projevy, popisuji reakci organismu v zátěžových situacích a zaměřuji se na doprovodné znaky stádia vyčerpání s dopady na oběť v oblasti poznávací, citové a sociální, které jsou natolik devastující, že ji mohou dovést až k sebevraždě. Druhá část kapitoly se zabývá podstatou *syndromu týrané ženy*, specifického termínu k pojmenování fyzických, psychických a sociálních symptomů, vzorců chování a složitých změn osobnosti v důsledku dlouhodobého týrání. Typické projevy jako je např. přetrvávající vazba k násilníkovi, zatajování příčin zranění a setrvávání v násilném vztahu, jsou pro neinformovaného pozorovatele zvenčí natolik nepochopitelné, že se staly důvodem k vyčlenění tohoto syndromu. Nejprve uvádím

předpoklady jeho vzniku, znaky a stádia rozvoje. Dále se snažím vysvětlit, proč týrané ženy dlouhodobě snášejí partnerské násilí a od násilníka neodejdou. Popisují vytvoření specifické emoční vazby mezi pachatelem a obětí násilí, tzv. *Stockholmský syndrom*, předpoklady jeho vzniku a stádia, kterými oběť prochází na cestě k rozhodnutí z násilného vztahu odejít. Týrané ženy nemají vyhráno ani když se jim podaří z vlivu násilníka vymanit. Partnerské násilí odchodem často nekončí a ze strany násilníka hrozí pronásledování, proto se zde zabývám také popisem pojmu *stalking*. Odcházejícím týraným ženám hrozí až o 75% vyšší riziko, že budou zabity, než těm, které ve vztahu zůstávají. Vzhledem k tomu, že se symptomy *syndromu týrané ženy* dělí do tří kategorií, kterými jsou *příznaky spadající pod PTSP*, *naučená bezmocnost* a *sebezničující reakce*, je každé z nich věnován samostatný oddíl. V oddíle pojednávajícím o *PSTP* se pokouším pojednat o podstatě této úzkostné poruchy, vznikající jako reakce na déletrvající stresovou situaci nebo traumatizující zážitek, jejích projevech, podmínkách vzniku a diagnostických kritériích. V části zaměřené na naučenou bezmocnost, jeden ze specifických důsledků týrání ze strany blízkého člověka, se zabývám podstatou mechanismu tohoto jevu-oběť propadá letargii a pasivitě, protože se naučila, že nemá kontrolu nad událostmi a každý pokus o změnu situace skončí fiaskem. Vyhledává pomoc, až když jí nebo jejím dětem jde o život. Může reagovat impulzivním jednáním, zoufalým útokem na pachatele. V poslední části kapitoly popisují fenomen *sebezničující reakce*, protože ta je ornou půdou pro přežívání mýtů o domácím násilí. Veřejnost jí vnímá jako důkaz o patologické osobnosti oběti, ačkoliv i ona je důsledkem prožívaných útrap a především střídání dvou protichůdných způsobů chování násilníka. označovaného jako *fenomén Jekylla a Hyde*. Zabývám se projevy tohoto fenoménu jako je popírání viny násilníka, bagatelizace zranění, zlehčování situace a odmítání záchrany, které vedou k dalšímu poškozování oběti.

V páté kapitole jsem se snažila odpovědět na otázku, jak časté jsou případy domácího násilí. Uvádím zde statistické údaje, z nichž mě osobně nejvíce šokovalo zjištění, že 38% žen v ČR zažilo během svého života nějakou formu násilí ze strany svého partnera a že u žen ve věku 16-44 let je domácí násilí pokládáno za hlavní příčinu smrti a invalidity. Vzhledem k tomu, že při výzkumech prevalence partnerského násilí v ČR byly použity dvě metody, z nichž první zjišťovala četnost tohoto jevu na reprezentativním vzorku populace a druhou zastupovaly studie založené na rozboru klinických dat, je tato kapitola rozdělena stejným způsobem. V první části uvádím přehled nejdůležitějších šetření, realizovaných v ČR v letech 1999-2006, se stručným

komentářem. Ve druhé části jsem použila statistické údaje policie a některých neziskových subjektů, zaměřených na pomoc obětem domácího násilí, na jejichž základě jsem sestavila grafy.

Zajímal mě rovněž postoj naší společnosti k domácímu násilí. Tomu jsem se věnovala v šesté kapitole. Mým úmyslem bylo zjistit, zda se současný postoj společnosti k násilí páchanému na ženách během jejího vývoje nějak změnil. Samostatnou část této kapitoly věnuji nejčastěji zažitým mýtům o domácím násilí, které lidi podvědomě ovlivňují a kladou překážky odhalování domácího násilí. Tyto mýty pak srovnávám s realitou.

Sedmá kapitola se zabývá právními aspekty domácího násilí, nejprve rámcově z hlediska mezinárodního práva, ve druhé části pak z pohledu legislativy ČR. Zde se zabývám úlohou a postavením *PČR*, intervenčních center a justice, které z naší legislativy pramení. Dále uvádím některé poznatky, získané osobní návštěvou českobudějovického intervenčního centra.

V poslední kapitole se zaměřuji na možnosti odborné i laické pomoci obětem a na prevenci výskytu případů domácího násilí.

V závěru práce shrnuji nejdůležitější poznatky o problematice domácího násilí, přístupech k němu a o způsobech jeho řešení.

1 DEFINICE POJMU DOMÁCÍ NÁSILÍ

Co je to domácí násilí? Neexistuje jednoznačná definice tohoto pojmu. Podle APA⁴ jsou domácím násilím: „činy fyzického týrání, sexuálního zneužívání a špatného psychického zacházení; chronické situace, ve kterých jedna osoba kontroluje nebo má v úmyslu kontrolovat chování jiné osoby; a zneužívání moci, což může vyústit ve zranění či poškození psychického, sociálního, ekonomického, sexuálního nebo fyzického blaha členů rodiny.“ POPP⁵ definuje domácí násilí jako „agresi fyzickou, psychickou nebo kombinovanou, která se odehrává mezi osobami blízkými v prostředí považovaném za domov a zahrnuje jak špatné zacházení s dětmi, násilí mezi dospělými členy rodiny, tak i špatné zacházení se starými nebo handicapovanými lidmi.“ To znamená, že domácí násilí může nabývat různé podoby: zneužívání, týrání, zanedbávání dětí, incest, násilí na partnerovi, trýznění seniorů, postižených členů rodiny pod. Definice, vycházející ze skutkové podstaty trestného činu: „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“⁶, označuje za domácí násilí „týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba (nejčastěji muž) získává a udržuje nad druhou osobou (nejčastěji žena) moc a kontrolu. Osobou blízkou se rozumí příbuzní v linii přímé, tj. manžel, manželka, děti, sourozenci nebo jiné osoby v poměru rodinném nebo jemu podobném (partnerský vztah druha a družky)“. V širším slova smyslu lze tedy za domácí násilí považovat každé jednání v rodině a domácnosti, které negativně ovlivňuje nebo poškozuje jeho oběť, narušuje její psychickou stabilitu a integritu, poškozuje rozvoj její osobnosti nebo omezuje svobodu.“ Je to „deliktní chování, které se nedotýká jen přímých aktérů, ale má negativní dopad na nepřímé oběti, zejména děti, vyrůstající v nenormální a nezdravé atmosféře plné násilí, strachu a nenávisti.“⁷ Odborníci se shodují na tom, že se nezletilé děti stávají pasivními účastníky násilí v 65-80% případů. Jiná charakteristika popisuje domácí násilí jako „široce rozšířený a zároveň nejméně kontrolovatelný druh násilí-násilí „za zavřenými dveřmi“, tj. v soukromí mimo kontrolu veřejnosti, které zahrnuje všechny projevy psychického, fyzického, sexuálního

⁴ American Psychological Association. 1996. Violence and the family. Washington, APA (s.3) /VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 9)

⁵ POPP, T. *Ženy-postavení ve společnosti, domácí násilí* [on-line]. E-polis.cz, 13. leden 2004. [cit. 6. září 2008].

⁶ URL:<http://www.acorus.cz/cz/informace-o-domacim-nasili.html> [cit. 23. listopadu 2008]

⁷ FALTUSOVÁ J., *Domácí násilí* [on-line]. Sborník referátů z 12. celostátního kongresu k sexuální výchově, Pardubice 2004. [cit. 31. října 2008]

a ekonomického násilí, včetně citové vydírání a sociální izolace.“⁸ Nebo jinak: „*Je to násilí odehrávající se v rámci intimního vztahu. Jedná se o ovládání nebo podmanění jiné lidské bytosti ponížením a chováním, zaměřeným na vyvolání strachu, jako je fyzické a citové zneužívání.*“⁹ VYHLÍDALOVÁ¹⁰ tento pojem definuje jako “*násilí mezi osobami, které k sobě mají emocionální vztah a jsou k sobě poutány řadou dalších ekonomických a sociálních vazeb (děti, výživa, finance...).*“ KONRÁD¹¹ nabízí tuto definici: „*Domácí násilí je převážně v soukromí jednostranně cílený, opakující se dynamický systém nebezpečných útoků proti životu, zdraví, svobodě nebo útoků proti lidské důstojnosti osoby blízké, především psychického, fyzického nebo sexuálního charakteru.*“ Ať už se pokoušíme definovat tento jev jakkoliv, je důležité si uvědomit, že se **vždy jedná o vědomou, opakovanou a dlouhodobou činnost pachatele** (nikdy nejedná z nedbalosti), jehož násilné projevy - útoky jsou vedené na lidskou důstojnost, zdraví a život, jejich brutalita se neustále stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopnosti tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah, dokud je ještě čas.

Z uvedených definic vyplývá možnost rozdělení domácího násilí na *partnerské* a *mezigenerační*. Mezigenerační násilí směřuje od rodičů k dětem a naopak. Partnerské násilí je násilné chování v intimních vztazích, a to jak v heterosexuálních, tak v homosexuálních. VARGOVÁ¹² dělí partnerské násilí na *běžné partnerské násilí* a *patriarchální teror* s tím, že tyto dva typy se liší pohlavím pachatele a oběti, krutostí i délkou trvání zneužívání. Zatímco běžné partnerské násilí mohou zažívat muži i ženy, jeho frekvence je relativně nízká a neustí tak často ve fyzické zranění, patriarchální teror je páčán muži na ženách, projevuje se zvyšováním frekvence a krutosti násilí a nezahrnuje pouze fyzické a psychické útoky, ale i násilí ekonomické.

⁸ URL:<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d> [cit. 31. října 2008]

⁹DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 4)

¹⁰ VYHLÍDALOVÁ, P. Dvě tváře násilníka. *Psychologie dnes*, 2005, č. 6, (s. 26)

¹¹KONRÁD, Z.. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. (s. 8)

¹² VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 9)

2 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí začíná často velmi nenápadně, jeho prvních příznaků si oběť nemusí vůbec všimnout. Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, vyskytuje se v různých formách, které zahrnují širokou škálu projevů patologického chování, ať už je to psychické týrání, fyzické nebo sexuální napadání, ekonomické násilí nebo jejich kombinace. Obvykle začíná psychickým násilím, které později přerůstá ve fyzické napadání, jehož četnost, krutost, rafinovanost a délka trvání neustále narůstá. Je vždy páchano vědomě, úmyslně a promyšleně - nikdy ne ve stavu silného emocionálního rozrušení, ačkoliv afektem často bývá omlouváno. Na rozdíl od běžného kriminálního násilí k němu nedochází ze zjištěných důvodů, jeho cílem je totiž získat moc a kontrolu nad obětí. Ke specifickým domácím násilím patří také skutečnost, že vytváří vztah závislosti oběti na pachateli. Psychologickou kvalitu partnerského násilí dle ČÍRTKOVÉ¹³ nejlépe vystihuje výraz *týrání partnera (Partner Abuse)*.

2.1 Formy domácího násilí

Možný obsah jednotlivých forem domácího násilí je shrnut v následující tabulce.

Tab. 1 - Formy domácího násilí¹⁴

<u>Psychické násilí</u>	zlehčování obav, urážení, znevažování („jsi neschopná, málo vyděláváš, nic neumíš“), ponižování, zesměšňování, podceňování, nářky, kontrola, zákazy, příkazy, křik, výhrůžná gesta, neustálé kritizování, nadávky, vulgarity, terorizování, sledování, vyslýchání, podezřívání z nevěry, snižování schopností, zpochybňování duševního zdraví, demonstrace moci, vynucování triviálních činností (např. jídlo musí splňovat přesně stanovená kritéria), ničení věcí, vyčerpávání (zavalování prací, buzení v noci), příležitostné projevy náklonnosti (snaha připoutat oběť k sobě)...
<u>Fyzické násilí</u>	fackování, rány pěstí, bití, házení předmětů, kopání, škracení, třesení, strkání, sevření, bodání, životu nebezpečná jízda autem, ničení majetku, týrání domácích zvířat za přítomnosti rodiny, útok na děti, znemožnění vstupu do objektu - nejčastějšími důsledky fyzického násilí jsou zhmožděniny, škrábance, řezné rány, popáleniny, poranění hlavy, zlomeniny, otřes mozku
<u>Méně obvyklé způsoby fyzického týrání¹⁵</u>	svázání nebo spoutání, tlučení hlavou o topení, míření zbraní, zamačkávání cigaret na kůži, nasazování roubíku nebo pytle přes hlavu, nucení k užívání drog

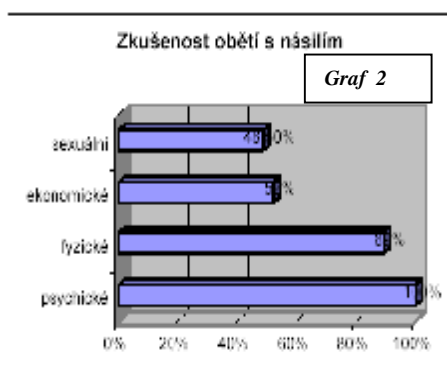
¹³ ČÍRTKOVÁ L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí. *Policista*, 2002, č. 7 (příloha)

¹⁴ tabulka byla sestavena kompletací údajů získaných napříč zdroji

¹⁵ CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí*. Praha : Albatros, 2007. (s. 14)

<u>Sexuální násilí</u>	vynucený sex, nucení k neobvyklým sexuálním praktikám, k napodobování scén z pornofilmů, znásilnění, ubližování při sexuálním aktu, vynucený sex bez ochrany, nucení k sexu s jiným mužem nebo ženou, kontrolování spodního prádla
<u>Ekonomické násilí</u>	nemožnost disponovat s finančními prostředky (kontrola financí, neposkytování peněz na domácnost nebo přístupu k bankovním účtům, poskytování nízkého kapesného), zákaz chodit do práce
<u>Citové vydírání</u>	vyhrožování: „najdu si tě všude a zničím tě“, „jestli mě opustíš, zabiju se a budeš mě mít na svědomí.“ „jestli se rozvedeme, nic nedostaneš“, „já mám postavení, tobě nikdo neuvěří.“...
<u>Sociální izolace</u>	zákaz přijímání návštěv, sledování televize, zákaz telefonování, bránění v kontaktu s přáteli, s příbuznými, ztěžování kontaktů s rodiči, stěhování do míst, kde oběť nikoho nezná, zamykání v bytě, kontrola pošty, SMS zpráv

Nejzákladnější a zároveň nejhůře prokazatelnou formou domácího násilí je psychické násilí. I když není vidět, způsobuje toto týrání svou krutostí větší muka a nesnesitelnější bolest než násilí fyzické. Je to mučení, jehož dlouhodobá přítomnost dokáže osobnost člověka zlomit. Dle ČÍRTKOVÉ¹⁶ k němu dochází ve 100% případech domácího násilí, neboť i fyzický útok blízké osoby způsobuje oběti psychické trauma. Tuto

skutečnost

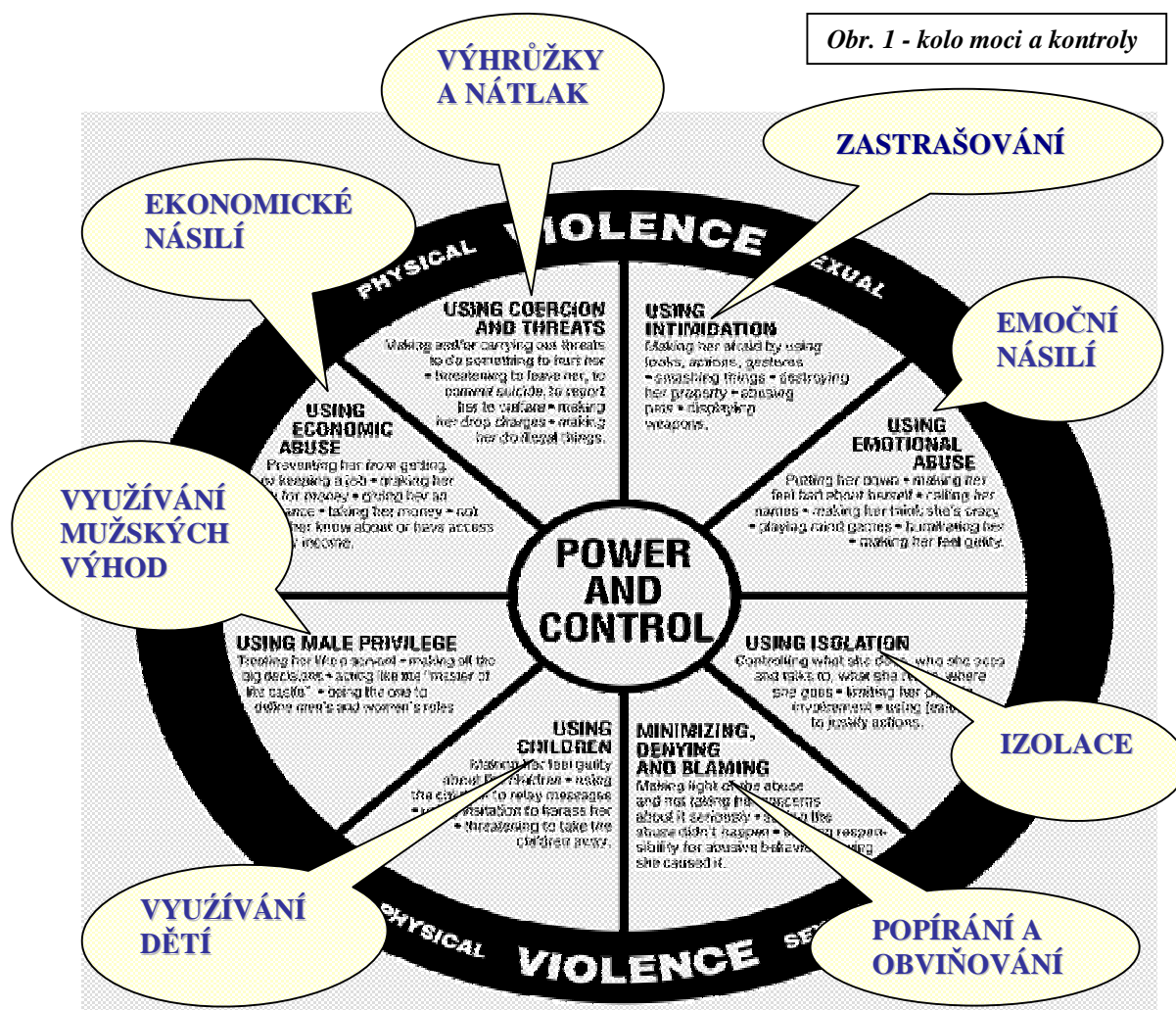
potvrzuje Graf 1¹⁷, který ukazuje, že všechny ženy-oběti domácího násilí, které prošly *Informačním a poradenským centrem ROSA* v letech 2003-2007, mají zkušenosti s psychickým násilím. Z dalších údajů z téhož zdroje (zpracovaná data 194 z 214 klientek centra - obětí domácího násilí v roce 2007) viz Graf 2 vyplývá,

že druhou nejčastější formou domácího násilí bylo násilí fyzické (89%), následované ekonomickým (52%) a sexuálním násilím (48,5%).

¹⁶ ČÍRTKOVÁ L. Psychické týrání partnera aneb Domácí násilí beze stop. *Právo a rodina*, 2007, č. 6, (s 1)

¹⁷ URL:<http://www.rosa-os.cz/index.php?id=26> [cit. 1. září 2008]

Propojení psychického násilí s fyzickým a sexuálním znázorňuje „kolo moci a kontroly“ viz *Obr. 1*¹⁸. Pneumatika kola je tvořena psychickým a sexuálním násilím. Výplet, který drží celé kolo pohromadě, představuje psychické násilí. Popisované taktiky ilustrativně propojují zdnlivě nespojené formy násilného chování, kterými si násilník vědomě získává nebo upevňuje svou moc nad obětí.

2.2 Znamky domácího násilí

Domácí násilí se vyznačuje čtyřmi základními znaky (viz. *Tab. 2*), které je odlišují od jednorázových sporů, rvaček nebo permanentních hádek tzv. „italských domácností“. Jejich znalost je nesmírně důležitá pro pracovníky pomáhajících profesí, kteří musí být podobnými vědomostmi vybaveni, aby dokázali domácí násilí odhalit a jeho obětem co nejúčinněji pomoci.

¹⁸ URL: <http://www.theduluthmodel.org/store/home.php?cat=5> [cit. 29. říjen 2008]

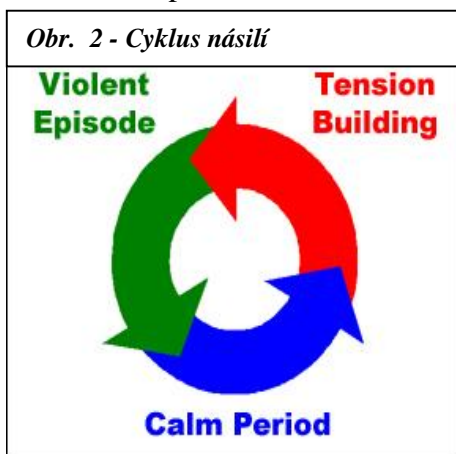
Tab. 2 - Znaky domácího násilí¹⁹

<u>Opakování a dlouhodobost</u>	nejde o jednorázový incident (tím však vše začíná)
<u>Eskalace, stupňování intenzity a četnosti</u>	útoky proti lidské důstojnosti, zdraví, životu
<u>Asymetrie vztahu</u> - jasné role aktérů (nikdy se nemění)	násilník vždy ubližuje, oběť je vždy týraná
<u>Místem útoku je společná domácnost - privát</u>	privát se přenáší i do jiného prostředí (chata, auto, hotel...)

Jak uvádí ČÍRTKOVÁ²⁰, je právě pochopení tohoto jasného rozdělení rolí na osobu kontrolující, násilnou a osobu ohroženou, závislou, klíčem k pochopení podstaty domácího násilí a k porozumění chování obětí. V tomto kontextu se pak setrvávání s agresorem nebo útky a opakované návraty k němu jeví jako srozumitelný důsledek násilného vztahu.

2.3 Dynamika domácího násilí

Domácí násilí prochází určitou dynamikou. S jednotlivými případy se můžeme setkat v jakémkoliv stádiu jejich vývoje, přičemž riziko náhlé eskalace hrozí v každém z nich. Předpoklad, že k domácímu násilí dochází v určitém cyklu viz Obr. 2²¹,

vyslovila jako první L. WALKER (1979): „K násilí nedochází permanentně a ochota obětí zůstat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním jednotlivých fází násilí, které zahrnují i relativně klidná období.“²² Tato teorie vysvětluje proces viktimizace oběti, tj. přeměny potencionální oběti v oběť skutečnou. Cyklus domácího násilí se skládá ze tří fází - fáze

narůstání tenze (*Tension Building*), **násilného aktu** (*Violent Episode*) a **klidové fáze** (*Calm Period*). Projevy oběti a pachatele násilí v jednotlivých fázích cyklu jsou uvedeny v Tab. 3 na následující stránce.

¹⁹ ČÍRTKOVÁ L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce*, 2006, č. 2 (s. 61) a ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů* Praha : Grada Publishing, a. s., 2007. (s. 108-109).

²⁰ ČÍRTKOVÁ L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce*, 2006, č. 2 (s. 60)

²¹ URL: http://www.law.indiana.edu/pop/domestic_violence/cycle.shtml [cit. 30. říjen 2008]

²² VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (s. 7)

Tab. 3 - Projevy oběti a pachatele násilí v jednotlivých fázích cyklu²³

Fáze narůstání tenze	
<u>Oběť</u>	<u>Pachatel</u>
pečující, ochotná, souhlasící	nízká míra hněvu
snaha udržet klid za každou cenu	verbální agrese, pokořování
potlačuje hněv	lehčí fyzické násilí a ponižování, které se stává častějším
omlouvá partnerovo chování	jinak se chová doma a jinak na veřejnosti
příčinu násilí přisuzuje vnějším okolnostem	narůstá obava z možnosti odchodu dětí
kryje pachatelovo chování, zodpovědnost přisuzuje sobě	vzrůstá žárlivost a potřeba kontroly oběti
odcizuje se svému okolí, stahuje se do sebe	zvyšuje kontrolu aktivit oběti
narůstá stres, úzkost, hněv, strach	zvyšuje agresivitu
Násilný akt	
<u>Oběť</u>	<u>Pachatel</u>
pasivní přijímání	nedostatek sebekontroly, nepředvídatelné chování
naučená bezmocnost - věří, že nemá smysl bránit se nebo se pokusit uniknout	násilné projevy tenze (např. záchvaty zuřivosti)
disociace, neochota uvěřit tomu, co se stalo, rezervovanost	touha dát oběti lekci
minimalizace zranění	omlouvání vlastního chování
emoční zhroucení - 24 až 48 hodin poté	obviňování oběti
deprese, apatie	poškozené vědomí
izolace	emocionální vyčerpání
odkládá vyhledání pomoci	kontrola nad ukončením této fáze
snížení sebeúcty	snížení sebeúcty
Klidová fáze	
<u>Oběť</u>	<u>Pachatel</u>
ztotožňuje se s rolí oběti, viktimizace	milující, vlídný, omlouvá se
pocity viny při myšlence na odchod	prosí o odpuštění
cítí zodpovědnost za násilí	slibuje, že už se to nikdy nebude opakovat
věří, že se násilník změní	závislost na opakovaném přijetí a odpuštění
přesvědčení zůstat s partnerem je posíleno	
cítí se užitečná, potřebná, žádoucí	ambivalentní vztah sama k sobě samému
ambivalentní vztah sama k sobě	

²³ VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M., *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (s. 8)

2.4 Rizikové faktory doprovázející vznik domácího násilí

Vznik domácího násilí doprovázejí určité rizikové faktory. Patří k nim: vynucená sociální izolace, zdravotní postižení/omezení, vyšší věk a bezmocnost seniorů, přechod z aktivního zaměstnání do důchodu, nezvládnuté rodičovství a výchova dětí, péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené a finanční závislost na partnerovi.²⁴ Z údajů *Informačního a poradenského centra ROSA* vyplývá, že ze 194 obětí domácího násilí v roce 2007 bylo na partnerovi závislých 33% žen (20% na mateřské, 13% studentky a ženy nezaměstnané, v důchodu nebo v domácnosti).²⁵

2.5 Příčiny domácího násilí

Příčiny jeho vzniku jsou různé. Teoreticky je lze rozdělit do několika skupin, ale v praxi se často kombinují (viz *Tab. 4*).

Tab. 4 - Příčiny domácího násilí²⁶

Celospolečenské	převládající názor společnosti - hierarchie hodnot založená na nadvládě a dominanci mužů, mýty o domácím násilí
Lokální situační faktory	konkrétní sociální prostředí (nízký příjem/vzdělanost) nebo životní situace (nezaměstnanost)
Rodinné	příčiny vyplývající ze vztahů mezi členy rodiny - uplatňování moci v rodině
Osobnostní	povahové rysy útočníka (sklony k agresi), zkušenost s násilím v původní rodině, vzájemná interakce násilníka a oběti

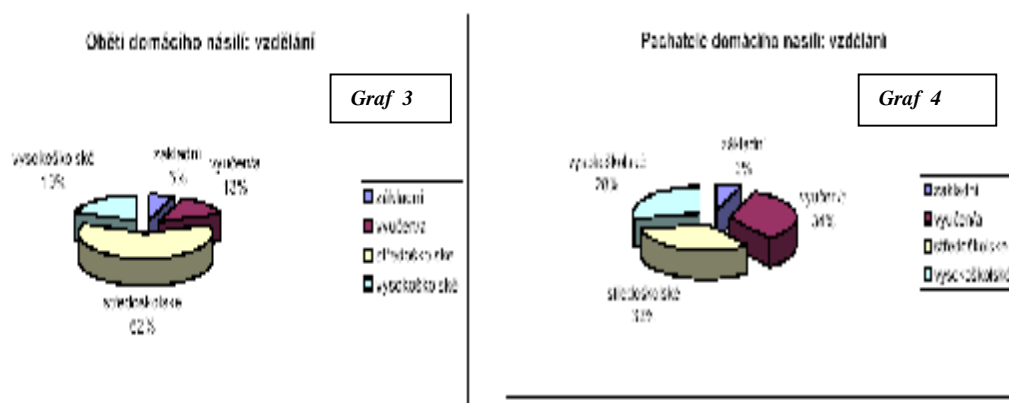
²⁴ URL: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/domaci-nasili/r69> [cit. 29. říjen 2008]

²⁵ URL: <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=26> [cit. 10. září 2008]

²⁶ DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 58-59)

3 CHARAKTERISTIKA OBĚTI A PACHATELE

Neexistuje typická oběť domácího násilí ani typický pachatel. Oběti i násilníci pocházejí z nejrůznějšího, sociálního, rasového, ekonomického i etnického prostředí. Významnou roli nehraje náboženské cítění, materiální zabezpečení, věk, sociální status a překvapivě ani vzdělání, což dokládá *Graf 3 a Graf 4*²⁷, které vycházejí ze statistiky ROSA získané zpracováním dat 194 z 214 klientek - obětí domácího násilí, které prošly *Informačním a poradenským centrem ROSA* v roce 2007.

První graf vypovídá o tom, že se nejčastější obětí staly ženy se středoškolským vzděláním (62%), které následují vysokoškolačky (19%). Až na třetím místě byly vyučené (13%), nejméně zastoupeny skončily ženy se základním vzděláním (6%). Z druhého grafu vyplývá, že se nejvyšší počet pachatelů rekrutuje z řad vyučených (34%), ti jsou těsně následováni středoškoláky (32%) a vysokoškolačky (28%) Základní vzdělání mělo shodně jako v případě obětí 6% pachatelů.

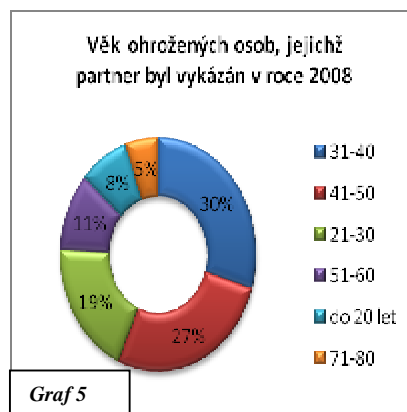
3.1 Oběť

Partnerské násilí zažívají nejčastěji ženy, které se stávají jeho obětí až v 95% případů. Proto je domácí násilí považováno za genderově (rodově, pohlavně) podmíněný zločin, kterého se dopouštějí muži na svých současných nebo bývalých partnerkách. Týrání působí obětem závažné, dlouhodobé psychické a fyzické následky, nepředstavitelná muka, snižuje nejen kvalitu jejich života, ale současně poškozují i děti - svědky násilí na celý život (jsou jimi minimálně v 66% případů, někteří autoři uvádějí 70-80%²⁸). „Pro děti se násilné projevy stávají trvalým vzorcem chování, který si s sebou přinášejí do dospělosti. Vytvářejí si názor, že násilím je možné řešit problémy,

²⁷ URL : <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=26> [cit. 1. září 2008]

²⁸ VARGOVÁ B., et al. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou.* (s. 13)

prosazovat se, ovládat, zastrášovat a trestat druhé. Vyrůstají z nich lidé náchylnější ke kriminalitě, k viktimizaci, požívání drog i prostituci. Naučená útočnost se stává trvalým rysem jejich osobnosti.“²⁹ Podstatou genderové nerovnosti mezi oběma pohlavími je rozdílný přístup k mužům a ženám, který není předurčen biologicky a vzniká na základě kulturních, historických a sociálních podmínek. Tyto názory silně ovlivňují řešení případů domácího násilí, neboť ve společnosti jsou zakořeněny rigidní představy o rozdělení mužských a ženských rolí a prosazován model: muž=živitel rodiny, žena=pouze pečovatelka/vychovatelka.³⁰ Typická oběť sice neexistuje, ale statistiky říkají, že nejvíce ohrožené jsou ženy ve věku 30-44 let³¹. Potvrzuje to i statistika *Intervenčního centra při Diecézní charitě v Českých Budějovicích* za rok 2008 získaná při jeho osobní návštěvě, z níž byl sestaven *Graf 5*. Bylo zjištěno, že se agresorovi nejlépe manipuluje s obětí vyznačující se svědomitostí, nižším sebevědomím a sklonem k sebeobviňování (tzv. *predepresivní typ*). Taková žena se ráda obětuje a naivně se domnívá, že pokud násilníkovi vysvětlí, co prožívá, tak to pochopí.³²

Často byla v dětství týraná nebo sexuálně zneužívaná nebo byla svědkem týrání své matky.³³

3.2 Pachatel

Pachatelem partnerského násilí je nejčastěji muž. Jeho násilné chování vyvolává strach a prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti. Pro domácího agresora je typické, že za své chování nepřijímá zodpovědnost, bagatelizuje je, omlouvá, popírá a vymýšlí si pro ně různá zdůvodnění. Nejčastěji se vymlouvá na vliv alkoholu, důsledek stresu, případně svádí vinu na oběť, která jej k útoku „vyprovokovala“. Ženu považuje za svůj majetek a podle toho s ní zachází. Domnívá se, že má právní nárok na její poslušnost, právo použít násilí, aby ji potrestal, pokud se nechová podle jeho představ. Jeho vztah k oběti je ambivalentní, na její přítomnosti je závislý, takže její případný odchod ze společné domácnosti špatně snáší. Násilné chování mu přináší výhody viz *Tab. 5* na další stránce.

²⁹ URL: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006010612> [cit. 28. října 2008]

³⁰ VYKOPALOVÁ H. Násilí v rodině. *Kriminalistika*, 2001, č. 4 (s. 254)

³¹ URL: <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=10> [cit. 3. ledna 2009]

³² HUČÍN J. Proč mi tak ubližuješ? *Psychologie dnes*, 2003, č. 1, (s. 11)

³³ VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008. (s. 636)

Tab. 5 - Přínos násilného chování pro pachatele ³⁴

Vybití emocí	agresivita kompenzuje nízké sebevědomí/špatnou náladu/ neúspěch
Služby v domácnosti	zastařenou partnerku snáz donutí, aby mu dělala pomyšlení
Sex	ve strachu z násilí mu bude po vůli
Finanční výhody	ekonomické násilí přináší víc prostředků pro jeho potřebu

V současné době neexistuje žádný výzkum, který by mapoval typologii pachatelů domácího násilí. Zdrojem informací jsou především oběti násilí, dále pak kriminologické a psychologické výzkumy, které zkoumají typické rysy osobnosti agresora. Výzkumy ukázaly, že pro rozvoj domácího násilí se jako určující jeví emoční složka osobnosti násilníka a že mnoho agresorů má vlastnosti uvedené v Tab. 6.

Tab. 6 - Typické rysy osobnosti agresora ³⁵

nízké sebevědomí	žárliivost
pocit neschopnosti a nedocenení	neschopnost vyrovnat se se stresovou situací
víra ve stereotypní rozdělení rolí mužů a žen	nepřipravenost nést důsledky za své násilné chování
sklon vinit ze svých činů jiné	

Otázka proč mají domácí násilníci tyto sklony a proč jsou tak krutí, je sice na místě, ale odpověď nic neobjasňuje. Jsou to lidé, jejichž mínění o sobě je tak nízké, že potřebují někoho týrat. Modus operandi, kterým dostanou normální ženu do svého područí, se dá sice popsat, ale jen těžko pochopit. Nejčastěji jsou rozdělováni do skupin viz Tab. 7.

Tab. 7 - Rozdělení pachatelů domácího násilí do skupin ³⁶ - upraveno

Pachatel s psychickou poruchou nebo poruchou osobnosti	není způsobilý pro život ve vztahu, jeho láska je ničivá
Pachatel, jehož chování bylo ovlivněno situačně	určitá životní epizoda nebo souhra okolností roztočí kolo násilí a on už nedokáže s týráním přestat (akcentace negativních vlastností)
Muž závislý na alkoholu/drogách	postrádá zábrany, je agresivní
Pachatel s násilnou zkušeností	zažil násilí v dětství (jako oběť nebo svědek)
„Muž dvojí tváře“ - typický pachatel domácího násilí	jeho agresivita je zaměřena pouze proti partnerce, vůči vnějšímu okolí nemá citový vztah, vychází s ním velmi dobře, takže okolí nevěří, že by byl něčeho takového schopen

³⁴ DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí-Pracovní manuál*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 18-19)

³⁵ CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí*. Praha : Albatros, 2007. (s. 53)

³⁶ VYHLÍDALOVÁ, P. Dvě tváře násilníka. *Psychologie dnes*, 2005, č. 6 (s. 26-27) a VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. (s. 635-636)

HUČÍN³⁷ o *muži dvojí tváře* s odkazem na francouzskou psychiatricku M. F. Hirigoyen mluví jako o narcistickém jedinci, který špatně snáší neúspěch a pocit malé vlastní hodnoty. Prostřednictvím destabilizačních technik jako jsou slovní urážky, lži nebo ponižování protějšku, se snaží zvýšit si sebevědomí, vyhnout se vnitřním konfliktům a nejistotě. Na oběť přenáší odpovědnost za to, co sám nedokáže - promítá vlastní nejistotu a neschopnost do oběti. Agresivní chování se projevuje v okamžiku, kdy má přijmout svůj díl odpovědnosti, což se pro něj stává zdrojem nejistoty. Proto své chování nikdy nezpochybňuje a působí jako silná a fascinující osobnost, které je těžké vzdorovat. V této souvislosti se nabízí otázka, zda lze nebezpečí budoucího násilí ve vztahu předvídat. Jak říká VYHLÍDALOVÁ: „Poznat první příznaky domácího násilí je někdy velice těžké, protože prolíná do vztahu jako jed a dokud není jeho koncentrace taková, aby zabíjela, tak je máme tendenci přehlížet a omlouvat.“³⁸ Žádná rozumná žena se jistě dobrovolně nepohne do vztahu s vědomím, že si bere násilníka. Na začátku každého vztahu je zamilovanost, násilí propuká až později. „Na co si má dát žena u svého budoucího partnera pozor?“ Odpověď poskytuje seznam varovných signálů budoucího (nebo i začínajícího) násilí, které pravděpodobnost pozdějšího vzplanutí násilí ve vztahu zvyšují, uvedený v další tabulce.

Tab. 8 - Varovné signály³⁹

Tlak na rychlé soužití, na pevný vztah	prohlašuje např.: „Ještě nikdy jsem nikoho tak nemiloval.“
Žárlivost	žárlí na spolupracovníky/přátele/rodinu
Kontrolování chování	kontroluje příchody a odchody, tendence „pomáhat“ s osobními rozhodnutími
Izolace	snaží se omezit vnější zdroje - telefonáty příbuzných/kolegů/kamarádek.
Nerealistická očekávání	předpokládá, že partnerka je dokonalá
Obviňování druhého z vlastních problémů	nezaměstnanost, rodinné hádky - za všechno může partnerka
Přecitlivělost	je neustále uražený a rozčarovaný partnerkou, která je nedokonalou součástí jeho každodenního života
Svádí na druhého své špatné pocity	tyran obvykle říká: „Tys mě rozčílila.“ místo toho, aby řekl: „Mám vztek.“
Kruté zacházení se zvířaty nebo dětmi	ubližuje jim, zvětšuje jejich bolest a utrpení

³⁷ HUČÍN J. Proč mi tak ubližuješ? *Psychologie dnes*, 2003, č. 1 (s. 10)

³⁸ URL: <http://www.evahurychova.estranky.cz/stranka/odkazy-na-internetove-vysilani-televiznich-poradu-s-mym-pribehem> [7. prosince 2008]

³⁹ URL: <http://www.rodina.cz/clanek2106.htm> [30. prosince 2008]

Používání nátlaku v sexu	např.: vynucuje si sex, když žena spí nebo ho odmítá nebo je nemocná
Používání nátlaku při výměně názorů	např.: držení proti zdi, tlačení dolů, postrkování, kopání, prudké třesení - snadno může eskalovat ve skutečné ublížení
Slovní násilí	říká kruté a zraňující věci, ponižuje a uráží; nenechá partnerku spát, když je unavená...
Prudké změny nálad a chování	jiné chování doma a jiné na veřejnosti - osobnost typu „ <i>Dr. Jekyll a Mr. Hyde</i> “ ⁴⁰
Případy násilí v minulosti	už někoho udeřil-obvyklá výmluva: byl zatlačen do kouta, přetekly mu nervy
Vyhrožování násilím	„např.: „Já ti jednu vrazím.“, „Já tě zabiju.“
Házení věcmi a rozbíjení věcí	výlevy vášně, házení věcmi po partnerovi, ničení věcí
Rigidní sexuální role	předpokládá, že mu budete sloužit (otročit), poslouchat a zůstat doma

V **PŘÍLOZE I** této bakalářské práce je na skutečných případech konkrétních žen prezentováno, jak vypadá partnerské násilí v praxi.

⁴⁰ Tento výraz má svůj původ v hororovém příběhu s motivem rozdvojení osobnosti - povídce „Podivný případ dr. Jekylla a pana Hyda“, napsané skotským spisovatelem R. L. Stevensonem v roce 1886.

4 DŮSLEDKY NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ PRO OBĚŤ

Oběti domácího násilí žijí v permanentním stresu. Stres patří mezi zátěžové situace, při nichž člověk nevystačí s navyklym vzorcem chování a musí vynaložit zvýšené úsilí k překonání určité překážky.

4.1 Stres

Pojem stres do světového povědomí zavedl v 50. letech minulého století lékař Hans Hugo Bruno Selye (1907-1982).⁴¹ Definoval jej jako „výsledek interakce mezi určitou silou působící na člověka a schopností organismu odolat tomuto tlaku“.⁴² HOLEČEK⁴³ nabízí tuto definici: „stav organismu, který je odezvou na nadměrnou fyzickou nebo psychickou zátěž.“ Zjednodušeně lze konstatovat, že stres je tělesná a duševní reakce na stresory. To jsou faktory (příčiny, podněty) vyvolávající stresovou reakci, které se podle toho odkud přicházejí dělí na *vnější* - dlouhotrvající podněty z okolního prostředí a *vnitřní* - mají původ uvnitř člověka. Odolnost vůči stresorům je velmi individuální. Podle způsobu vzniku rozeznáváme tři typy stresových situací: z nadbytku interpersonálních podnětů, z absence podnětů a z působení škodlivých podnětů. Projevy stresu shrnuje *Tab. 9*.

*Tab. 9 - Projevy stresu*⁴⁴ - upraveno

<u>Psychické</u>	úzkost, vnitřní napětí (psychická tenze), nespavost, nechuť k sexu, neschopnost odreagování, poruchy soustředění, přecitlivělost
<u>Fyziologické (tělesné)</u>	„knedlík v krku“, žaludeční nevolnost, pocit přejedení, křeče a bolesti svalů a páteře, vylučování hormonů
<u>Behaviorální</u>	vnější doprovodné projevy stresu, kam patří např. červenání, nebo naopak blednutí, rozšíření zornic, zadržávání v řeči, „okno“, pocení nebo mrazení (porucha prokrvení), sucho v ústech

Reakce, probíhající v organismu při zátěžových situacích, jsou u všech lidí podobné. Selye tuto skutečnost zaznamenal jako první a probíhající reakce pojmenoval jako *obecný adaptační syndrom*, tzv. „GAS“ (*General Adaptational Syndrom*). Obvykle se

⁴¹ HAVRÁNEK, P., KOUBEK K., ŠTĚPÁNEK Z. *Umění žít*. Vimperk : Tina, 1994. (s. 82-83)

⁴² KŘIVOHLAVÝ, J., *Jak zvládat stres*/ HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. (s. 163)

⁴³ HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. (s. 162)

⁴⁴ HAVRÁNEK, P., KOUBEK K., ŠTĚPÁNEK Z. *Umění žít*. Vimperk : Tina, 1994. (s. 80)

rozlišují tři fáze průběhu přizpůsobení, reakci organismu shrnuje *Tab. 10*. V *Tab. 11* je uveden soubor doprovodných znaků, které provázejí stádium vyčerpání.

Tab. 10 - Reakce organismu v zátěžových situacích: fáze GAS⁴⁵

<p>1. <u>Poplachová reakce</u></p>	<p>Cíl: zmobilizovat síly organismu k obraně (útoků nebo úniku), tj. uvést organismus do stavu pohotovosti tak, že se během několika sekund začnou uplatňovat vývojově staré mechanismy, umožňující přežití při hrožícím nebezpečí, při nichž dochází ke změně životních funkcí. Konkrétně se jedná o aktivaci sympatické části autonomního nervového systému a zvyšuje se koncentrace adrenalinu a noradrenalinu-stresových hormonů. Proto se v této fázi zrychluje dech, zvyšuje se tep, svalové napětí a síla. Zároveň stoupá frekvence mozkových vln, zužují se cévy, rozšiřují zornice, zvyšuje se krevní srážlivost a dochází k tlumení bolesti.</p>
<p>2. <u>Fáze adaptace, přizpůsobení</u> (může ji přecházet mezifáze odporu, rezistence)</p>	<p>Příznaky z předchozího stádia poplach mizí, organismus je schopen lépe využívat uvolňovanou energii. Jedinec se postupně dokázal stresovým podmínkám přizpůsobit, vybudovat si nejrůznější obranné mechanismy.</p>
<p>3. <u>Stádium vyčerpání</u></p>	<p>Nejtěžší stádium, dochází k němu, není-li stresová situace úspěšně vyřešena v předchozích fázích. Adaptační schopnost organismu je vyčerpána, to vede k jeho zhroucení v podobě psychosomatických onemocnění (infarkt, žaludeční vředy, kožní onemocnění jako jsou ekzémy), psychických poruch, syndromu vyhoření (<i>Burning Syndrom</i>) či deprese - vše může skončit i smrtí</p>

Tab. 11 - Doprovodné znaky stádia vyčerpání⁴⁶

<u>Poznávací oblast (myšlenky, představy)</u>	
<u>Charakteristika</u>	<u>Projevy</u>
<u>Koncentrace a pozornost</u>	obtížná koncentrace, častá ztráta pozornosti
<u>Paměť</u>	zhoršení krátkodobé i dlouhodobé paměti
<u>Rychlost reakcí</u>	problémy vyžadující okamžitou reakci jsou řešeny nepředvídatelným způsobem
<u>Chyby</u>	vyšší chybovost, problémy s logickým myšlením
<u>Analýza současných a budoucích situací</u>	postupné ubývání schopnosti analyzovat a hodnotit
<u>Logika a organizace myšlenkových pochodů</u>	myšlení je nesouvislé a neuspořádané

⁴⁵ HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. (s. 163)

⁴⁶ MELGOSA, J. *Zvládní svůj stres: kniha o duševním zdraví*. Praha : Advent-Orion, 1997. (s. 38-39)

<u>Citová oblast (pocity, emoce)</u>	
<u>Charakteristika</u>	<u>Projevy</u>
<u>Nervozita</u>	potíže s duševním i tělesným odpočinkem
<u>Hypochondrie</u>	očekávání nových emocí a strach z nich
<u>Charakteristické rysy osobnosti</u>	projevy netrpělivosti, netolerance, autoritářství
<u>Morálka</u>	morální zásady ustupují do pozadí, ztrácí se schopnost sebeovládání
<u>Deprese a skleslost</u>	stále častější pocity skleslosti a celkové rozmrzelosti
<u>Sebehodnocení</u>	ztráta vědomí vlastní hodnoty, komplexy méněcennosti

<u>Sociální oblast (vztahy, chování)</u>	
<u>Charakteristika</u>	<u>Projevy</u>
<u>Řeč</u>	neschopnost oslovit skupinu lidí, zadržávání, kóktání, neschopnost souvislého mluvního projevu
<u>Zájmy</u>	nedostatek nadšení pro dříve oblíbené aktivity
<u>Absence</u>	častá absence v práci nebo ve škole
<u>Povzbuzující prostředky</u>	zvýšená konzumace alkoholu, tabáku, kávy, drog
<u>Energie</u>	výkyvy během dne, snižující se tendence
<u>Spánek</u>	poruchy spánku až po neschopnost spát
<u>Vztahy</u>	sklon k podezírání, obviňování druhých
<u>Změny v chování</u>	objevují se „tiky“ a neobvyklé reakce, (nejsou součástí osobnosti postiženého)
<u>Sebevražda</u>	stále častěji se opakují myšlenky na sebevraždu nebo pokusy o ni

V této situaci se nachází většina obětí domácího násilí a z výčtu problémů je zřejmé, proč je domácí násilí tak závažný problém pro celou společnost. Prožívané násilí působí oběti zdravotní obtíže, má výrazný dopad na její psychiku i ekonomickou situaci. V důsledku popisovaných změn má problémy se zvládnutím běžných situací, snižuje se její výkonnost a zvyšuje chybovost, má časté absence v práci, konflikty na pracovišti, což v konečném důsledku často vrcholí ztrátou zaměstnání. To je opět situace, která psychický stav oběti zhoršuje a zvyšuje závislost na násilném partnerovi. Oběť žije v neustálé úzkosti a v této situaci si již nemůže pomoci sama. Pocit bezmoci, zoufalost a bezvýchodnost situace ji může dovést ke krajnímu řešení, představujícímu z jejího pohledu jedinou možností úniku z toho začarovaného kruhu, k sebevraždě.

4.2 Syndrom týrané ženy

Existuje specifický termín k pojmenování fyzických, psychických a sociálních symptomů, vzorců chování a složitých změn osobnosti, které jsou důsledkem dlouhodobého partnerského násilí - *syndrom týrané ženy (Battered Woman Syndrom)*. Jako první ho použila ředitelka *Institutu pro domácí násilí* v USA, psychologka Lenore E. A. Walkerová (koncem 70. let 20. století). Svou teorii rozvinula po rozhovorech s 435 ženami, které se staly obětí partnerského násilí, a na základě této studie vytvořila koncept celého syndromu.⁴⁷ *Syndrom týrané ženy* je „soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížení schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí. Skládá se z poměrně bohaté mozaiky různých projevů, přičemž v konkrétním případě mohou být určité symptomy zvýrazněny a jiné ustupují do pozadí.“⁴⁸ Typické důsledky viktimizace - specifické projevy, které domácí násilí produkuje, jako je např. přetrvávající vazba k násilníkovi, zatajování příčin zranění a setrvávání v násilném vztahu, jsou pro neinformovaného pozorovatele zvenčí natolik nepochopitelné, že byly důvodem k vyčlenění tohoto syndromu. ČÍRTKOVÁ⁴⁹ s odkazem na M. A. Douglasovou dělí jeho symptomy do tří kategorií: *příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu (PTSP), naučenou bezmocnost a sebezničující reakci*. Tyto kategorie budou v dalších částech práce podrobněji rozvedeny.

Dle VARGOVÉ tvrdí Walkerová, že předpokladem k rozvoji *syndromu týrané ženy* je zopakování cyklu násilí (alespoň dvakrát) a zároveň vymezuje čtyři základní podstatné znaky syndromu, které jsou uvedeny v *Tab. 12*.

*Tab. 12 - Znaky syndromu týrané ženy*⁵⁰

1.	Žena věří, že násilí zavinila ona.
2.	Žena si neumí představit, že by odpovědnost měl nést někdo jiný než ona.
3.	Žena se bojí o svůj život a o život svých dětí.
4.	Žena má dojem, že je násilník „všudypřítomný“ a že vše vidí.

Nezúčastněné osoby si v této souvislosti často kladou otázku: „Proč si to nechá líbit?“ „Proč od něj neodejde?“ Je důležité pochopit, že oběť nikdy nezůstává v násilném vztahu kvůli násilí, ale i přes to, že se v něm násilí vyskytuje. Jedním z hlavních důvodů

⁴⁷URL:http://www.associatedcontent.com/article/118615/battered_woman_syndrome_the_state_%20of.htm
l [cit. 3. ledna 2009]

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ L. Oběti domácího násilí. *Psychologie dnes*, 2001, č. 1 (s. 15)

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ L. Oběti domácího násilí. *Psychologie dnes*, 2001, č. 1 (s. 15)

⁵⁰ VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 41)

proč oběti snášejí dlouhodobé partnerské násilí je vytvoření těžko pochopitelné a naprosto specifické emoční vazby mezi pachatelem a obětí násilí, tzv. *Stockholmský syndrom*, v jehož důsledku mají oběti násilí za určitých podmínek tendenci chovat se a vypovídat ve prospěch pachatele. Syndrom byl poprvé popsán v roce 1982 americkým psychiatrem F. Ochbergem, který provedl hloubkovou studii velmi medializovaného vyloupení banky v centru Stockholmu 23. 8. 1973. Při této loupeži drželi lupiči 6 dní 4 rukojmí. Aby přežili, začali se rukojmí po určitém čase identifikovat s únosci, takže nakonec měli větší strach z policie a únosce bránili. „*Úleva, která pramení z odstranění pohružky smrti, vyvolává silný pocit vděčnosti a strachu zároveň, což znemožňuje zajatci projevit negativní emoce. Potřeba přežít je silnější než impulsy k tomu, aby oběť pachatele nenáviděla.*“⁵¹ Syndrom je třeba chápat jako emocionální vazbu motivovanou strachem, vznikající jako spontánní reakce na ztrátu kontroly nad vlastním životem, kombinovanou s úzkým kontaktem se zdrojem nebezpečí.⁵² Vytváří se jako reakce na traumatický zážitek u rukojmích, týraných žen/dětí, členů sekt nebo politických vězňů. Předpoklady pro vznik *Stockholmského syndromu* jsou uvedeny v *Tab. 13*.

Tab. 13 - Předpoklady pro vznik Stockholmského syndromu⁵³

Život oběti je v ohrožení.
Oběť nemůže uniknout (nebo si to alespoň myslí).
Oběť je izolována od okolí.
Pachatel projevuje oběti přechodně náklonnost nebo na ní je občas laskavý.

Další důvody k setrvání s násilníkem, uváděné americkou asociací právních zástupců *NDAA*, jsou shrnuty v následující tabulce:

Tab. 14 - Důvody proč ženy neopouští násilné partnery⁵⁴ - upraveno

strach: - z partnera - o děti - z odebrání dětí - že jí nikdo neuvěří - že skončí na ulici - z neznáma	láska: - partnera stále miluje - partner jí miluje - děti mají rády oba	obviňování: - obviňuje se - tyran ji obviňuje - příbuzní ji obviňují - okolí ji obviňuje
partner říká: „Už to nikdy neudělám.“ „Zabiju tě/se, když mě opustíš.“		nedostatek peněz

⁵¹ VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 29-30)

⁵² ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. (s. 204)

⁵³ VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (s. 39)

⁵⁴ URL: http://www.ndaa.org/links/violence_against_women_links.html#Anchor-DOMESTI-37116 [cit. 29. říjen 2008]

deprese	zdravotní handicap	partner je alkoholik/narkoman
neví, že je zneužívaná	nikdy o tom nikomu neřekla	partner/oběť je populární osoba
je izolovaná	v dětství byla zneužívaná nebo týraná	nalomená psychika oběti-neschopnost cokoliv řešit
náboženské důvody	nedůvěra v sociální systém	už ho jednou (víckrát) opustila
útluky jsou plné	ještě není ten správný čas	už ji jednou (víckrát) našel

V odborných publikacích jsou uváděna stádia, kterými oběť prochází na cestě k rozhodnutí odejít z násilného vztahu. Jejich přehled poskytuje *Tab. 15*.

*Tab. 15 - Stádia rozvoje syndromu týrané ženy*⁵⁵ - upraveno

1.	Zkreslení reality	oběť nepřipouští, že jde o násilí-hovoří o náhodných incidentech, omlouvá násilníka a věří, že se to nebude opakovat
2.	Sebeobviňování	oběť již násilí vnímá, ale zodpovědnost za ně přisuzuje sama sobě (zasloužila si to), volí cestu nejmenšího odporu
3.	Získání nadhledu x nerozhodnost	oběť se přestává obviňovat a uvědomuje si, že si takové zacházení nezaslouží a že násilí do vztahu nepatří x věří, že se situace může změnit a chce udržet manželství
4.	Ukončení vztahu	po marných pokusech o zastavení násilí se oběť rozhodně vztah ukončit
5.	Ukončení násilí	ukončení vztahu nemusí znamenat konec násilí - hrozí smrtící útok

Celý proces od pochopení vážnosti situace do konečného rozhodnutí může trvat i několik let (v průměru 6-11). Čím déle týrání trvá, tím je poškození oběti větší, ale obavy oběti z opuštění násilníka jsou bohužel oprávněné. Okamžik, kdy oběť násilníkovi sdělí, že ho opustí, je kritický moment dramaticky zvyšující hrozbu násilí. Tyran je zahnán do kouta, ztrácí kontrolu a moc, proto je připraven zajít daleko. Nesnese pocit, že mu oběť uniká a je schopen ji zabít. VARGOVÁ⁵⁶ s odvoláním na Hartovou uvádí, že podle některých studií hrozí odcházejícím týraným ženám až o 75% vyšší riziko, že budou zabity, než těm, které ve vztahu zůstávají. Takový osud potkal i Irenu Neffovou, dceru spisovatele Ondřeje Neffa, když manželovi řekla o svém rozhodnutí odejít.

Ani tehdy, podaří-li se oběti vymanit z vlivu násilníka a osamostatnit se, nemá vyhráno. Jak říká VARGOVÁ⁵⁷: „Partnerské násilí odchodem nekončí“. Takovéto ženy se často stávají obětí pronásledování (*Stalking*) ze strany zhrzeného partnera. To může nabývat nejrůznější podoby jako je sledování nebo pozorování oběti, neustálé

⁵⁵ VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. (s. 41)

⁵⁶ VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (s. 9)

⁵⁷ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B. *Partnerské násilí odchodem nekončí. Právo a rodina*, 2007, č. 12 (s. 19)

telefonování, zasílání obtěžujících sms zpráv/e-mailů, docházení za obětí do místa bydliště/zaměstnání, vyhrožování, šikanování, msta apod. Je to opět chování, které u oběti vyvolává pocit strachu a je výrazem snahy násilníka udržet si nad ní kontrolu a moc. ČÍRTKOVÁ v rozhovoru pro časopis Reflex⁵⁸ říká: „*Pronásledování bývalým partnerem je opravdu časté. Domácí násilí a stalking jsou dvě svěbytné formy partnerského násilí, v obou případech jde o strategické jednání.*“ Stalking je již v několika zemích EU trestný (Rakousko, Německo), u nás je jeho kriminalizace ve fázi příprav.

4.2.1 Posttraumatická stresová porucha

PTSP je úzkostná porucha, zařazená v *Mezinárodní klasifikaci nemocí* pod kapitolou F43-*reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení*. Může se rozvinout na základě působení velmi silného stresoru - traumatizující události, která svou závažností přesahuje obvyklou lidskou zkušenost a bývá traumatická pro většinu lidí. VÁGNEROVÁ⁵⁹ hovoří o PTSP jako o „*reakci na jednorázový traumatizující zážitek nebo na déletrvající stresovou situaci, kterou lze charakterizovat znovuprožíváním a přetrváváním události ve vědomí, spojenou s intenzivním strachem, pocity bezmoci, hrůzy a potřebou vyhnout se podnětům, které by s ní mohly být spojeny.*“ VARGOVÁ⁶⁰ dělí traumatizující události do tří skupin (Tab. 16) s tím, že pokud je traumatická situace záměrně způsobena člověkem, trvají symptomy déle, obsahují nejvíce pocitů viny, ponížení a odcizení a jsou obtížněji léčitelné. Tab. 17 popisuje diagnostická kritéria PTSP.

Tab. 16 - Traumatizující události

<u>Záměrně způsobené člověkem</u>	<u>Neúmyslně způsobené člověkem</u>	<u>Přírodní katastrofy</u>
války, týrání, zneužívání, mučení, násilné trestné činy, únos	nehoda, exploze, letecké a dopravní havárie, zřícení budov	povodeň, požár, zemětřesení, napadení zvířetem

Tab. 17 - Diagnostická kritéria PTSP⁶¹

A	Postižený musel být vystaven stresové události nebo situaci krátkého nebo dlouhého trvání, výjimečně nebezpečného nebo katastrofického charakteru, která by pravděpodobně způsobila hluboké rozrušení téměř u kohokoliv.
---	--

⁵⁸ BENEŠOVÁ H. Teror mobilem. *Reflex*, 2008, č. 33 (s. 26)

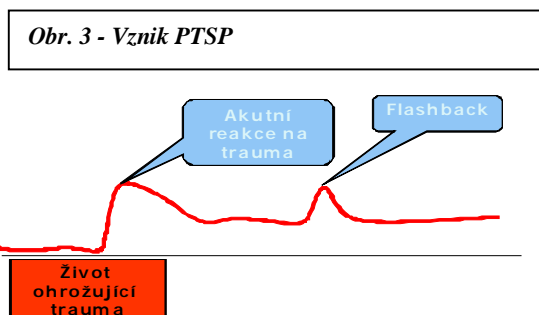
⁵⁹ VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. (s. 425-426)

⁶⁰ VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. (s. 42-43)

⁶¹ PRAŠKO J. *Reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení*. Praha : Tigis, s. r. o., 2002. (s.503)
/VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. (s. 42-43)

B	Je přítomno neodbytné „znovuvybavování“ nebo „znovuprožívání“ stresu v podobě rušivých „flashbacků“, živých vzpomínek či opakujících se snů nebo prožívání úzkosti při expozici okolností připomínajících nebo spojených se stresorem.
C	Postižený se musí vyhýbat nebo dává přednost vyhýbání se okolnostem, které připomínají nebo jsou spojené se stresorem, přičemž toto vyhýbání nebylo přítomno před expozicí stresoru.
D	Musí být přítomno některé z následujících kritérií:
	1. Neschopnost vybavit si buď částečně nebo kompletně některé důležité momenty z období traumatu.
	2. Jsou přítomny kterékoliv dva z následujících příznaků zvýšené psychické citlivosti a vzrušivosti, které nebyly přítomny před expozicí stresoru: a) obtíže s usínáním nebo udržením spánku b) podrážděnost nebo návaly hněvu c) obtíže s koncentrací d) hypervigilita (vylekanost, vyplašenost) e) přehnané úlekové reakce.
E	Kritéria B, C a D musí být splněna v průběhu 6 měsíců od stresové události nebo od konce období stresu.

Akutní reakce vzniká bezprostředně po události, trvá několik hodin nebo dní. Psychické a somatické funkce narušuje jen přechodně. *PTSP* se objevuje jako zpožděná/protrahovaná dlouhodobější reakce na traumatický zážitek, která ovlivňuje

prožívání i chování postiženého (*Obr. 3*)⁶² a objevuje se cca do 3 měsíců po prožití události, pokud nebyla reakce na ni zvládnuta. Postihuje cca 1-4% celkové populace, přičemž u žen bývá častější. Dle VÁGNEROVÉ⁶³ trpí touto poruchou 45% týraných žen, tj. více než válečných veteránů

(31%). K typickým důsledkům *PTSP* patří selhávání obranných schopností, otupělost, rozpad integrity osobnosti, ztráta životních perspektiv, obtížné navazování kontaktů a zablokování vzteku. V jeho důsledku nejsou oběti schopné chovat se přirozeně v situaci, kdy jsou napadány, a vyznačují se extrémní laskavostí, s níž se snaží předejít jakémukoliv konfliktu. Postupně přestávají prakticky fungovat a mají problémy se svým okolím. Na podněty zvenčí reagují nepřiměřeně, hystericky a budí dojem nespolehlivého, náladového člověka. Svě úzkosti a deprese často řeší nadměrným pitím alkoholu, užíváním drog nebo dokonce sebevraždou. Riziko vzniku *PTSP* závisí do

⁶² URL:<http://www.lf1.cuni.cz/zfisar/psychiatrie/Neurotick%C3%A9%20poruchy%20osobnosti.ppt>

⁶³ VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008. (s. 427)

značné míry na reakcích společnosti, zejména nejbližšího okolí. Ke zmírnění akutní reakce a rozvinutí *PTSP* může přispět intervence bezprostředně po traumatu. Pokud se *PTSP* stane chronickou, představuje oslabující psychiatrickou poruchu, odolnou běžným způsobům léčení. V některých případech může dojít i k přetrvávající změně osobnosti.

4.2.2 *Naučená bezmocnost*

Naučená bezmocnost je jedním ze specifických důsledků týrání ze strany blízké osoby. Podstatou jejího mechanismu je skutečnost, že když se jedinec (člověk/zvíře) naučí, že nemá kontrolu nad nepříjemnou událostí a každý pokus tuto situaci změnit skončí nezdarem, propadne letargii a pasivitě. Tato teorie byla experimentálně ověřena v modelových situacích se zvířaty. Americký psycholog L. Seligman prováděl v 70. letech minulého století průkopnické výzkumy vzniku neurotické deprese. Znamé jsou jeho pokusy se psy, kteří byli zavřeni v klecích a dostávali elektrické šoky. Když zjistili, že je žádná reakce nezbaví elektrošoků, leželi a odevzdaně přijímali rány. Takto se chovali, i když zůstaly dveře klece otevřené. Jejich pasivita vymizela až poté, co byli z klece násilím a opakovaně vytaženi, aniž by dostávali rány. Teprve tehdy reagovali únikem. Později byla tato teorie aplikována na různé oblasti lidského chování jako je např. domácí násilí, deprese nebo drogová závislost.⁶⁴

Jak uvádí HÖSCHL⁶⁵: „*To, co činí stres patologickým, není ani tak jeho intenzita, nýbrž bezvýhodnost situace. Vliv na události je klíčovým měřítkem pro nepříznivý vliv stresu.*“ Zajímavé je, že nerozhoduje skutečná schopnost kontroly, ale víra ve vlastní možnosti (iluze kontroly). Ta je však drasticky narušena sníženým sebevědomím, neboť týraná žena ztrácí respekt sama k sobě (uvěří negativnímu hodnocení své osoby partnerem). To se projevuje její nejistotou, nerozhodností a zkresleným hodnocením situace. *Naučená bezmocnost* působí na úrovni neurochemie mozku, postupně vede k nevratným změnám, až smrti jedince. GENTURY⁶⁶ píše, že pokud se osoba, která touto bezmocností trpí, stane terčem agrese, nebude jednat ve svůj prospěch ani ve prospěch nikoho jiného. Dokládá to na případě newyorského advokáta, který v návalu vzteku zabil dceru a pak odešel do práce. Jeho žena vše viděla, ale dítě nebránila, ani nezavolala sanitku. Ukázalo se, že byla svým mužem mnoho let týraná a v důsledku bezmocnosti nabyté těmito zkušenostmi se stala citově paralyzovaným

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ L. Oběti domácího násilí. *Psychologie dnes*, 2001, č. 1 (s. 16)

⁶⁵ HÖSCHL C. Jak maminky programují genom. *Literární noviny*, 2007, č. 8 (s. 9)

⁶⁶ GENTURY, D.W. *O lásce a hněvu: jak se bránit násilí ze strany blízkého člověka*. Praha : Ikar, 2007.

a pasivním divákem reálného násilí. Z toho vyplývá důležitý viktimologický poznatek: reakce oběti na první násilný incident má velký význam. Informovaná žena má daleko větší šance reagovat v počáteční fázi týrání aktivně a účinně, např. včas vyhledat pomoc. U žen s pasivní reakcí je pravděpodobnost dlouhodobého zneužívání větší. Vyhledávají pomoc, až když jim jde o život nebo mohou reagovat impulzivním jednáním - zoufalým útokem na pachatele. U nás je mediálně známá kauza Kamily Velikovské, která byla v lednu 2008 odsouzena Vrchním soudem v Olomouci na 7 let odnětí svobody za zastřelení manžela, přičemž původní verdikt, který zněl 10 let, zrušil až Nejvyšší soud.

4.2.3 Sebezničující reakce

Tento fenomén patrně vyvolává údiv laické veřejnosti nejčastěji a je ornou půdou pro přežívání mýtů o domácím násilí. *Sebezničující reakce* není důkazem o patologické osobnosti oběti, ačkoliv tak paradoxně vypadá. Ve skutečnosti jde o přirozenou strategii, pomocí které se organismus oběti pokouší vyrovnat s opakovaným a dlouhodobým násilím. Týraná žena prostřednictvím mentálních konstrukcí manipuluje s realitou, aby se pro ni stala snesitelnější a vytváří si svůj vlastní svět bez násilí. Sebezničující projevy jsou důsledkem zdánlivě nepochopitelného střídání dvou rozdílných způsobů chování násilníka, označovaného jako *fenomén Jekylla a Hyda*. Násilnické chování se střídá s obdobím usmiřování a s demonstrativními projevy lásky. Jednání násilníka je nepředvídatelné a pro oběť je těžké tuto skutečnost přijmout. Reakce mohou být různé, je to široká škála od popírání viny násilníka, bagatelizaci zranění, zlehčování situace až po odmítání záchrany. Při nezaujatém pohledu zvenčí jsou tyto reakce nepochopitelné a vždy vedou k dalšímu poškozování oběti. Sebezničující projevy jsou uvedeny v *Tab. 18*.

Tab. 18 - Sebezničující projevy ⁶⁷

<u>Popírání viny útočnicka</u>	žena neviní z násilí partnera, ale mimořádné vnější okolnosti (např. vliv alkoholu, nezaměstnanost, nemoc)
<u>Minimalizace následků týrání</u>	žena bagatelizuje svá zranění, zlehčuje závažnost útoků, nevnímá vážnost situace
<u>Popírání viktimizace</u>	žena popírá týrání, pro svá zranění udává vymyšlené důvody
<u>Odmítání možnosti záchrany</u>	žena popírá možnost pomoci, opakovaně se vrací k násilníkovi, neuvažuje o rozvodu může dojít ke vzniku disociační poruchy-projevuje se např. amnézií nebo ztrátou tělesné citlivosti

⁶⁷ VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008. (s. 638)

5 ČETNOST VÝSKYTU

Podle statistik *WHO* byla každá pátá žena někdy během svého života týraná.⁶⁸ Studie *OSN* vypovídají o tom, že se obětí partnerského násilí stává každá desátá žena. V *USA* bude podle statistických předpovědí 1/3 až 1/2 žen v průběhu života fyzicky napadena manželem. Ročně jsou zde obětí násilí až 4 miliony žen. „*Ve Velké Británii tvoří domácí násilí více než 1/4 všech ohlášených trestných činů, 40-50% zavražděných žen je zabito vlastním partnerem.*“⁶⁹ Vzhledem k tomu, že údaje z různých evropských zemí jsou podobné, nelze předpokládat, že by u nás byla situace jiná.⁷⁰ DUFKOVÁ⁷¹ uvádí: „*Statistiky ukazují, že u žen ve věku 16-44 let je domácí násilí pokládáno za hlavní příčinu smrti a invalidity, a to před rakovinou, dopravními nehodami a dokonce i před válečnými konflikty.*“

Historie výzkumu partnerského násilí se datuje od 70. let 20. století, kdy se díky feministickému hnutí v *USA* uskutečnily první výzkumy zaměřené na četnost výskytu násilí na ženách. Později se problém týrání žen jejich partnery stal celospolečensky diskutovaným tématem i ve vyspělých zemích Evropy. Při výzkumech prevalence (výskytu) partnerského násilí byly použity dvě metody. První zjišťovala četnost na reprezentativním vzorku z celé populace, vznikaly i studie, zaměřené na jednotlivé oblasti nebo města. Druhou metodu zastupují studie založené na rozboru klinických údajů z databází azylových domů, krizových nebo poradenských center a linek, v zahraničí i z databází zdravotnických zařízení a policie.⁷² V obou případech vycházejí údaje z odpovědí lidí ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a skutečná míra násilí mezi partnery je daleko vyšší. Pro tento typ násilí je typická vysoká latentnost.

5.1 Studie a statistiky domácího násilí v České republice

„Zatímco zejména v americké sociologii je násilí v rodině věnovaná poměrně velká pozornost, u nás se vědci - nemluvě o laické veřejnosti - danému problému stále spíše vyhýbají. Není těžké odhadnout příčinu tohoto „nezájmu“ či nechuti, v lepším případě zkresleného vnímání celé problematiky ve smyslu buď popírajícím („něco

⁶⁸ DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí-Pracovní manuál*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 7)

⁶⁹ VARGOVÁ B., et al. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou*. (s. 11)

⁷⁰ GJURIČOVÁ Š. *Podoby násilí v rodině*. Praha : Vyšehrad, 2000. (s. 76)

⁷¹ *Násilí na ženách*. 1 vyd. Praha : Informační kancelář Rady Evropy, 2004. (s. 28)

⁷² URL: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf [cit. 6. října 2008]

takového není možné...“), nebo odsuzujícím („to se mi nemůže stát...“).⁷³ ČR se zkoumáním četnosti výskytu domácího násilí začala zabývat koncem 90. let minulého století. Od té doby se u nás uskutečnilo několik šetření (výzkumy, studie, ankety), zaměřených na tuto problematiku.

5.1.1 Šetření prováděná na vzorcích populace

V ČR proběhla v období 1999-2006 následující šetření:

Tab. 19 - Šetření v ČR

rok	název	zpracovatel	respondenti	počet resp.
1999	anketa o domácím násilí v rámci průzkumu Bezpečnostní rizika 1999	UNIVERSITAS pro MV ČR	starší 14 let	900
1999	Výzkum v oblasti domácího násilí na ženách v České republice	SOFRES FACTUM, s. r. o.	starší 18 let	1060
2001	Reprezentativní výzkum o domácím násilí	STEM pro BKB a Philip Morris a. s.	starší 16 let	1720
2002	Výzkum veřejného mínění o rovnosti mužů a žen	TNSF pro MPSV ČR	starší 15 let	1170
2002	Mezinárodní výzkum násilí na ženách	SÚAVČR a Filozofická fakulta UK v Praze	ženy starší 18 let	1980
2006	Reprezentativní výzkum o domácím násilí II	STEM pro BKB a Philip Morris a. s.	starší 16 let	1690

V květnu 1999 uskutečnila agentura UNIVERSITAS v rámci grantu MV ČR průzkum „Bezpečnostní rizika 1999“⁷⁴, zaměřený na problematiku trestných činů, kriminalitu a násilí, v němž bylo dotazováno 1361 respondentů. Reprezentativita výběrového souboru byla zajištěna kvótním výběrem⁷⁵ (kvóty: věk, pohlaví, vzdělání, ekonomická aktivita). Součástí dotazníku byla samostatně hodnocená anketa ke zjištění hlavních trendů v problematice domácího násilí, která poskytla solidní základnu pro odhady (vyplnilo ji 900 respondentů). Ukázalo se, že **zkušenost s některou formou fyzického útoku má přibližně 1/3 obyvatel** a že se ženy stávají obětí násilných útoků častěji než muži. 13,4% žen a necelých 5% mužů přímo odpovědělo, že byli v průběhu svého života fyzicky napadeni partnerem nebo partnerkou.

⁷³ VYMĚTALOVÁ S. Domácí násilí: přirozený jev? – k postojům české veřejnosti k problematice domácího násilí. *Sociologický časopis*, 2001, č. 1 (s. 103)

⁷⁴ PIKÁLKOVÁ S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003:příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. (s. 40)

⁷⁵ Kvótní výběr - předem se stanoví, které charakteristiky výběrového souboru mohou zásadním způsobem ovlivnit rozdílnost názorů. Rozhodující je zachování stejného poměrného zastoupení všech vybraných charakteristik jako je v celé populaci.

V období 15.-22. 10. 1999, byl společností SOFRES FACTUM, s. r. o.⁷⁶ realizován reprezentativní výzkum, zaměřený na násilí na ženách obecně - „Výzkum v oblasti domácího násilí na ženách v České republice“ (kvótní výběr). Více než 1/2 respondentů (55,1%) byla přesvědčena, že domácí násilí na ženách u nás není běžné, opak si myslela jen 1/3 (34,1%).

Další reprezentativní výzkum na principu kvótního výběru provedla společnost TNSF v období 22.-27. 3. 2002 dle zadání MPSV.⁷⁷ Byl zaměřen na zjištění názorů veřejnosti na rovnost mužů a žen a nechyběly v něm otázky na názor respondentů na domácí násilí na ženách. Více než 1/2 z nich se domnívala, že se tento typ násilí vyskytuje občas nebo zcela ojediněle. Pouze 4 z 10 oslovených si mysleli, že se vyskytuje dost často, minimum z nich je považovalo za běžný jev. Na otázku, zda znají konkrétní rodinu, kde existuje násilí mezi partnery, odpovědělo kladně téměř 40% z nich.

ČR se zapojila do „Mezinárodního výzkumu násilí na ženách“ (*International Violence Against Women Survey*), který probíhal ve více než 20 zemích celého světa. Kromě vyspělých zemí se zúčastnily i země jako např. Kostarika nebo Kazachstán. U nás proběhl v období květen-říjen 2002 prostřednictvím SÚAVČR a *Filozofické fakulty UK v Praze*. Výběrový soubor byl sestaven na základě dvoustupňového náhodného výběru - v náhodně vybrané domácnosti se respondentkou stala žena, která měla nejdříve narozeniny. Jak uvádí PIKÁLKOVÁ⁷⁸, výsledky jsou alarmující. **38% žen zažilo během svého života nějakou formu násilí ze strany partnera** (současného/bývalého), téměř stejné procento mělo zkušenosti s násilím ze strany jiného muže. Více než ¼ obětí utrpěla zranění vyžadující lékařské ošetření. 41% žen, které zažily partnerské násilí, se v průběhu násilného incidentu bálo o život. Výzkum prokázal, že násilí páchané na ženách v partnerských vztazích, představuje v ČR vážný problém.

Díky spolupráci společnosti *Philip Morris a. s.* a *BKB* v rámci společného projektu „*Domácí násilí*“, se prostřednictvím agentury *STEM* uskutečnily dva reprezentativní výzkumy o domácím násilí, nabízející ojedinělou možnost srovnání. První proběhl v roce 2001, druhý srovnávací o 5 let později. Potvrzením trendů z roku

⁷⁶ URL: <http://www.rodice.wz.cz/Domaci%20nasil%20-%20vyzkum.htm> [cit. 24. října 2008]

⁷⁷ URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/1394/pruzkum_2002.pdf [cit. 29. října 2008]

⁷⁸ PIKÁLKOVÁ S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. (s. 129-130)

2001 byla téměř stejná hladina přiznaného násilí mezi partnery - zkušenost s násilím ve vlastním vztahu mělo v roce 2006 zhruba 14 % respondentů (16 % v roce 2001), každý druhý uvedl, že ví o nějakém případě z doslechu. Potvrdilo se i to, že ve velké části domácností, kde dochází k násilí mezi partnery, vyrůstají děti (80 %), které se v 57 % těchto případů stávají přímými svědky násilí, což je alarmující. Výrazně se změnil postoj veřejnosti k domácímu násilí. Většina dotázaných (84%) uvedla, že ho považuje za vážný problém, vyžadující intervenci okolí a zejména státu (nárůst o 23%). Potivní je skutečnost, že se informovanost zlepšila. Zavedení institutu vykazání a zřízení intervenčních center považují zhruba 4/5 dotázaných za užitečné. Veřejnost však stále neví, jak na domácí násilí reagovat (jen 19% má dost informací), což snižuje osobní ochotu lidí zasáhnout.⁷⁹ Kompletní závěry výzkumu jsou zajímavé i z hlediska vývoje mýtů o domácím násilí a jsou uvedeny v *PŘÍLOZE II* této práce.

5.1.2 Studie založené na rozboru klinických dat

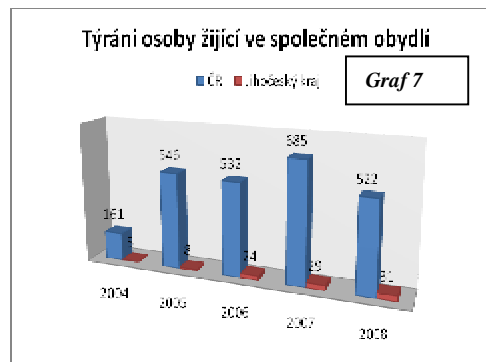
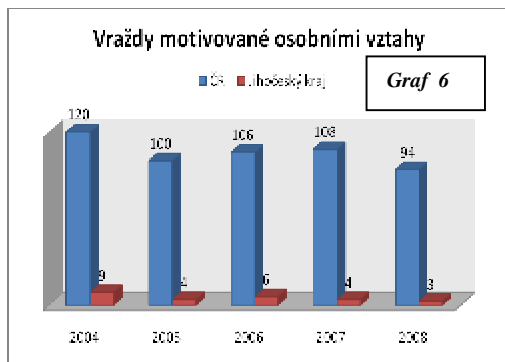
V policejních statistikách ČR není domácí násilí samostatnou kategorií, proto chybějí oficiální údaje o jeho obětech. O výskytu je možné něco zjistit ve dvou sledovaných kategoriích, které tvoří *vraždy motivované osobními vztahy* (partnerské násilí zde však není odlišováno od jiných forem domácího násilí) a *týrání osoby žijící ve společném obydlí*.⁸⁰ Počet obětí je proto odvozován především z evidence neziskových organizací, orientovaných na pomoc osobám obětem násilí, a z kriminologických výzkumů. Opět je třeba mít na paměti vysokou latentnost domácího násilí a počítat s mnohem vyšším skutečným výskytem. DUFKOVÁ⁸¹ v této souvislosti uvádí: „*Situace je dokonce taková, že 50% z počtu žen, které jsou každoročně zabity, zemře rukama násilnického partnera. V řadě takových případů bylo před smrtí násilí hlášeno policií.*“

Ze statistických údajů *PPČR*, zveřejněných na webových stránkách *MV ČR* a policie, byl sestaven *Grag 6* a *Grag 7* na další stránce. Modré sloupce obou grafů znázorňují počet všech případů, zjištěných v ČR v letech 2004-2008, vínové sloupce udávají, kolik z nich připadá na Jihočeský kraj.

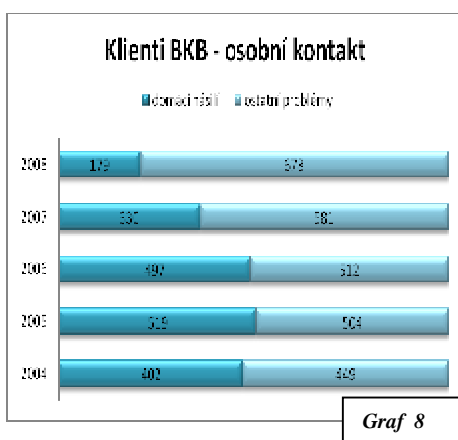
⁷⁹ URL:<http://www.stem.cz/clanek/1146> [cit. 2. ledna 2009]

⁸⁰ URL:http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/Statistika_vrazdy_a_DN_2006.pdf [cit. 25. listopadu 2008]

⁸¹ DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí-Pracovní manuál*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 9)

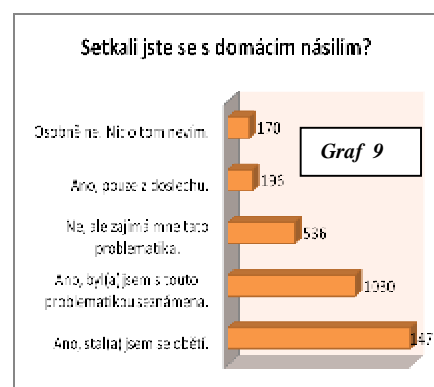
*Graf 8*⁸² byl vytvořen z databáze *BKB*, jehož posláním je pomáhat obětem trestných činů. Z počtu klientů, kteří osobně navštívili některou z jeho poraden v letech 2004 -

2008, je tmavší barvou vyznačen počet těch, v jejichž problémech bylo identifikováno domácí násilí. Ukazuje se, že tyto případy zaměstnávaly odborníky téměř stejně jako všechny ostatní typy trestné činnosti dohromady. Na webových stránkách *BKB*⁸³ je také zveřejněna stálá anketa, kde má každý možnost kliknutím na tlačítko *odeslat* sdělit, zda jej problematika domácího násilí zajímá a jakou s ní má zkušenost. Ke dni 18. 2. 2009 bylo přijato 3409 názorů.

Jejich skladba byla přenesena do *Grafu 9*.

Z databáze *ROSA*⁸⁴, která od roku 1998 poskytuje komplexní psychosociální pomoc ženám-obětem domácího násilí a jejich dětem ve třech formách, a to: *Informační a poradenské centrum ROSA, Azylové ubytování s tajnou adresou a telefonická krizová pomoc*, vyplývá, že v roce 2007 prošlo *Informačním a poradenským centrem ROSA* 214 klientek, kterým bylo poskytnuto celkem 1.445 výkonů formou sociálně-právních, sociálně-terapeutických, psychologických a psychosociálních konzultací. V azylovém domě bylo ubytováno 29

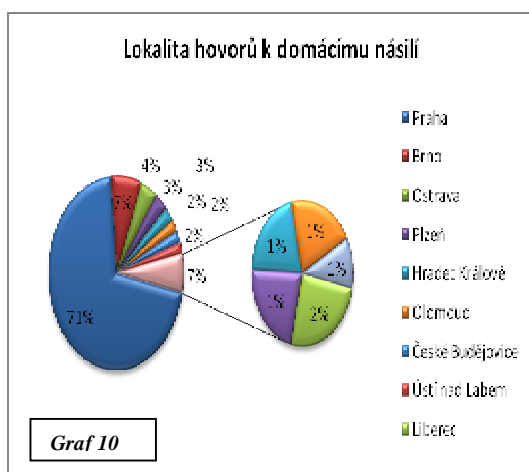
⁸² sestaveno ze statistických údajů BKB na www.bkb.cz

⁸³ URL: <http://www.bkb.juristic.cz/81718/old> [cit. 18. února 2009]

⁸⁴ URL: <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=26> [cit. 27. listopadu 2008]

žen a 27 dětí. Na telefonické SOS lince a pevné lince bylo poskytnuto celkem 1.705 krizových intervencí. Prostřednictvím internetového poradenství poskytli 275 konzultací. Alarmující je skutečnost, že 14% klientek (o 4% více než v roce 2006) bili jejich partneři v těhotenství. Šlo o facky i surové útoky včetně kopání většinou ve druhé polovině těhotenství.⁸⁵

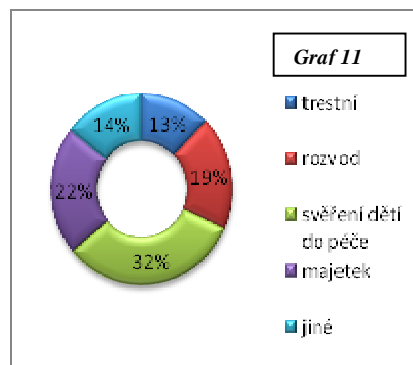
Zajímavé jsou rovněž údaje z *DONA linky*, provozované *BKB* za podpory

Philip Morris a. s. a *MPSV*, a poskytující nepřetržitou pomoc osobám ohroženým domácím násilím již od 11. 9. 2001. Ze statistik vyplývá, že na *DONA lince* zvoní telefon každé 3 hodiny již 7 let, což k 3. 10. 2008 představovalo 25.000 telefonátů. Za 5 let provozu této linky bylo registrováno 16.916 telefonátů, přičemž místo volání bylo zjištěno v 68,5%

případech. Z těchto údajů bylo vybráno 4.930 volání z krajských měst a sestaven *Graf 10*⁸⁶, z něhož vyplývá, že volání z Českých Budějovic a okolí (94) tvořila 2% všech telefonátů.

ProFem provozuje v rámci projektu *AdvoCats for Women* již 9 let bezplatné právní poradenství obětem domácího násilí (osobní, telefonické, internetové). V roce 2007 zde poskytli 518 konzultací. Nejvíce osobních konzultací se týkalo svěřením dětí do péče viz *Graf 11* sestavený z této statistiky.⁸⁷

⁸⁵ URL:<http://www.rosa-os.cz/index.php?id=11> [cit. 3. ledna 2009]

⁸⁶ sestaveno ze statistických údajů *DONA linky* na www.donalinka.cz

⁸⁷ sestaveno ze statistických údajů *ProFem* na www.profem.cz

6 POSTOJ SPOLEČNOSTI

Postoj společnosti k domácímu násilí se během historie jejího vývoje naštěstí pro oběti týrání změnil. Přes dosažené pokroky v nazírání na tento negativní fenomen však jeho současnou podobu nelze označit jinak než jako ambivalentní. Přes veškerou snahu o zviditelnění problematiky partnerského násilí není postoj veřejnosti tak jednoznačně odsuzující jako je tomu v případě týrání dětí. Veřejnost týrané ženy na jednu stranu lituje, na druhou stranu žije v zajetí mýtů a nedostatku informací, které by jí umožnily pochopit zdánlivě nepochopitelné. Je těžké vysvětlit nezasvěcenému, proč se týrané ženy nebrání, proč neodejdou nebo proč vše neohlásí policii. Chování zdravé, dospělé ženy, které je ubližováno a přesto nedokáže využít nabízené možnosti úniku, je pro mnohé stále nevysvětlitelnou záhadou. Zafixovaná neschopnost obrany, netečnost, otupělost, rozpad integrity osobnosti, zablokování vzteku, projevy bezmocnosti a popírání násilí ze strany oběti spolu s nemožností identifikovat důvody k setrvání v násilném vztahu, vyvolávají u části veřejnosti nevoli a opovržení. Není schopna akceptovat, že nepochopitelné (a proto nesympatické) chování obětí partnerského násilí pramení z jejich dlouhodobým týráním nalomené psychiky a získané neschopnosti svou situaci reálně vyhodnotit a řešit.

6.1 Mýty a realita

Slovo mýtus označuje: „*proměnlivou, kolektivně sdílenou představu synkretického charakteru (sjednocujícího názory), která pomáhá třídit a hierarchizovat okolní svět a tvoří uzavřený a soběstačný celek - bytí uvnitř této jednoty vyžaduje víru, pro odhalení je však nutné stát vně.*“⁸⁸ Zažití mýty a představy v oblasti domácího násilí nás podvědomě ovlivňují. Jejich existence je překážkou k odhalení partnerského násilí v raném stádiu, kdy ještě nedošlo k nevratným škodám na zdraví oběti. Často jsou nejbližšími příbuznými, sousedy nebo spolupracovníky obětí z těchto důvodů první varovné signály o tom, že něco není v pořádku, přehlíženy. Zavírání očí a mlčení okolí ztěžuje preventivní opatření, mýty slouží k ospravedlnění nezájmu veřejnosti. Psychologie používá pro zmíněné kategorie (mýty, předsudky) souhrnného termínu archetyp, přičemž definice tohoto slova zní: „*univerzální vzorec v nevědomí přítomný ve strukturách lidské duše od pradávných věků, který je vlastní každé lidské bytosti*

⁸⁸ URL:<http://www.polonistika.cz/index.php?ido=32&idp=74&t=-polak-katolik-cech-husita--aneb-polske-a-ceske-politicke-myty> [cit. 5. prosince 2008]

*jakéhokoli původu a z jakéhokoli kulturního prostředí.*⁸⁹ Zjednodušeně řečeno, naše podvědomí nás nutí věřit několika základním scénářům o domácím násilí. V *Tab. 20*, sestavené jako průřez více zdroji, jsou uvedeny nejčastější z nich.

Tab. 20 - Mýty a realita

<u>Tvrzení</u>	<u>Realita</u>
<i>„Domácí násilí není běžné, týká se jen několika málo rodin.“</i>	násilí páchané v rámci partnerských vztahů vede k závažnějším fyzickým a psychickým následkům než agrese „zvenčí“, 40-50 % zavražděných žen je zabito svým partnerem ⁹⁰
<i>„Oběťmi domácího násilí se stávají jen slabé a bojácné ženy, šedé myši po čtyřicítce, které o pomoc ani nestojí.“</i>	obětí domácího násilí se může stát kdokoliv
<i>„Domácí násilí se vyskytuje v nejnižších společenských vrstvách a rodinách základním vzděláním.“</i>	dochází k němu ve všech společenských vrstvách bez ohledu na to, kolik peněz partneři vydělávají nebo jaké mají vzdělání
<i>„Jedná se o soukromou záležitost, nikdo by se do toho neměl plést.“</i>	domácí násilí je kriminální záležitost, proto musí být posuzováno a stíháno stejným způsobem jako násilí vůči cizím osobám
<i>„Není to násilí, je to jen hádka.“</i>	u hádky jde o konflikt zájmů, zde se jedná o nerovnost sil a moci
<i>„Týranou ženu i násilníka je možné poznat na první pohled.“</i>	násilí je velmi dobře ukryto za zdmi domovů; násilník se svému okolí většinou jeví jako sympatická osoba; týraná žena se za svoji situaci stydí, často se nesevěří ani své nejlepší přítelkyni (zranění skrývá nebo pro ně nachází různé výmluvy)
<i>„Za domácí násilí si mohou ženy samy, protože k tomu muže provokují.“</i>	-častá výmluva násilníků-záminkou k útoku může být cokoli, co se právě hodí (hádky, žárlivost; -nezvládnutí vzteku nemůže být omluvou pro napadení oběti (cizího člověka ze vzteku taky nenapadne) - nic ho neopravňuje chovat se k partnerce agresivně, majetnický nebo povýšeně; - vždy je plně odpovědný násilník
<i>„Případy domácího násilí jsou jen drobné domácí neshody, nezpůsobují vážná zranění, dochází k nim v důsledku momentální ztráty kontroly.“</i>	k domácímu násilí dochází opakovaně a záměrně-zahrnuje i případy, které končí vážným poraněním s doživotními následky i zabitím

⁸⁹ URL:<http://psychologie.doktorka.cz/mytus-archetyp> [cit. 18. září 2008]

⁹⁰ VARGOVÁ B., et al. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou.* (s. 11)

<p>„Domácí násilí je způsobováno pitím alkoholu (braním drog).“</p>	<p>-alkohol/drogy nejsou příčinou ani omluvou pro domácí násilí (dochází k němu také v rodinách, kde partner nepije) -pití může ovlivnit násilné chování (katalyzátor), zároveň poskytuje snadnou omluvu -pro mnoho žen je jednodušší myslet si, že by je partner neuhodil, kdyby byl střízlivý</p>
<p>„Ženy mají násilí ve vztahu rády.“</p>	<p>mýtus podporovaný porno průmyslem - žádná normální žena se netouží nechat bít, ponižovat a fyzicky deptat</p>
<p>„Násilí nemůže být tak strašné, když ženy od partnera neodejdou - opustit násilníka je přece snadné.“</p>	<p>-násilníci oběti vyhrožují, že ublíží jí nebo dětem -ženy zůstávají ve vztahu s násilnickým partnerem z různých důvodů: chtějí poskytnout dětem úplnou rodinu; partnera mají rády i přes jeho chování; bojí se odsouzení svého okolí, že samy neuživí rodinu, ale nikdy ne proto, že by s násilím souhlasily -nemají kam jít (nedostatek útulků)</p>
<p>„Rodinná terapie může problémy vyřešit.“</p>	<p>násilí představuje pouze problém vycházející ze strany agresora - ke změně, může dojít jen když násilný partner převezme za své chování plnou odpovědnost</p>
<p>„Kdyby kamarádka potřebovala mou pomoc, řekla by si o ni.“</p>	<p>možná se vám bojí říci o své situaci, neví jak budete reagovat</p>
<p>„Zdá se, že mě ani nechce vidět, nevím, jestli jsme ještě kamarádky.“</p>	<p>je izolovaná od přátel a rodiny; násilník chce totální kontrolu a nechce, aby mluvila s druhými - je důležité snažit přiblížit se k ní a dát vědět, že máte starost.</p>
<p>„Největší nebezpečí, které hrozí životu a majetku rodiny, přichází zvnějšku.“</p>	<p>problematika domácího násilí tento mýtus vyvrací</p>
<p>„Rodina a domov jsou ostrovy klidu, lásky a bezpečí uprostřed nebezpečného a zlého světa.“</p>	<p>v rodinných vztazích se odráží nerovné postavení žen ve společnosti</p>
<p>„Psychické formy násilí jsou výmysl oběti.“</p>	<p>psychické násilí je přítomné vždy</p>
<p>„Mýtus černobílého vnímání aktérů domácího násilí.“</p>	<p>pachatel i oběť jsou lidské bytosti s dobrými i špatnými vlastnostmi⁹¹</p>

⁹¹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2007. (s. 44)

7 PRÁVNÍ VÝCHODISKA

Domácí násilí je významný sociální fenomén formy násilí, rozšířený po celém světě od nepaměti. Jeho problematika byla mnoho let přehlížena a bagatelizována a dlouho trvalo, než si společnost uvědomila, jak hluboce dokáže své oběti poznamenat, a než dala jednoznačný signál - domácí násilí je nepřijatelné a musí přestat. Jako první začala na tuto problematiku zhruba před 20 lety upozorňovat ženská hnutí v západních zemích. Díky jejich průkopnickým aktivitám máme dnes k dispozici nejen mezinárodní deklarace na úrovni OSN a EU, ale i legislativní změny a opatření v celé řadě zemí světa. Většinu z nich podepsala i vláda ČR.

7.1 Mezinárodní legislativa

Z pohledu mezinárodního práva ohrožuje domácí násilí několik základních lidských práv, uvedených ve *Všeobecné deklaraci lidských práv*, schválené OSN v roce 1948. Jde zejména o tato práva:

- Čl 3: „Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.“
- Čl 5: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“ = ani na veřejnosti ani doma
- Čl.12: „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému narušení svého soukromí, rodiny, domova či korespondence, ani útokům na svoji čest a pověst. Každý má nárok na právní ochranu před takovým narušením či útoky.“ = povinnost států řešit násilí, ať se odehrává kdekoliv.

V roce 1993 přijalo Valné shromáždění OSN *Deklaraci o odstranění násilí na ženách*, která se stala východiskem pro instituce a orgány včetně Rady Evropy.⁹² V témže roce reaguje OSN na partnerské násilí vydáním manuálu „Strategie reakcí na domácí násilí“, kde identifikuje různé strategie, užívané vládními i nevládními organizacemi na celém světě. V roce 1999 vyhlásilo Valné shromáždění OSN 25. listopad jako *Mezinárodní den proti násilí na ženách* a vyzvalo mezinárodní organizace, vlády a neziskové organizace jednotlivých států, aby v tento den pořádaly akce pro zvýšení povědomí veřejnosti o této problematice (neoficiálně byl slaven již od roku 1981, v ČR od roku 1995 díky aktivitě *Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách*).

Celou řadu dokumentů, v nichž odsuzuje násilí páchané na ženách jako jednání neslučitelné s demokratickou společností, vydala Rada Evropy (*Council of Europe*). Tato mezivládní organizace se sídlem ve Štrasburku, jejíž nejznámější institucí představuje *Evropský soud pro lidská práva*, byla založena v roce 1949 a v současné

⁹² ČÍRTKOVÁ L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce*, 2006, č. 2 (s. 59)

době sdružuje 47 členských států (ČR je členem od 30. 6. 1993⁹³). K vydaným dokumentům patří např. *Doporučení č. 1450 (2000) Rady Evropy: Násilí vůči ženám v Evropě*, *Doporučení č. R(2002)5 Rady Evropy: O ochraně žen vůči násilí* a především ***Doporučení č. 1582(2002) Domácí násilí vůči ženám***, jehož text byl přijat *Parlamentním shromážděním Rady Evropy* dne 27. 9. 2002⁹⁴. Obsahuje výzvu všem členským státům, aby se k domácímu násilí postavily jako k problému porušování lidských práv, uznaly ho jako trestný čin a přijaly legislativní i preventivní opatření.

Porušování lidských práv není lhostejné řadě dobrovolných sdružení na celém světě. Jedním z nejvýznamnějších je *Amnesty International*⁹⁵. Za své aktivity - vede kampaně, pořádá veřejné akce, zastává se obětí bezpráví a obrací se na vlády, mezinárodní instituce i nestátní aktéry, obdržela v roce 1977 Nobelovu cenu míru. V rámci kampaně „*Stop násilí na ženách*“ vydala mimo jiné i *Čtrnáctibodový program pro prevenci domácího násilí*, k jehož implementaci vyzvala všechny vlády. Program je připojen v **PŘÍLOZE III** této práce.

Z mezinárodních smluv jako je např. *Evropská úmluva o lidských právech* z roku 1950 nebo *Evropská sociální charta* z roku 1989, vychází také *Charta základních práv EU*⁹⁶, která byla vyhlášena dne 7. 12. 2000 na zasedání *Evropské rady* v Nice (v souvislosti s *Lisabonskou smlouvou* byla novelizována 12. 12. 2007), není však právně závazná. Byla začleněna do *Evropské ústavy*, kterou dosud neratifikovaly všechny členské státy. Pokud se tak stane, dostane se na vrchol hierarchie právních norem členských států, což bude znamenat, že žádný národní zákon nesmí její principy porušit. Od poloviny 90. let minulého století, kdy začala *EU* zavádět některé iniciativy v této oblasti, se její aktivity postupně rozrůstají. Patří sem např. *Rezoluce Evropského parlamentu o násilí páchaném na ženách* z roku 1986, program *DAPHNE* (rozhodnutí *Evropského parlamentu a Rady EU* č. 2004/803 EC) nebo kampaň „*Nulová tolerance*“ zaměřená na násilí na ženách v zemích *EU*. Důležitým a právně závazným nástrojem *EU*, který se týká i obětí domácího násilí, je rámcové rozhodnutí *Rady Evropy* o postavení obětí v trestním řízení z roku 2001, stanovující minimální práva obětí. V roce 2006 byla *Evropským parlamentem* přijata „*Rezoluce o současné situaci v oblasti boje proti násilí na ženách a budoucích krocích*“, která doporučuje *Komisi* a členským státům *EU* považovat násilí na ženách za porušování lidských práv,

⁹³ URL:http://www.coe.int/T/e/com/about_coe/member_states/default.asp [cit. 10. listopadu 2008]

⁹⁴ *Násilí na ženách*. 1 vyd. Praha : Informační kancelář Rady Evropy, 2004. (s. 28-32)

⁹⁵ URL:<http://www.amnesty.cz/amnesty.php> [cit. 6. listopadu 2008]

⁹⁶ URL:<http://www.euroskop.cz/627/sekce/charta-zakladnich-prav-eu/> [cit. 13. listopadu 2008]

přijmout metody prevence a postihů, rámcový program pro spolupráci s nevládními organizacemi a formulovat strategii nulové tolerance ke všem formám násilí na ženách. Rezoluce vyzývá k učinění opatření k zajištění lepší ochrany a pomoci stávajícím i potencionálním obětem násilí na ženách.⁹⁷

7.2 Česká legislativa

V *Ústavě ČR* a *LZPS* jsou kromě základních práv a svobod stanoveny zásady, na nichž je vybudován náš právní řád. Svoboda, důstojnost a rovnost v právech se zaručuje všem bez rozdílu, každý má právo na zachování lidské důstojnosti. Z toho pramení povinnost státu řešit případy jejich porušování a poskytovat ohroženým osobám ochranu. Slovy preambule švýcarské ústavy: „*Síla státu se měří na údělu slabých.*“⁹⁸

„*Soukromí domova by nikdy nemělo být důvodem k ignorování násilí, které ohrožuje životy žen a dětí.*“⁹⁹ Přesto však i v ČR bylo domácí násilí považováno za zanedbatelný a převážně soukromý problém, kde nelze uplatňovat kontrolu jako na veřejném místě. Za nedostatečnou ochranu obětí byla ČR opakovaně kritizovaná *Komisí pro lidská práva OSN*.¹⁰⁰ Závažnost dopadů domácího násilí se u nás jen pozvolna dostávala do povědomí odborné veřejnosti a postupně nabývala na důležitosti jako samostatný problém. Na tom, že se situace změnila, má značný podíl *Koordinační kruh prevence proti násilí*, což je volné účelové uskupení nevládních organizací *La Strada*, *ProFem*, *ROSA*, *Elektra*, *Nadace Gender studies*, *BKB* a mnohých dalších. Díky aktivitě těchto neziskových organizací, poskytujících pomoc obětem domácího násilí, přistoupila státní správa k faktickému řešení tohoto problému.¹⁰¹

K zásadnímu zlomu došlo k 1. 6. 2004, kdy nabyl účinnosti **zákon č. 91/2004 Sb.**, který novelizoval **zákon č. 140/1961 Sb.**, *restní zákon* vložení nové skutkové podstaty v podobě **§ 215a Týrán¹⁰² osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (obdoba § 215 Týránění svěřené osoby.**

⁹⁷ VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M., *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* (s. 34-35)

⁹⁸ NOVOTNÁ, V. *Sborník vybraných přednášek z IX. konference Společnosti sociálních pracovníků : násilí v rodině a jeho důsledky.* Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí : JAN, 1999. (s. 72)

⁹⁹ DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí-Pracovní manuál.* Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. (s. 7)

¹⁰⁰ ČÍRTKOVÁ L. *Domácí násilí: fakta a paradoxy. Sociální práce*, 2006, č. 2 (s. 59)

¹⁰¹ URL: <http://www.mpsv.cz/cs/914> [cit. 25. listopadu 2008]

¹⁰² *zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které týraná osoba pociťuje jako těžké příkoří a které ji neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžuje*

§ 215a:

“(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě¹⁰³, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.“

Z citace vyplývá, že se nevyžaduje vznik následků na zdraví. Ještě důležitější je, že tato skutková podstata není zařazena ve výčtu trestných činů podle § 163 zákona č. 99/1963 Sb., občanský trestní řád, tj. že **k zahájení trestního stíhání podle § 215a není třeba souhlasu oběti**. V souvislosti s násilným chováním se agresor může dopustit dalších trestných činů. Jejich výčet je uveden v Tab. 21.

Tab. 21 - Další trestné činy páchané v rámci domácího násilí¹⁰⁴

§ 171	Maření výkonu úředního rozhodnutí	§ 235	Vydírání
§ 197a	Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci	§ 237	Útisk
§ 202	Výtržnictví	§ 238	Porušování domovní svobody
§ 206	Pomluva	§ 241	Znásilnění
§ 219	Vražda	§ 249a	Neoprávněný zásah do práva k domu/bytu/ nebytovému prostoru
§ 221,222	Ublížení na zdraví	§ 257	Poškozování cizí věci
§ 231,232	Omezování/Zbavení osobní svobody		

Protiprávní jednání mezi osobami blízkými, které nenaplnuje skutkovou podstatu některého z trestných činů, je možné **na návrh postižené osoby** sankcionovat jako přestupek proti občanskému soužití dle § 49 odst. 1 písm. a), c), e) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Nejčastěji je takto projednáváno ublížení na zdraví a hrubé jednání.¹⁰⁵ Úkolem popisované novely trestního zákona bylo usnadnit trestněprávní postih domácího násilí, což se podařilo. Problém však byl v tom, že při izolovaném posuzování nemusely jednotlivé incidenty dosahovat prahu trestné činnosti, takže „oběť musela počkat, dokud u ní nenastaly takové následky, které překročí šedou zónu mezi morálkou a zákonem“¹⁰⁶, což v mnoha případech skončilo tragicky. Oběť nebyla chráněna ani před pokračováním násilí.

¹⁰³ veškeré prostory sloužící k bydlení - nejen byt nebo rodinný dům a jejich příslušenství, ale i chata, hotelový pokoj, ubytovna apod. Nejde o vedení společné domácnost - pouze o fakt společného bydlení z jakéhokoliv důvodu (vlastnictví nemovitosti, pod/nájemní vztah, společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů)

¹⁰⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

¹⁰⁵ PIKÁLKOVÁ S. Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. (s. 19)

¹⁰⁶ ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie. Praha : Bílý kruh bezpečí, 2002. (s. 5)

Nejvýznamnějším krokem v boji proti domácímu násilí se tak stalo až přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Návrh zákona, inspirovaný rakouským zákonem na ochranu před násilím z roku 1997¹⁰⁷, vypracovala expertní skupina *Aliance proti domácímu násilí*.¹⁰⁸ Teprve tímto krokem se ČR slovy ČÍRTKOVÉ¹⁰⁹ „zařadila mezi ty státy EU, které překročily od represe a kriminalizace domácího násilí k jeho prevenci“, neboť byly posíleny pravomoci PČR (dále jen „policie“) i soudu a obětem domácího násilí byla dána možnost účinně se bránit. **Zákon č. 135/2006 Sb.** totiž od 1. 1. 2007 umožňuje vykazání pachatele domácího násilí ze společně obývaného bytu nebo domu na dobu 10 dnů, kterou lze předběžným opatřením prodloužit maximálně na dobu 1 roku, a počítá se zřízením intervenčních center. Dle ČÍRTKOVÉ vychází filozofie zákona ze tří ústředních myšlenek, které byly pro větší přehlednost shrnuty do Tab. 22.

Tab 22 - Filozofie zákona č. 135/2006 Sb.¹¹⁰

1.	<u>Prioritou je prevence</u>	- prevence ve smyslu včasné reakce, tj. intervence - stát považuje domácí násilí za nesoukromý a netolerovaný jev už v jeho počátečních fázích, kdy se ještě nemusí jednat o trestný čin
2.	<u>Ochrana obětí</u>	- povinnost chránit oběť přechází na policii - kromě vyšetřování trestného činu nebo přestupku je policie povinna zkoumat, zda oběti hrozí nebezpečí dalšího násilí - díky institutu vykazání opouští obydlí násilník a ne oběť
3.	<u>Komplexní přístup k řešení případů</u>	- problematika domácího násilí není řešitelná z jednoho místa - kvalitní řešení případů vyžaduje interdisciplinární spolupráci všech zainteresovaných složek: policie, zdravotnického personálu, sociální služby (krizová centra, azylové domy) orgánů sociálně-právní ochrany dětí, obecní policie a justice

K naplnění této filozofie novelizoval zákon č. 135/2006 Sb. tyto zákony:

- ⌋ zákon č. 283/1991 Sb., o PČR
- ⌋ zákon č. 99/1963 Sb., občanský trestní řád
- ⌋ zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- ⌋ zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a
- ⌋ zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení.

¹⁰⁷ ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie. Praha : Bílý kruh bezpečí, 2002. (s.115)

¹⁰⁸ ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí. *Kriminalistika*, 2006, č. 3 (s. 187-199)

¹⁰⁹ ČÍRTKOVÁ L. Změny v řešení domácího násilí od 1.1.2007. *Právo a rodina*, 2007, č. 1 (s. 6-11)

¹¹⁰ ČÍRTKOVÁ L. Změny v řešení domácího násilí od 1.1.2007. *Právo a rodina*, 2007, č. 1 (s. 7-9)

V boji proti domácímu násilí tak lze oprávněně hovořit o třech nejdůležitějších pilířích, které představuje policie, intervenční centra a justice. Policie poskytuje osobám ohroženým domácím násilím akutní a krátkodobou pomoc, intervenční centra a další takto zaměřené organizace poskytují všestrannou pomoc podle individuálních potřeb a soudy jsou zárukou řešení situace v dlouhodobém horizontu.

7.2.1 Úloha Policie ČR

Klíčová role v celém systému patří policii, která se dostává do kontaktu s obětí a pachatelem jako první. Policisté jsou povinni přijmout oznámení o incidentu se znaky domácího násilí a zajistit provedení všech nezbytných úkonů dle závazného pokynu policejního prezidenta. Na policii totiž přešla povinnost chránit oběť, proto musí zkoumat, zda jí hrozí nebezpečí dalšího násilí. Pokud ano, vykáže policista násilníka ze společného obydlí a z jeho bezprostředního okolí a zakáže mu na 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí návrat do vymezených prostor. **Rozhodnutí o vykázaní** se vydává bez ohledu na trestněprávní kvalifikaci spáchaného skutku¹¹¹ a **je účinné v okamžiku prokazatelného sdělení násilné osobě, proti které směřuje**. Ta musí toto místo neprodleně opustit. Pokud není v době zákroku policisty přítomna, udělí se jí zákaz vstupu v době její nepřítomnosti (rozhodnutí je účinné od okamžiku, kdy se o něm dozví). Při provádění úkonů souvisejících s vydáním rozhodnutí o vykázaní je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby (pokud nehrozí nebezpečí z prodlení) a o provedených úkonech a opatřeních sepíše úřední záznam. Důležité je, že **vykázaní není závislé na souhlasu ohrožené osoby** (realizuje se i proti její vůli) a **stanovenou dobu nelze ani s jejím souhlasem zkrátit**. Ohroženou osobu poučí policista o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu a o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí.

Do 24 hodin po vstupu do domácnosti vyhotoví policie písemné rozhodnutí o vykázaní a doručí je vykázané i ohrožené osobě. Opis rozhodnutí se společně s úředním záznamem do 24 hodin od vyhotovení předává příslušnému intervenčnímu centru. Pokud žijí ve společném obydlí nezletilé osoby, doručuje se také příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Policista je povinen ve lhůtě do 3 dnů od vydání

¹¹¹ KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. (s. 35)

rozhodnutí provést kontrolu, zda jsou podmínky vykázání dodržovány a sepsat o ní úřední záznam.¹¹²

Vykázání není trestněprávní sankce, ale správní opatření (není-li v zákoně stanoveno jinak, postupuje se podle správního řádu), fungující jako poslední výstraha před trestní represí. Má upozornit násilníka na nutnost korekce nežádoucího chování. Opravným prostředkem proti rozhodnutí o vykázání je odvolání, které nemá odkladný účinek. Závažné nebo opakované porušení opatření policie nebo předběžného opatření soudu, kterým bylo útočnickovi zakázáno zdržovat se ve společném obydlí a přibližovat se k oběti, je kvalifikováno jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona.

Kritéria pro vykázání jsou založena na kvalifikované analýze hrozby (rizika) dalšího útoku agresora. Pro posouzení této hrozby využívá policie jednotný postup - dotazník koncipovaný formou tří souborů po pěti otázkách, jejichž zodpovězení rizikové faktory indikuje a usnadňuje policii vyhodnocení situace a rozhodování, zda násilníka vykázat nebo ne (upravená metoda SARA DN¹¹³). Představu o tom, jak takový zákrok policie vypadá v praxi, poskytuje článek z policejního zpravodajství¹¹⁴.

„PČR - Okresní ředitelství Přerov - upraveno a zkráceno

14tý případ domácího násilí - Manželku urážel, napadal a ohrožoval nožem

V pondělí 13.10.2008 44letý muž v místě trvalého bydliště v Hranicích nejprve vulgárními výrazy napadl svou o 3 roky mladší manželku, pak ji v obývacím pokoji nejméně 3x udeřil pěstí zezadu do hlavy. Žena utekla do kuchyně, kde ji opět udeřil. Z pracovní desky stolu vzal kuchyňský nůž, manželku s ním ohrožoval a vyhrožoval jí zabitím. Přitom jí způsobil zranění hlavy a krční páteře s dobou léčení asi 14 dní. Bylo zjištěno, že k napadání ženy došlo již v květnu letošního roku, kdy se s mäsledky zranění léčila 18 dní. Svědci potvrdili, že k násilí dochází delší dobu a že má násilník také problémy s alkoholem. Vzhledem k tomu bylo rozhodnuto, že se jedná o domácí násilí. Agresor byl vykázán ze společného obydlí a z jeho bezprostředního okolí na dobu 10ti dnů. Je podezřelý z trestných činů ublížení na zdraví a násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci. Trestní sazba se pohybuje až do výše dvou let odnětí svobody případně útočnickovi hrozí peněžitý trest.“

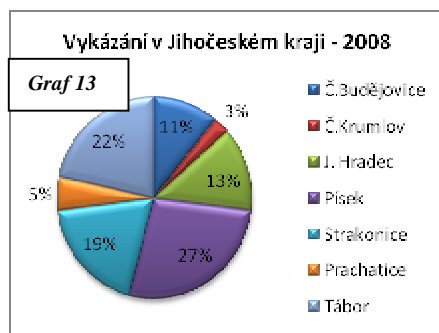
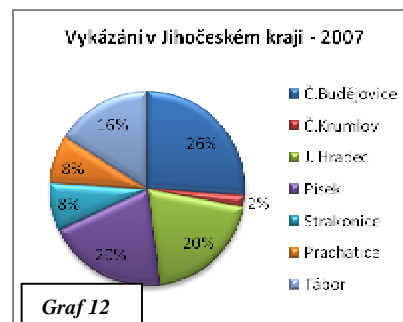
V roce 2007 (první rok aplikační praxe zákona na ochranu před domácím násilím) bylo prostřednictvím intervenčních center evidováno celkem 862 rozhodnutí policie o vykázání/zákazu vstupu násilné osoby ze/do společného obydlí, kterými byl odvrácen aktuálně hrozící útok. Bylo zaznamenáno 58 případů opakovaného vykázání/zákazu vstupu ve stejné domácnosti (7%), což policii umožnilo zahájit i bez souhlasu poškozeného trestní stíhání násilné osoby pro trestný čin podle § 215a)

¹¹² Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, § 21 písm. a)-d)

¹¹³ ČÍRTKOVÁ L. Změny v řešení domácího násilí od 1.1.2007. *Právo a rodina*, 2007, č. 1 (s. 9)

¹¹⁴ URL: <http://www.policie.cz/docDetail.aspx?docid=21117316&docType=ART&lang=cs> [cit. 7. listopadu 2008]

restního zákona. Celkem bylo bezprostředně ohroženo 892 dospělých osob, z toho 858 žen a 34 mužů. Policejnímu zásahu i násilnému incidentu bylo přítomno 941 dětí. Roční průměr vykazání na jeden kraj je 61,6.¹¹⁵ V Jihočeském kraji bylo evidováno 50 vykázaných, 48 mužů a 2 ženy. Procentuální podíl v jednotlivých okresech znázorňuje *Graf 12*, sestavený ze statistických údajů *Intervenčního centra při Diecézní charitě v Českých Budějovicích*. Z 50 vykázaní připadá 19 na násilí mezi manželi, 16 ve vztahu druh/družka, 2 mezi rozvedenými manželi, 1 v partnerském vztahu a 2 ve vztahu zletilé dítě/rodič. V roce 2008 činil celkový počet vykázaní v ČR 679, tzn., že se snížil o 21%, přičemž bylo zaznamenáno 67 případů (téměř 10%) opakovaného vykázaní/zákazu vstupu ve stejné domácnosti. Domácím násilím bylo bezprostředně ohroženo 698 dospělých osob, z toho 651 žen a 47 mužů. Při zásahu i násilnému incidentu bylo 586 dětí. Roční průměr vykázaní na

jeden kraj činil 48,5 případů. I v Jihočeském kraji je v roce 2008 patrný pokles počtu vykázaní z 50 na 37, který je přičítán preventivní činnosti intervenčního centra. Ve 20 případech šlo o násilí v manželském vztahu, v 10 ve vztahu druh/družka, v 6 ve vztahu zletilé dítě/rodič, 1 případ se týkal rozvedených manželů. Podíl vykázaných v okresech

ukazuje *Graf 13*.¹¹⁶ Z porovnání obou grafů je patrný nárůst počtu vykázaných v okrese Strakonice a Písek.

Na základě zhodnocení roční praxe bylo přistoupeno ke **změně zákona č. 273/2008 Sb., o PČR, kde je vykázaní s platností od 1. 1. 2009 nově upraveno (§ 44-47) s tím, že již nebude mít formu rozhodnutí podle správního řádu, ale stane se faktickým úkonem - pokynem policisty vůči vykazované i ohrožené osobě.** Pokud se vykazovaný odmítne podřídit, může policista použít donucovací prostředky. Účinky vykázaní nastávají od jeho ústního vyhlášení, bez ohledu na nepřítomnost vykazované

¹¹⁵ URL:http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443 [cit. 4. prosince 2008]

¹¹⁶ Diecézní charita České Budějovice-Výroční zpráva za rok 2007 [on-line]. dostupné z WWW:<://<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&element=80> [cit. 18. února 2009]

osoby. Lhůta se počítá od chvíle, kdy bylo vykázání prohlášeno a ne od oznámení vykazovanému.¹¹⁷ Hlavní odlišnosti od předchozí právní úpravy uvádí *Tab. 23*.

*Tab. 23 - Změny ve vykázání*¹¹⁸

<u>Vykázání</u> (jediná forma rozhodnutí, dříve byl i zákaz vstupu)	policie poskytuje ohrožené osobě současně vždy personální i teritoriální ochranu (dříve pouze teritoriální)
<u>Faktický úkon</u>	opatření preventivního charakteru (dříve policista rozhodoval ve správním řízení)
<u>Základní lhůta vykázání</u>	10 dnů (stejně)
<u>Forma</u>	ústní oznámení osobám (násilné i ohrožené), vydává se jen potvrzení o vykázání, předání proti podpisu (vymezení prostoru vykázání, poučení, práva a povinnosti osob, místo uložení kopie úředního záznamu)
<u>Nepřítomná vykázaná osoba</u>	při prvním kontaktu poučení o právech a povinnostech při vykázání, předání potvrzení o vykázání nebo lze získat informace o vykázání na lince 158
<u>Nesouhlas s vykázáním</u>	námítka, která nemá odkladný účinek, na místě zapsaná do potvrzení o vykázání nebo námítka podaná písemně do 3 dnů (rozhoduje o ní krajské ředitelství policie)
<u>Kontrola dodržování povinností vykázané osoby ze strany policie</u>	do 3 dnů od vykázání
<u>Povinnost vykázané osoby</u>	-zákaz vstupu do vymezeného prostoru -zákaz navazování kontaktu s ohroženou osobou odevzdat na místě všechny klíče od společného obydlí, které drží.
<u>Právo vykázané osoby</u>	vzít si věci osobní potřeby, osobní cennosti a osobní doklady před odchodem vzít si věci nezbytné pro podnikání nebo výkon povolání, pouze 1 x v průběhu vykázání a jen v přítomnosti policisty být policistou poučen o právech a povinnostech, o možnostech dalšího ubytování sdělit adresu pro doručování

7.2.2 Úloha intervenčních center

Intervenční centra, financovaná ze státního rozpočtu a zřízená ve všech krajích, jsou specializovaná poradenská místa-zařízení sociální služby, která bezplatně poskytují odbornou sociálně právní pomoc osobám ohroženým domácím násilím a koordinují spolupráci mezi dalšími navazujícími službami sociální a zdravotnické záchranné sítě v regionu¹¹⁹. **Jejich prioritou je poskytování pomoci těm osobám ohroženým domácím násilím, které jsou v ochranném režimu vykázání.** V takovém případě

¹¹⁷ MATES P. Úkoly policie při řešení domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, č. 1, s. 38-39.

¹¹⁸ URL: http://www.bkb.cz/news.php?action=showNews&id_categoryNode=505 [cit. 15. února 2009]

¹¹⁹ PIKÁLKOVÁ S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003:příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině.k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. (s. 29)

dostane centrum od policie do 48 hodin od vydání rozhodnutí o vykázání jeho opis a nejpozději do 48 hodin od té doby musí zkontaktovat ohroženou osobu a nabídnout jí své služby.¹²⁰ Smyslem je podpořit ohrožené osoby prostřednictvím právní, psychologické a sociálně terapeutické pomoci natolik, aby si mohly v klidu ujasnit svou životní situaci a zvolit vhodné řešení. Součástí služeb je kromě ubytování a stravy i vzájemná informovanost mezi všemi složkami, které se na řešení domácího násilí podílejí - ostatní intervenční centra, poskytovatelé sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obce, policie, obecní policie a jiné orgány veřejné správy. Kromě toho centra slouží také těm ohroženým osobám, které chtějí svou situaci řešit v raném stádiu a mají zájem o informace, radu nebo pomoc. Bez jakéhokoliv doporučení si mohou promluvit s koordinátorem pro domácí násilí, psychologem, právníkem nebo sociálním pracovníkem. Adresář intervenčních center je uveden v *PRÍLOZE IV* této práce.

V Jihočeském kraji působí *Intervenční centrum při Diecézní charitě v Českých Budějovicích*. Poskytuje krizovou intervenci, osobní a telefonické konzultace, podpůrnou psychoterapii, sociální a právní poradenství, pomoc při vypracování písemných žádostí a podání (např. návrh na vydání předběžného opatření), sestavení bezpečnostního plánu, zprostředkování kontaktů s rodinou a dalšími osobami z okolí a další služby. Kromě toho koordinuje pomoc obětem domácího násilí, vytváří a aktualizuje informační databázi o místech pomoci v Jihočeském kraji a podílí se na informování veřejnosti. V roce 2007 poskytlo své služby 150 klientům a zaznamenalo 685 kontaktů, osobních, telefonických a prostřednictvím elektronické pošty. Celá 1/3 těchto kontaktů (209) se uskutečnila na základě vykázání.¹²¹ Z údajů o poskytnutých službách v roce 2008, získaných při osobní návštěvě centra, vyplývá, že v tomto roce zaznamenali celkem 994 kontaktů, z nichž bylo 404 osobních a 565 telefonických. Zbývajících 25 případů na písemné kontakty (klasická/elektronická pošta). 16% všech kontaktů bylo realizováno na základě vykázání, ostatní (84%) tzv. *nízkoprahově*, tj. prostřednictvím poraden.

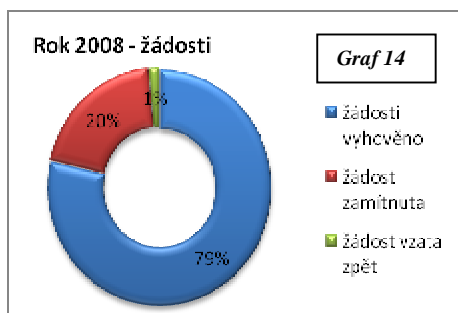
7.2.3 Úloha justice

Tváří v tvář domácímu násilí se změnila role soudu v civilněprávním řízení, neboť na institut vykázání navazuje **možnost oběti obrátit se na soud s žádostí o pomoc** (okresní soudy). Činí se tak návrhem na **předběžné opatření**, jímž soud

¹²⁰ VOŇKOVÁ J., et al. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Litomyšl: proFem, 2005. (s. 21)

¹²¹ URL:<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&element=80> [cit. 5. prosince 2008]

v občanskoprávním řízení za splnění zákonem stanovených podmínek, tj. je-li vážným způsobem ohrožen život, zdraví nebo lidská důstojnost ohrožené osoby, uloží útočníkovi, aby dočasně opustil společně obývaný prostor a jeho bezprostřední okolí, nevstupoval do něj a zdržel se navazování kontaktů s obětí. O návrhu rozhoduje soud bezodkladně (pokud nehrozí nebezpečí z prodlení, tak do 48 hodin po jeho podání, zatímco ve většině jiných případů činí obvyklá lhůta 7 dní¹²²). Návrh může oběť podat buď po vydání výše popsaného opatření policie nebo i bez něj. Praktičtější je obrátit se nejprve na policii, která jedná operativněji a následně podat návrh u soudu (nejlépe prostřednictvím advokáta). Předběžné opatření je účinné 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Pokud by během této doby bylo zahájeno řízení ve věci samé (např. rozvodové řízení, svěřeni dětí do péče a úprava styku, vypořádání společného jmění manželů, úprava práva k bytu), může soud na návrh ohrožené osoby prodloužit jeho trvání až na 1 rok.¹²³ Podání návrhu na vydání předběžného opatření nepodléhá jinak povinné kauci (50.000,- Kč).¹²⁴

Z celkového počtu 679 případů výkázání v roce 2008 podaly ohrožené osoby u soudu žádost o vydání předběžného opatření k prodloužení výkázání ve 406 případech (60%). V 6 případech vzaly ohrožené osoby návrh zpět, v 319 případech soud lhůtu prodloužil, ostatní žádosti byly

zamítnuty¹²⁵. Z těchto údajů byl sestaven *Graf 14*.

¹²² URL: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=397 [cit. 9. června 2008]

¹²³ URL: <http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21025662&docType=ART&chnum=4&lang=cs> [cit. 4. ledna 2009]

¹²⁴ ZEMAN P. Ochrana před domácím násilím. *Sondy*, 2006, č. 37 (s. 7)

¹²⁵ URL: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=508 [cit. 20. února 2009]

8 PREVENCE A POMOC OBĚTEM

Stát se své povinnosti netolerovat domácí násilí zhostil nejprve jeho kriminalizací, tj. prohlášením tohoto škodlivého jednání za trestné. Trestní represe je sice prostředkem pro kontrolu kriminality, ale sama o sobě by nestačila. Bylo proto třeba zvýšit informovanost odborníků a vytvořit interdisciplinární týmy. Dále bylo nutné zajistit ochranu a podporu obětí, tj. chránit je před fyzickým útokem (povinnost policie), zajistit jim přísun informací v právní a sociální oblasti včetně zřízení navazujících institucí financovaných státem, jejichž činnost je provázaná s nestátní sférou (intervenční centra). Neopomenutelná je úloha prevence.

8.1 Prevence

Z pohledu kriminologie představuje pojem prevence soubor aktivit orientovaných na předcházení, odstranění nebo neutralizaci nežádoucích (kriminogenních) faktorů. Podle obsahového zaměření se třídí na *sociální*, *situační* a *viktimologickou* prevenci, podle toho, kterým adresátům je určena, může být *primární*, *sekundární* nebo *terciární*.¹²⁶ Cílem prevence domácího násilí je snížit jeho výskyt a zmírnit dopad na oběti. Optikou předchozího rozdělení nabývá v případech domácího násilí důležitost prevence *viktimologická*, která se koncentruje na využití viktimologických poznatků a spočívá v osvětové a poradenské činnosti. *Primární viktimologická prevence* je adresovaná veškerému obyvatelstvu státu, kraje, města nebo demograficky vymezeným skupinám obyvatel. Působí na každého bez ohledu na stupeň jeho ohrožení. *Sekundární prevence* je orientovaná na potencionální oběti i pachatele, úkolem *terciární prevence* je předcházet viktimologické recidivě konkrétní oběti nebo pachatele.

K *primárně preventivní činnosti* na celostátní/regionální úrovni patří např. informační kampaně, semináře, školení pro odbornou i širší veřejnost, konference, besedy, projekty, letáky, dokumentární filmy, informace na webových stránkách, odborné publikace, články v médiích apod. Ačkoliv se primární prevencí zabývá policie a ministerstva (*MVČR, MZ a MŠMT*), je na tomto poli nutné vyzdvihnout především neziskový sektor. Za všechny je třeba jmenovat alespoň *BKB* a jeho aktivity v rámci

¹²⁶ BOUŘA, V. Vybrané kapitoly z kriminologie. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003. (s. 64) a NOVOTNÝ, O., Základy kriminologie. Praha : Univerzita Karlova, 1993.

projektu *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí v Ostravě a Brně*, dále *Rosa centrum pro ženy, oběti domácího násilí - akce Tiché svědkyně* (vzpomínkové akce na ženy, zabitě partnerem), *Ligu lidských práv, Acorus, proFEM - mezinárodní konference Právem proti domácímu násilí* a projekt *AdvoCats for Women, Magdalénium, Slezskou diakonii, Nesehnuté, koalici Koordona* - dokumentární film zaměřený na děti jako svědky domácího násilí a *Amnesty International*. Těžištěm sekundární i terciární prevenční činnosti je poradenství obětem domácího násilí a azylové ubytování. I v tomto případě se angažují neziskové subjekty, např. *Liga lidských práv*-projekt *Poradna pro ženy v tísní, Slezská diakonie*-poradny *Elpis, Acorus*-psychosociální centrum, *Magdalenium* a *Rosa*-azylový dům se skrytou adresou.¹²⁷ Co u nás však na rozdíl od zahraničí chybí, je nabídka terapeutických programů pro pachatele domácího násilí, které jsou v některých zemích povinné.¹²⁸

8.2 Pomoc obětem

Ačkoliv se někdy uvádí, že „oběť domácího násilí má jen čtyři možnosti: (1) čekat, modlit se a doufat, že se násilník změní; (2) snažit se ho sám změnit; (3) ukončit vztah tak rychle a bezpečně, jak jen lze, nebo (4) vyhledat profesionální pomoc.“¹²⁹, jisté je, že bez pomoci zvenčí nemá oběť ani agresor šanci z rozjetého vlaku násilí vystoupit. Oběti k tomu chybí síla a prostředky, násilníkovi zase zájem. Každá oběť si zaslouží a potřebuje pomoc. ČÍRTKOVÁ¹³⁰ tuto pomoc dělí na *materiální* (bezpečné bydlení, péče o dítě, přístup k veřejným službám), *duševní podporu* (rady, vedení k rozhodnosti, schůzky podporující sebeoceňování a sebedůvěru) a *právní pomoc* (děti a jejich opatrovnictví, majetek, finanční podpora, sociální podpora). VÁGNEROVÁ¹³¹ nabízí dělení na *krizovou intervenci*, zahrnující lékařskou a psychologickou pomoc bezprostředně po činu, *farmakologickou léčbu*, která má podpůrný charakter a je zaměřená na zvládnutí úzkostí, depresí a poruch spánku, *psychoterapeutickou pomoc* (prevence opakované viktimizace) a *právní pomoc*. Jedná se tedy o pomoc odborníků, podmíněnou spoluprací všech zainteresovaných: policie, zdravotnických a sociálních pracovníků, orgánů právní ochrany dětí, intervenčních center, specializovaných

¹²⁷ PAVLÍK P., et al. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2006* (s. 91) a *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2008* (s. 114-115)

¹²⁸ ČÍRTKOVÁ L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí. *Policista*, 2002, č. 7, příloha. (s. 16)

¹²⁹ GENTURY, D.W. *O lásce a hněvu: jak se bránit násilí ze strany blízkého člověka*. Praha : Ikar, 2007. (s. 12)

¹³⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha : Bílý kruh bezpečí, 2002. (s. 130)

¹³¹ VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008. (s. 843)

poraden, linek důvěry, státních zastupitelství a soudů. V *PŘÍLOZE V* je uveden přehled míst krizové intervence s nejdůležitějšími kontakty, kde mohou oběti získat pomoc a podporu. Ta spočívá především v přísunu informací, např. jak si počínat v případě napadení, o možnostech zajištění bezpečného bydlení (utajené azylové domy) apod. Dále jsou zde rady pro případ napadení, bezpečnostní plán a seznam věcí, které by si oběť neměla zapomenout vzít s sebou při odchodu z domova.

Pro každého, kdo zažívá domácí násilí, je velmi důležitá laická pomoc-podpora okolí. Takto může oběti pomoci prakticky každý. Odpověď na otázku: „Jak to udělat?“ poskytuje *Tab. 24*.

*Tab. 24 - Jak můžeme pomoci oběti domácího násilí*¹³²

<u>Ocenění a důvěra</u>	Uznejte, že oběť potřebovala velkou odvahu, aby se vám svěřila. Oceňte to. Věnujte dostatek času jejímu vyprávění. Nenuťte ji povídat o detailech, pokud nechce.
<u>Podpora</u>	Nikdo si nezaslouží vyhrožování nebo bití. Buďte dobrým posluchačem.
<u>Vlastní rozhodnutí</u>	Nechte oběti vlastní rozhodnutí ke krokům, na které se cítí, i kdyby to znamenalo, že neudělá něco, co si myslíte, že by měla.
<u>Dotazování a doprovod</u>	Ptejte se, zda neutrpěla nějaké zranění. Nabídněte doprovod k lékaři, pokud je to třeba.
<u>Informace</u>	Prozkoumejte spolu dostupné možnosti pomoci.
<u>Nabídka</u>	Nabídněte např. kontakt na sebe (telefon atd.)
<u>Bezpečnost</u>	Nevystavujte se sami nebezpečným situacím.

VOŇKOVÁ¹³³ obětem domácího násilí vzkazuje: „*Vaše zranitelnost, ztráta sebevědomí, pocit bezmoci, sebeobviňování, emocionální labilita a depresivní ladění nejsou příčinou, ale následkem násilí, vyhrožování, vydírání, ponižování, omezování, zanedbávání povinností vůči Vám a dětem ze strany Vašeho partnera.*“

¹³² URL: http://www.slezskadiakonie.cz/elpis_ostrava.html [cit. 16. února 2009]

¹³³ VOŇKOVÁ J. *Vaše právo! první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Litomyšl : proFem, 2005.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zviditelnit v rámci sociálních problémů problematiku domácího násilí se zaměřením na partnerské násilí na ženách a objasnit jeho provázanost s dalšími sociálně patologickými jevy jako je nemocnost, nezaměstnanost, alkoholismus, nealkoholová toxikománie a sebevražednost. K dosažení cíle bylo nezbytné tento pojem definovat, popsat jeho projevy a dopad na oběti, vysvětlit její zdánlivě nepochopitelné reakce na týrání, postoj společnosti k tomuto jevu a četnost jeho výskytu, pojednat o legislativě, možnostech řešení tohoto problému a o jeho prevenci.

Domácí násilí je natolik specifický jev, že pro ně neexistuje jediná definice. Je to úmyslné, opakované a dlouhodobé jednání pachatele v rámci emocionálního vztahu, jehož podstatou jsou útoky na lidskou důstojnost, zdraví a život, které oběť - osobu blízkou poškozují a vedou ke ztrátě její schopnosti obrany. Nabývá různé podoby od zneužívání, týrání a zanedbávání dětí, incest, násilí na partnerovi, až po trýznění seniorů či postižených členů rodiny, tzn., že zahrnuje všechny formy násilí v domácnosti, *mezigenerační i partnerské násilí*. Nabývá různých forem: *psychické, fyzické, sexuální, ekonomické násilí, citové vydírání, sociální izolace*. Ke klíčovým znakům patří: *opakování a dlouhodobost, eskalace intenzity a četnosti útoků, asymetrie vztahu, místem útoku je vždy privát*. Násilí není permanentní, prochází určitou dynamikou. Cyklus násilí probíhá ve třech střídajících se fázích - *narůstání tenze, násilný akt a klidová fáze*. Mezi nejčastější rizikové faktory pro vypuknutí násilí patří finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské dovolené a závislosti násilníka. Příčiny domácího násilí je možné rozdělit na *celospolečenské, rodinné, osobnostní a situační*.

Neexistuje typická oběť, ani pachatel. Obě skupiny pocházejí z nejrůznějšího sociálního, rasového, etnického i ekonomického prostředí, nerozhoduje věk, ani vzdělání. Nejčastější obětí partnerského násilí jsou ženy (v 95% případů), pachatelem je současný/bývalý partner. Nejlépe se mu manipuluje s obětí s nižším sebevědomím, vyznačující se svědomitostí a sklonem k sebeobviňování (*predepresivní typ*). Minimálně v 66% případů jsou svědky týrání dětí a nesou si následky po celý život. Násilník považuje ženu za svůj majetek, její chování určuje prostřednictvím strachu, vyvolaného násilím. Pro rozvoj násilí je určující emoční složka osobnosti násilníka - často se rekrutuje ze skupiny *muž dvojí tváře*. Jeho agresivita je zaměřena pouze proti partnerce, mimo rodinu je považován za slušného člověka. Za násilí nepřijímá zodpovědnost,

bagatelizuje je, popírá a omlouvá. Existují varovné signály budoucího násilí, oběť je však dlouho nevnímá.

Pro proniknutí do problematiky domácí násilí je klíčové objasnit jeho devastující dopad na oběť, což umožňuje pochopit její myšlení a chování. Proto jsem této stěžejní části práce věnovala značnou pozornost. Oběti domácího násilí žijí v permanentním stresu. Reakce organismu na zátěžovou situaci probíhá ve třech fázích: *poplachová reakce*, *fáze adaptace* a *stádium vyčerpání*. Poslední stádium nastává, není-li stresová situace vyřešena v předchozích fázích, a provází je doprovodné znaky v oblasti *poznávací* (obtížná koncentrace, zhoršení paměti), *citové* (nervozita, skleslost, nezáměr, komplex méněcennosti) a *sociální* (absence a konflikty na pracovišti, zvýšená konzumace alkoholu, tabáku, drog, poruchy spánku, sebevražedné myšlenky). Adaptační schopnost organismu je vyčerpána, dochází ke zhroucení v podobě psychosomatického onemocnění (infarkt, žaludeční vředy, kožní onemocnění), syndromu vyhoření nebo deprese. Snížení výkonnosti oběti, problémy se zvládnutím běžných situací, časté absence a konflikty na pracovišti vedou ke ztrátě zaměstnání, závislost na násilníkovi se zvyšuje a bezvýhodnost situace může vyústit sebevraždou. K pojmenování fyzických, psychických a sociálních symptomů, vzorců chování a změn osobnosti v důsledku dlouhodobého týrání byl vyčleněn termín *syndrom týrané ženy*. Vyznačuje se řadou pro laickou veřejnost nepochopitelných symptomů jako je zatajování příčin zranění, setrvávání oběti v násilném vztahu, a přetrvávající emocionální vazbou k násilníkovi motivovanou strachem, označovanou jako *Stockholmský syndrom*. Vzniká jako spontánní reakce na ztrátu kontroly nad vlastním životem, kombinovanou úzkým kontaktem se zdrojem nebezpečí. Objevuje se u týraných žen/děti, členů sekt, politických vězňů a rukojmích, u nichž byla poprvé popsána. Je uváděna jako nejčastější důvod, proč týrané ženy od agresora neodejdou. K dalším důvodům patří nedostatek peněz, strach z odebrání dětí, z nepochopení a obviňování okolí nebo prostě nemají kam jít. Ke znakům *syndromu týrané ženy* dále patří přesvědčení oběti, že si násilí zavinila sama, strach o život a utkvělá představa, že je násilník všudypřítomný. Symtomy se dělí do tří kategorií: *příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu (PTSP)*, *naučená bezmocnost* a *sebezničující reakce*. *PTSP* je úzkostná porucha ovlivňující prožívání a chování oběti. Nastupuje jako zpožděná nebo protrahovaná reakce na traumatický zážitek zpravidla do 3 měsíců po prožité události, pokud nebyla reakce na ni zvládnuta. Trpí jí až 45% týraných žen. K typickým důsledkům patří selhávání obranných schopností, otupělost, rozpad

integrity osobnosti, ztráta životních perspektiv, obtížné navazování kontaktů a extrémní laskavost v důsledku zablokování vzteku. Oběť přestává prakticky fungovat, má problémy s okolím, na podněty zvenčí reaguje nepřiměřeně, hystericky, působí dojmem nespolehlivého, náladového člověka, v některých případech dochází k přetrvávající změně osobnosti. Úzkost a depresi část obětí řeší nadměrným pitím alkoholu, užíváním drog nebo sebevraždou. Další ze specifických důsledků týrání ze strany blízkého člověka je *naučená bezmocnost*, která působí na úrovni neurochemie mozku a postupně vede k nevratným změnám. Její podstatou je, že když se oběť naučí, že nemá kontrolu nad událostmi a každý pokus o změnu této situace skončí fiaskem, propadá letargii a pasivitě, přičemž nerozhoduje skutečná schopnost kontroly, ale víra ve vlastní možnosti. Ta je u týraných žen v důsledku negativního hodnocení partnerem narušena, což se projevuje sníženým sebevědomím, nejistotou, nerozhodností a zkresleným hodnocením situace. Proto tyto ženy často vyhledávají pomoc, až ve chvíli, kdy jde o život nebo naopak reagují nečekaným útokem na agresora. Teorie *naučené bezmoci* byla experimentálně ověřena při pokusech se psy a později aplikována na různé oblasti lidského chování. *Sebezničující reakce* je ornou půdou pro přežívání mýtů o domácím násilí. Veřejnost jí vnímá jako důkaz o patologické osobnosti oběti, ačkoliv je důsledkem prožívaných útrap a především nepředvídatelného střídání dvou protichůdných způsobů chování násilníka - násilného chování a demonstrativní projevy lásky. Ve skutečnosti jde o přirozenou strategii, kdy týraná žena prostřednictvím mentálních konstrukcí manipuluje s realitou, aby se stala snesitelnější, a vytváří si svůj vlastní svět bez násilí. Sebezničující projevy mohou být různé, od popírání viny násilníka, bagatelizaci zranění, zlehčování situace až po odmítání záchrany, podstatné však je, že vždy vedou k dalšímu poškozování oběti.

V další části práce jsem se zabývala otázkou, jak časté jsou případy domácího násilí a jaký postoj k němu zaujímá naše společnost. Zjistila jsem, že v policejních statistikách není domácí násilí samostatnou kategorií, takže oficiální údaje o jeho obětech chybějí. Publikované údaje vycházejí z výzkumů, při nichž byly použity dvě metody. První zjišťovala četnost tohoto jevu na reprezentativním vzorku populace, druhá byla založena na rozboru klinických údajů z databází krizových a poradenských center a linek. Veškeré dostupné údaje tedy vycházejí z odpovědí lidí ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat, z čehož lze dovodit, že skutečná míra násilí mezi partnery je daleko vyšší. Pro tento typ násilí je typická vysoká latentnost. Historie výzkumů je poměrně krátká. První výzkumy proběhly v USA v 70. letech minulého

století, později ve vyspělých zemích Evropy a po pádu totalitního režimu i v ČR. Podle statistik WHO byla každá 5. žena během svého života týraná. Studie OSN vypovídají o tom, že se obětí partnerského násilí stává každá 10. žena. V USA se obětí násilí stávají 4 miliony žen. Ve Velké Británii tvoří domácí násilí více než ¼ všech ohlášených trestných činů a 40-50% zavražděných žen je zabito svým partnerem. V ČR proběhlo v letech 1999-2006 několik reprezentativních výzkumů, z nichž vyplývá, že násilí páchané na ženách v partnerských vztazích je velmi rozšířené a představuje i u nás vážný problém. Tuto skutečnost potvrzují rovněž statistické údaje policie, intervenčních center a neziskových subjektů. 38% žen v ČR zažilo během svého života nějakou formu násilí ze strany partnera. U žen ve věku 16-44 let je tento typ násilí dokonce pokládán za hlavní příčinu smrti a invalidity. Přesto byla tato problematika řadu let přehlížena a bagatelizována, než si společnost uvědomila, jak moc je tento jev rozšířen, jak hluboce dokáže své oběti poznamenat a než dala jednoznačný signál - domácí násilí je nepřijatelné a musí přestat. Přes dosažené pokroky v nazírání na tento negativní fenomén však jeho současnou podobu nelze označit jinak než jako ambivalentní. Přes veškerou snahu o zviditelnění problematiky partnerského násilí není postoj veřejnosti tak jednoznačně odsuzující, jako je tomu v případě týrání dětí. Veřejnost týrané ženy na jednu stranu lituje, na druhou stranu žije v zajetí mýtů a nedostatku informací. Chování dospělé ženy, které je ubližováno a přesto nedokáže využít nabízené možnosti úniku, je pro mnohé stále nevysvětlitelnou záhadou. Zafixovaná neschopnost obrany, netečnost, otupělost, rozpad integrity osobnosti, zablokování vzteku, projevy bezmocnosti a popírání násilí ze strany oběti spolu s nemožností identifikovat důvody k setrvání v násilném vztahu, vyvolávají u části veřejnosti nevoli a opovržení. Není schopna akceptovat, že nepochopitelné (a proto nesympatické) chování obětí pramení z jejich dlouhodobým týráním nalomené psychiky a získané neschopnosti svou situaci reálně vyhodnotit a řešit.

Dříve bylo domácí násilí chápáno jako soukromá záležitost, do které by nemělo být zvenčí zasahováno. Zásah se připouštěl v okamžiku, kdy byla překročena společensky přijatelná mez, tj. často až při bezprostředním ohrožení života. Později společnost zjistila, že domácí násilí lze zastavit jen tehdy, pokud je přestane tolerovat. V současné době je v ČR stejně jako v jiných státech EU chápáno jako společensky nebezpečný jev, a to nejen z pohledu trestního práva, ale už jen proto, že porušuje základní lidská práva - důstojnost, soukromí, právu na nedotknutelnost osoby včetně zachování života, a je mu věnována značná pozornost. V posledních letech dosáhla ČR

významného pokroku - změn v legislativě, umožňujících účinnější ochranu oběti již v počátečním stádiu a postih pachatele. Tyto změny, spočívající v zavedení skutkové podstaty trestného činu *týrání osoby blízké* do trestního zákoníku, ve zřízení intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím a především v zavedení institutu vykázaní násilníka ze společného obydlí, vycházejí z poznatku, že problém domácího násilí nemůže vyřešit jedna instituce. K tomu je třeba důsledná interdisciplinární spolupráce, tj. mezioborová spolupráce policie, justice, intervenčních center a dalších institucí (zejména poradenských, zdravotnických a sociálních). Policie poskytuje akutní a krátkodobou pomoc, intervenční centra a další takto zaměřené organizace poskytují všestrannou pomoc podle individuálních potřeb, soudy jsou zárukou řešení situace v dlouhodobém horizontu. Ačkoliv existují zákony na ochranu obětí, existují lidé, kteří je vyslechnou, uvěří jim a nebudou je zatracovat, existují místa, kam mohou utéct a možnosti, jak jejich zničené životy od základu přebudovat, není tato problematika definitivně vyřešena. Pro oběť není jednoduché ze začarovaného kruhu domácího násilí vystoupit. Celý proces od pochopení vážnosti situace do konečného rozhodnutí trvá v průměru 6-11 let. Pokud se tento krok, který představuje značnou dávku odvahy a je ho možné přirovnat k emigraci do jiné země, rozhodne udělat, zdaleka nemá vyhráno. Podle některých studií hrozí odcházejícím týraným ženám až o 75% vyšší riziko, že budou zabity, než těm, které ve vztahu zůstávají. Partnerské násilí nemusí skončit, ani když se oběť podaří z vlivu násilníka vymanit a osamostatnit se. Často se stává obětí pronásledování ze strany zhrzeného partnera, označovaného pojmem *stalking*. Může nabývat nejrůznější podoby jako je sledování oběti, obtěžující telefonáty, sms zprávy nebo e-maily, docházení do místa bydliště/zaměstnání, vyhrožování, šikanování, msta apod. Má jediný cíl - vyvolat strach a znovu ovládnout oběť, proto se o domácím násilí a *stalkingu* hovoří jako o dvou svébytných formách partnerského násilí. Stalking je nebezpečný a často končí smrtí oběti, z tohoto důvodu je již v několika zemích EU trestný. U nás je zavedení této nové skutkové podstaty trestného činu stále pouze ve fázi příprav.

Pomoc obětem lze obecně rozdělit do několika oblastí. Patří sem trestní represe, vznik intervenčních center pro osoby ohrožené domácím násilím financovaných státem, vytvoření interdisciplinárních týmů a proškolení odborníků, podpora neziskového sektoru a zvyšování informovanosti laické veřejnosti v právní a sociální oblasti. Neopomenutelná je úloha prevence jako souboru aktivit orientovaných na předcházení, odstranění nebo neutralizaci tohoto závažného jevu. Podle obsahového zaměření se třídí

na *sociální, situační a viktimologickou* prevenci, podle adresátů, kterým je určena, může být *primární, sekundární* nebo *terciární*. Cílem prevence domácího násilí je zastavit četnost jeho výskytu a zmírnit dopad na oběti. Nejdůležitější je *viktimologická prevence* využívající viktimologické poznatky a spočívající v osvětové a poradenské činnosti. *Primární viktimologická prevence* je adresovaná veškerému obyvatelstvu státu, kraje, města nebo demograficky vymezeným skupinám obyvatel, přičemž působí na každého bez ohledu na stupeň jeho ohrožení. *Sekundární viktimologická prevence* je orientovaná na potencionální oběti i pachatele, úkolem *terciární viktimologické prevence* je předcházet viktimologické recidivě konkrétní oběti a pachatele. V prvním případě se jedná o celou řadu aktivit jako jsou: informační kampaně, semináře, školení pro odbornou i širší veřejnost, konference, besedy, projekty, letáky, dokumentární filmy, informace na webových stránkách, odborné publikace, články v médiích apod. Primární prevencí se zabývá neziskový sektor i veřejná správa (především ministerstva a policie). *Sekundární a terciární preventivní* činnost, jejímž těžištěm je poradenství a azylové ubytování, je doménou neziskového sektoru. Co v ČR chybí, jsou terapeutické programy pro pachatele domácího násilí, které jsou v řadě vyspělých zemí povinné. Jejich zřízení je důležité, protože o užití násilí rozhoduje pachatel, a ten své chování bez odborné pomoci nikdy nezmění a s násilím sám nepřestane.

Pomoc obětem musí přijít zvenčí. Bez vnějšího zásahu nemá oběť ani agresor šanci z rozjetého vlaku násilí vystoupit. Oběti k tomu chybí síla a prostředky a násilníkovi zase zájem. Pomoc se dělí podle toho, kdo ji poskytuje, na *odbornou* a *laickou*. *Odborná pomoc* se skládá z *krizové intervence, duševní podpory, farmakologické léčby, materiální, právní a psychoterapeutické pomoci*. Je podmíněna spoluprací všech zainteresovaných složek: policie, zdravotnických a sociálních pracovníků, orgánů právní ochrany dětí, intervenčních center, specializovaných poraden, linek důvěry, státních zastupitelství a soudů. *Laickou pomoc* může poskytnout prakticky každý. Spočívá v podepření psychiky oběti a v praktické pomoci s aktivními kroky k vyřešení situace. Oběť se obvykle nejprve obrátí na někoho, ke komu má největší důvěru, což je nejčastěji rodina a přátelé. Podaná pomocná ruka jí umožní začít o problému hovořit, pojmenovat ho pravým jménem a hledat možná řešení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

BOUŘA, V. *Vybrané kapitoly z kriminologie* 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003. 108 s. ISBN 80-7042-259-9. (s. 6-8, 54-62, 64-70, 86-90)

CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí*. Přel. J. Mandelíková. 1. vyd. Praha : Albatros, 2007.

159 s. ISBN 978-80-00-01550-7.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 4. vyd. Praha : Portál, 2004. 266 s. ISBN 80-7178-931-3.

ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha : Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s. ISBN 80-86284-19-0

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a. s., 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

DUFKOVÁ, I. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 69 s. ISBN 80-239-5696-8.

GENTURY, D.W. *O lásce a hněvu: jak se bránit násilí ze strany blízkého člověka*. Přel. K. Kvapilová. 1. vyd. Praha : Ikar, 2007. 192 s. ISBN 978-80-249-0877-9.

GJURIČOVÁ Š. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2000. 101 s. ISBN 80-7021-416-3.

HAVRÁNEK, P., KOUBEK K., ŠTĚPÁNEK Z. *Umění žít*. 1. vyd. Vimperk : Tina, 1994. 239 s. ISBN 80-85618-17-6.

HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. 311 s. ISBN 80-86473-50-3.

KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. 1. vyd. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. 60 s. ISBN 978-80-7251-241-6.

NOVOTNÁ, V., *Sborník vybraných přednášek z IX. konference Společnosti sociálních pracovníků : násilí v rodině a jeho důsledky*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí : JAN, 1999. 95 s. ISBN 80-85529-56-4.

NOVOTNÝ, O. *Základy kriminologie*. Praha : Univerzita Karlova, 1993. 136 s. ISBN 80-7066-821-0.

MELGOSA, J. *Zvládni svůj stres: kniha o duševním zdraví*. Přel. M. Hlouch. 1. vyd. Praha : Advent-Orion, 1997. 190 s. ISBN 80-7172-240-5.

PECKA E. *Základy sociologie*. 1 vyd. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 108 s. ISBN 80-86708-07-1.

PIKÁLKOVÁ S. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. 1 vyd. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. 152 s. ISBN 80-7330-054-0.

VÁGNEROVÁ M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha : Portál, 2008. 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4. (s. 425-444)

VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M. *Partnerské násilí*. Praha : Linde, 2008. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.

VOŇKOVÁ J. *Vaše právo! první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 4. vyd. Litomyšl : proFem, 2005. 75 s. ISBN 80-239-4025-2.

Násilí na ženách. 1 vyd. Praha : Informační kancelář Rady Evropy, 2004. 32 s.

Odborné časopisy:

ČÍRTKOVÁ L. Změny v řešení domácího násilí od 1.1.2007. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9., č. 1, s 6-11. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ L. Psychické týrání partnera aneb Domácí násilí beze stop. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9., č. 6, s 1-6. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ L. Domácí násilí. *Kriminalistika*, 2006, roč. 39., č. 3, s 187-199 ISSN 1210-9150.

ČÍRTKOVÁ L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce*, 2006, č. 2, s 54-67. ISSN 1213-6204.

ČÍRTKOVÁ L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí. *Policista*, 2002, č. 7, příloha. ISSN 1211-7943.

ČÍRTKOVÁ L. Oběti domácího násilí. *Psychologie dnes*, 2001, roč. 7., č. 1, s 14-16. ISSN 1211-5886.

BENEŠOVÁ H., Teror mobilem. *Reflex*, 2008, roč. 19, č. 33, s. 22-27. ISSN 0862-6634.

HANUŠ L. K extrémním případům domácího násilí. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6., č. 12, s. 355-358. ISSN 1213-5313.

HÖSCHL C. Jak maminky programují genom. *Literární noviny*, 2007, roč. 18., č. 8, s. 9. ISSN 1210-0021.

HUČÍN J. Proč mi tak ubližuješ? *Psychologie dnes*, 2003, roč. 9., č. 1, s. 9-12. ISSN 1211-5886.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B. Partnerské násilí odchodem nekončí. *Právo a rodina*, 2007, roč. 9., č. 12, s 19-23. ISSN 1212-866X.

MATES P. Úkoly policie při řešení domácího násilí. *Právní rádce*, 2009, roč. 17., č. 1, s. 38-42. ISSN 1210-4817.

RICHTEROVÁ I. Aby nebylo pozdě. *Sondy*, 2001, roč. 11., č. 46, s. 15. ISSN 0322-8800.

VYHLÍDALOVÁ P. Dvě tváře násilníka. *Psychologie dnes*, 2005, roč. 11., č. 6, s. 25-27. ISSN 1211-5886.

VYKOPALOVÁ H. Násilí v rodině. *Kriminalistika*, 2001, roč. 34., č. 4, s 253-262. ISSN 1210-9150.

VYMĚTALOVÁ S. Domácí násilí: přirozený jev? - k postojům české veřejnosti k problematice domácího násilí. *Sociologický časopis*, 2001, roč. 37, č. 1, s. 103-121. ISSN 0038-0288.

ZEMAN P. Ochrana před domácím násilím. *Sondy*, 2006, roč. 16., č. 37, s 7. ISSN 0322-8800.

Zákony

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Elektronické zdroje

FALTUSOVÁ J., *Domácí násilí* [on-line]. *Sborník referátů z 12. celostátního kongresu k sexuální výchově, Pardubice 2004*. Dostupné z WWW:<://<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2006010612>> [cit. 31. října 2008]

PAVLÍK P., et al. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2006* [on-line]. Nadace Open Society Fund Praha, 2006. Projekt Prolomit vlny. Dostupné z WWW:<://<http://www.proequality.cz/res/data/002/000241.pdf>> [cit. 27. prosince 2008]

PAVLÍK P., et al. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2008* [on-line]. Nadace Open Society Fund Praha, 2008. Projekt Prolomit vlny. Dostupné z WWW:<://<http://www.proequality.cz/res/data/005/000588.pdf>> [cit. 27. prosince 2008]

POPP, T. *Ženy-postavení ve společnosti, domácí násilí* [on-line]. *E-polis.cz*, 13. leden 2004. [cit. 6. září 2008]. Dostupné z WWW:<://www.e-polis.cz/sociologie/40-zeny-postaveni-ve-spolecnostidomaci-nasili.html>, ISSN 1801-1438.

VARGOVÁ B., et.al. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou* [on-line]. ROSA, 2003. Dostupné z WWW:<://http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosaAzylovy_dum_neni_jen_strecha_nad_hlavou.pdf> [cit. 27. listopadu 2008]

VARGOVÁ B., VAVROŇOVÁ M., *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci případech domácího násilí* [on-line]. ROSA, 2006. Dostupné z WWW:<://http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf> [cit. 25. listopadu 2008]

Diecezní charita České Budějovice - *Výroční zpráva za rok 2007* [on-line]. Dostupné z WWW:<://<http://www.charitacb.cz/index.php?id=&site=stranky&element=80>> [cit. 8. února 2009]

URL:<http://www.bkb.cz/index.php>

URL: <http://www.rosa-os.cz>

URL: <http://www.acorus.cz>

URL:<http://www.donalinka.cz>

URL:<http://www.stopnasili.cz>

URL: <http://www.magdalenium.cz>

URL:<http://www.persefona.cz>

URL: <http://www.domacinasili.cz>

URL:<http://www.profem.cz>

URL: <http://www.slezskadiakonie.cz>

URL: <http://www.charitacb.cz>

URL:<http://www.mvcr.cz>

URL:<http://www.mpsv.cz>

URL:<http://www.policie.cz>

URL: <http://www.stem.cz>

URL:<http://www.amnesty.cz>

URL:<http://www.law.indiana.edu>

URL: <http://www.planovanirodiny.cz>

URL: <http://www1.lfl.cuni.cz>

URL: <http://www.theduluthmodel.org>

URL: <http://www.associatedcontent.com>

URL: <http://www.ndaa.org>

URL: <http://www.coe.int>.

URL: <http://www.euroskop.cz>

URL: <http://psychologie.doktorka.cz>

URL: <http://www.rodice.wz.cz>

URL: <http://www.rodina.cz>

URL: <http://www.evahurychova.estranky.cz>

URL: <http://www.e-polis.cz>

URL: <http://www.polonistika.cz>

URL: <http://www.britskelisty.cz>

URL: <http://www.novinky.cz>

SEZNAM ZKRATEK

<i>APA</i>	<i>The American Psychological Association - americká asociace psychologů</i>
<i>BKB</i>	<i>Bílý kruh bezpečí - nepolitické humanitární sdružení zaměřené na pomoc obětem trestné činnosti a na její prevenci</i>
<i>ČSÚ</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>ČR</i>	<i>Česká republika</i>
<i>EU</i>	<i>Evropská unie</i>
<i>LZPS</i>	<i>Listina základních lidských práv a svobod - zákon č. 2/1993 Sb.</i>
<i>MPSV</i>	<i>Ministerstvo práce a sociálních věcí</i>
<i>MŠMT</i>	<i>Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy</i>
<i>MVČR</i>	<i>Ministerstvo vnitra České republiky</i>
<i>MZ</i>	<i>Ministerstvo zdravotnictví</i>
<i>NDAA</i>	<i>National District Attorneys Association - americká asociace právních zástupců</i>
<i>OSN</i>	<i>Organizace spojených národů</i>

<i>PČR</i>	<i>Policie České republiky</i>
<i>PPČR</i>	<i>Policejní prezidium České republiky</i>
<i>PTSP</i>	<i>Posttraumatická stresová porucha</i>
<i>ROSA</i>	<i>občanské sdružení ROSA</i>
<i>SARA DN</i>	česká adaptace licenčního postupu <i>Spousal Assault Risk Assessment</i> kanadského psychologa P. R. Kroppa a švédského forenzního psychologa H. Belfrage
<i>STEM</i>	<i>agentura STEM/MARK, a.s.</i>
<i>SÚAVČR</i>	<i>Sociologický ústav Akademie věd České republiky</i>
<i>TNSF</i>	<i>Tylor Nelson Sofres Factum, s. r. o.</i>
<i>USA</i>	<i>Spojené státy americké</i>
<i>WHO</i>	<i>Světová zdravotnická organizace</i>

SEZNAM PŘÍLOH

- I: Příběhy obětí
- II. Reprezentativní výzkum o domácím násilí¹³⁴
- III: Program Amnesty International pro prevenci domácího násilí¹³⁵
- IV: Adresář intervenčních center ČR¹³⁶
- V: Krizová intervence - kontakty, pokyny

¹³⁴ URL:<http://www.stem.cz/clanek/1145> [cit. 2. ledna 2009]

¹³⁵ URL: <http://www.amnesty.cz/svaw/14-bodu-nasili.pdf> [cit. 4. listopad 2008]

¹³⁶ URL:<http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/intervencni-centra/adresar-intervencnich-center-cr-kontakty-pro-verejnost/r91> [cit. 4. listopad 2008]

PŘÍBĚHY OBĚTÍ

Známou obětí domácího násilí je zpěvačka 80. let Eva Hurychová. S manželem, který ji 8 let týral se rozvádí a nahlas mluví o problému, který většina týraných tají. Svůj příběh popisuje v knize „*Řekla jsem ne tyranovi*“, jejímž podkladem se staly záznamy z jejího deníku. Česká televize příběh odvysílala 22. 6. 2007 pod názvem „*13. komnata Evy Hurychové*“. Vdávala se z lásky, varovných signálů si nevšímala. Když se narodily dcery-dvojčata, byl už její manžel úspěšný podnikatel, proto zůstala doma a věnovala se dětem. Psychické násilí začalo hned po návratu z porodnice a stalo se běžnou součástí jejího života, prožívala zoufalství a beznaděj. Neměla vlastní prostředky, byla finančně závislá na manželovi. Děti se staly svědky nejhoršího ponižování. Manžel jí zakódoval telefon i televizi, vyhazoval ji z jedoucího auta a třikrát zbil. Dlouhá léta týrání se podepsala na jejím zdraví. Když jí manžel prostřednictvím dětí vzkázal, aby vypadla, zkolabovala. V jediném dni prodělala tři ataky cévní mozkové příhody, přestala mluvit a hýbat rukou. Teprve potom se svěřila kamarádce a nechala se přesvědčit, aby zavolala na *DONA linku*. Díky pomoci odborníků začala znovu nabírat ztracené sebevědomí a sílu k boji o svěření dětí do péče i o vypořádání majetku. Na svých internetových stránkách založila schránku s informacemi pro oběti domácího násilí (Evina schránka-evinaschranka@email.cz), kde komunikuje s ženami, které jsou v obdobné situaci. Znovu skládá písničky.¹³⁷ O domácím násilí říká: „*Upřímně si myslím, že okolnosti a formy domácího násilí nehrají tu největší roli, protože jakoukoli bezmoc, zoufalství i beznaděj cítíme bez rozdílu stejně.*“¹³⁸ Případ Evy Hurychové je ojedinělý tím, že se jej rozhodla zveřejnit. Vystoupit z anonymity dokáže jen mizivé procento obětí.

HUŇKOVÁ¹³⁹ uvádí tento případ: Paní Nováková žila ve svazku s násilnickým partnerem 7 let. Problémy s jeho agresivním chováním začaly po narození druhé dcery. Vyvolával konflikt pro každou maličkost, manželku denně bil, kopal do ní, tloukl jí hlavou o zeď, několikrát na ni vytáhl nůž, jednou po ní hodil šicí stroj. Musela se před ním s dcerami zamykat v dětském pokoji. Například jednoho dne v listopadu 2000 ji nejdříve napadnul verbálně, potom fyzicky, a to tím způsobem, že jí kroutil ruce, pak ji donutil kleknout a začal do ní vši silou kopat. Způsobil jí poranění na kolena, hýždích a zlomil žebro (z běžného způsobu života byla vyřazena na 14 dní). Pak odešel z bytu. Když se kolem 22. hodiny vrátil, začal se do místnosti, kde se s dcerami zamkla,

¹³⁷ URL:<http://www.evahurychova.estranky.cz/stranka/odkazy-na-internetove-vysilani-televiznich-poradu-s-mym-pribehem> [7. prosince 2008]

¹³⁸ URL:<http://www.evahurychova.estranky.cz/stranka/pomoc-obetem-domaciho-nasilii> [8. prosince 2008]

¹³⁹ URL:<http://www.britskelisty.cz/0106/20010613d.html#03> [14. února 2009]

dobývat a křičel, že všechny zabije. Několikrát ji zbil tak intenzivně, že ztratila vědomí a zůstala ležet bez hnutí na zemi. Když se jednou probudila z bezvědomí, viděla nad sebou stát své dcery, které plakaly, že je maminka mrtvá. V lednu 2001 byla situace tak neúnosná, že musela s holčičkami ze společného bytu uprchnout. Mladší z dcer (3 roky) následkem vleklého stresu často zvrací, starší (6 let) často pláče, trpí poruchami příjmy potravy a pomočuje se. Obě se otce velmi bojí, jsou pod dlouhodobou péčí psychologa a dětského psychiatra.

Další příběh byl zveřejněn v deníku Právo¹⁴⁰, v článku Lucie Jandové nazvaném „*Facky místo lásky*“ ze dne 8. 12. 2006: Dana je vdaná 17 let. Manžel ji poprvé zmlátil půl roku po svatbě, byla prý příliš vyzývavá. Po mateřské jí zakázal nastoupit do práce, protože by nestíhala péči o dceru. Našla si práci z domova, aby všechno stihla podle jeho představ. Peníze mu musí odevzdávat. Modřiny, podlitiny i zlomenou ruku vysvětluje klasickými výmluvami: pád ze schodů, náraz do skříně při stěhování... „*Často se hádáme, to je pravda. Občas mě zmlátí*“, klopí oči. *Důvod? „Když něco udělám jinak, než to chce on. Že se bavím s lidmi, které nemá rád, že jsem utratila moc peněz, že jsem špatně uvarila...“* Uvažovala o rozchodu, ale neví, kam by šla. Odbornou pomoc nikdy nevyhledala. Má pocit, že kdyby se chovala lépe a nedělala to, co manželovi vadí, nebil by ji. Navíc tvrdí, že ho má pořád ráda. Čeká s ním druhé dítě. „*Karel není tak špatný. Navíc kam bych šla? Už jsem si zvykla.*“

RICHTEROVÁ¹⁴¹ uvádí: Marie se vdávala z lásky a na začátku manželství jí žárlivost manžela lichotila. Později stačilo usmát se na prodavače nebo poradit cestu cizinci a následovaly výhrůžky, ponižování, facky a bití za zavřenými dveřmi bytu. Nikdy ne na veřejnosti. Tam se na Marii usmíval a laškoval s ní i s jejími kolegyněmi. Doma vládnul teror a když se Marie po letech rozhodla k útěku z domova, její okolí ji odsoudilo. Přátelé i její vlastní rodina se od ní odvrátili. Nikdo nevěřil, že by tak šarmantní a společenský člověk mohl někoho týrat. Její vlastní syn zůstal s agresivním otcem, kterého obdivoval. Jediný člověk, který ji morálně podpořil, byl nevlastní syn.

¹⁴⁰ URL: <http://www.novinky.cz/clanek/102392-facky-misto-lasky.html> [cit. 15. února 2009]

¹⁴¹ RICHTEROVÁ I. Aby nebylo pozdě. *Sondy*, 2001, č. 46 (s. 15)

Domácí násilí II.

**Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu
pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.**

Červenec 2006

Prosíme, aby ve všech citacích byl uváděn tento zdroj:

„STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR“

OBSAH

	STRANA
ÚDAJE O VÝZKUMU	4
VĚCNÉ ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU	5
VÝSLEDKY VÝZKUMU	6
I. Povědomí o domácím násilí	6
II. Postoje k domácímu násilí	9
III. Zkušenost s násilím mezi partnery	15
IV. Názory na opatření proti domácímu násilí	21
SHRNUTÍ	24

ÚDAJE O VÝZKUMU

Typ výzkumu:	sociologický reprezentativní výzkum
Cílová skupina:	obyvatelé ČR starší 15ti let
Metoda výběru:	kvótní výběr podle kritérií pohlaví, věku, vzdělání, regionu a velikostního pásma bydliště
Technika dotazování:	standardizované rozhovory „face to face“ provedené školenými tazateli STEM
Konání výzkumu:	červenec 2006
Výsledný soubor:	1690 respondentů

VĚCNÉ ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

I. Povědomí o domácím násilí

- § znalost pojmu „domácí násilí“
- § představy o četnosti výskytu domácího násilí v ČR
- § vnímání příčin domácího násilí
- § představy o aktérech a obětech domácího násilí
- § informovanost o způsobech reakce na domácí násilí a možnostech pomoci

II. Postoje k domácímu násilí

- § postoje k domácímu násilí jako společenskému jevu
- § násilí vůči blízkému člověku versus násilí vůči cizí osobě, rozeznání domácího násilí
- § domácí násilí jako privátní a společenský problém
- § schopnost rodiny vyrovnávat se s domácím násilím
- § role státu a okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie, atd.)
- § ideální modely chování oběti domácího násilí
- § osobní ochota a schopnost pomoci

III. Zkušenost s domácím násilím mezi partnery

- § přímá (osobní) a zprostředkovaná (z doslechu) zkušenost
- § ochota vypovídat o zkušenostech s domácím násilím
- § charakter přímé (osobní) a zprostředkované (z doslechu) zkušenosti
- § identifikace forem a podoby partnerského násilí
- § přítomnost dětí jako svědků domácího násilí
- § chování oběti
- § účinnost jednotlivých zdrojů pomoci oběti partnerského násilí (policie, lékaři, psychologové, příbuzní a známí)
- § prostředí a charakteristika aktérů domácího násilí

IV. Reflexe opatření na ochranu proti domácímu násilí

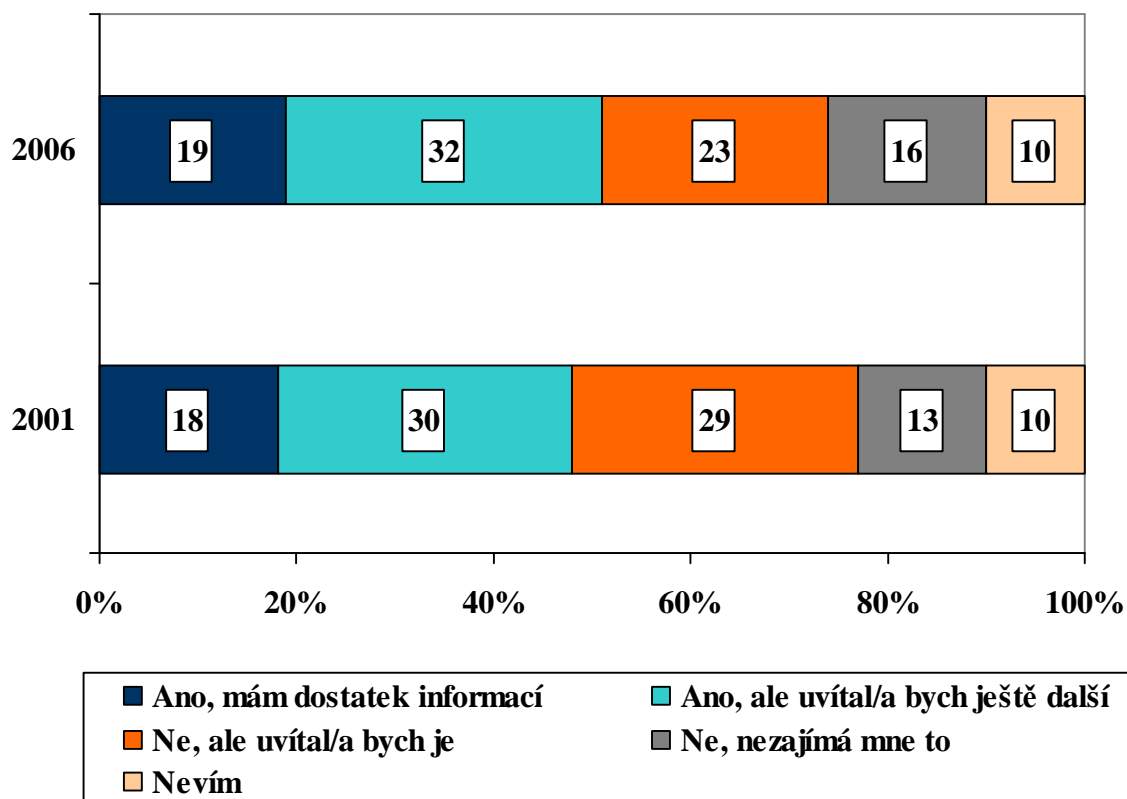
- § názory na současnou situaci (zákony, pomoc poskytovaná obětem)
- § vnímání změn v posledních pěti letech
- § znalost institucí a opatření na ochranu proti domácímu násilí
- § hodnocení jednotlivých ustanovení a postupů proti domácímu násilí

I. POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ

NEPOUČENOST O TOM, JAK VŮČI DOMÁCÍMU NÁSILÍ VYSTUPOVAT, PŘETRVÁVÁ.

Naprostá většina občanů starších 15ti let (97%) ví nebo alespoň tuší, co pojem „domácí násilí“ znamená, ovšem dostatek informací, jak se domácím násilí bránit, má stále jen necelá pětina z nich.

„Máte informace, jak se zachovat tváří v tvář domácím násilí?“

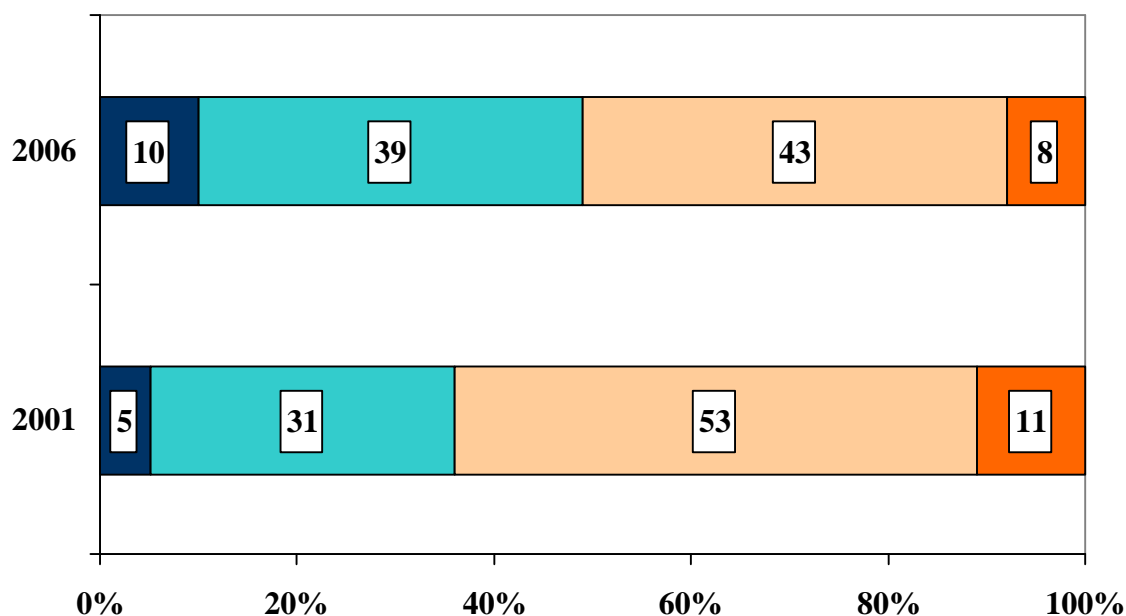

MÝTY O OSOBÁCH, KTERÉ SE DOPOUŠTĚJÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ, POSTUPEM ČASU MIZÍ.

Každý druhý člověk starší 15ti let se domnívá, že napohled slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí.

Je to o 13 % méně než v roce 2001.

Souhlas s názorem „domácího násilí se dopouštějí osoby, které jsou na pracovišti známy svým slušným a společenským chováním vůči svým kolegům“

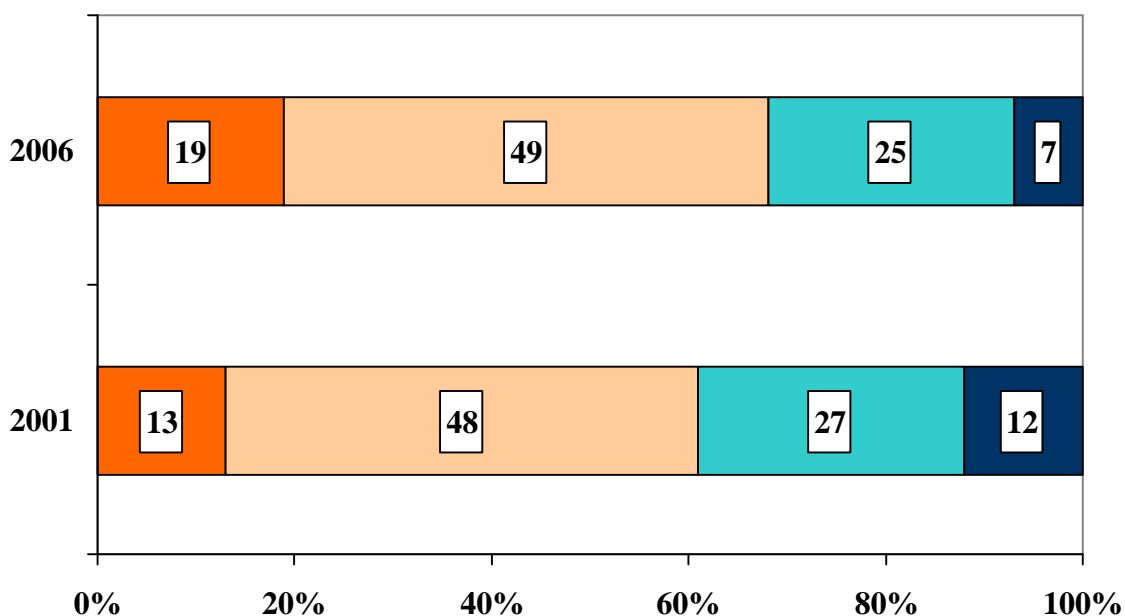

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

MÝTY O TYPICKÉ OBĚTI SE V PRŮBĚHU DOBY SPÍŠE UPEVNŮJÍ.

Více než dvě třetiny populace ve věku 15 a více let soudí, že obětmi domácího násilí se zpravidla stávají slabé a bojácné ženy. Je to o 7 % více než v roce 2001.

Souhlas s názorem „obětí domácího násilí se obvykle stávají ‘puťky’ nebo ‘bačkory’, které si nechají vše líbit“

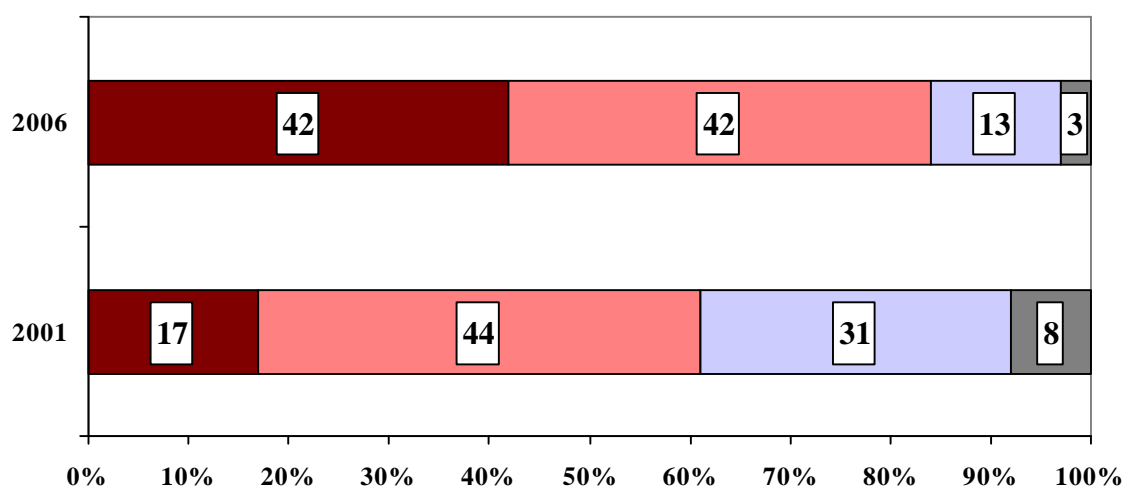
Určitě souhlasí Spíše souhlasí Spíše nesouhlasí Určitě nesouhlasí

II. POSTOJE K DOMÁCÍMU NÁSILÍ

LIDÍ POVAŽUJÍCÍCH DOMÁCÍ NÁSILÍ ZA NALÉHAVÝ PROBLÉM, KTERÝ JE TŘEBA ŘEŠIT, PŘIBÝVÁ.

Velká většina občanů starších 15ti let (84 %) vnímá násilí mezi partnery jako společenský problém, s nímž by měl stát něco dělat. Oproti roku 2001 tento názor výrazně posílil (o 23 %).

Souhlas s názorem „domácí násilí mezi dospělými partnery je problém, s nímž by měl stát něco dělat“

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

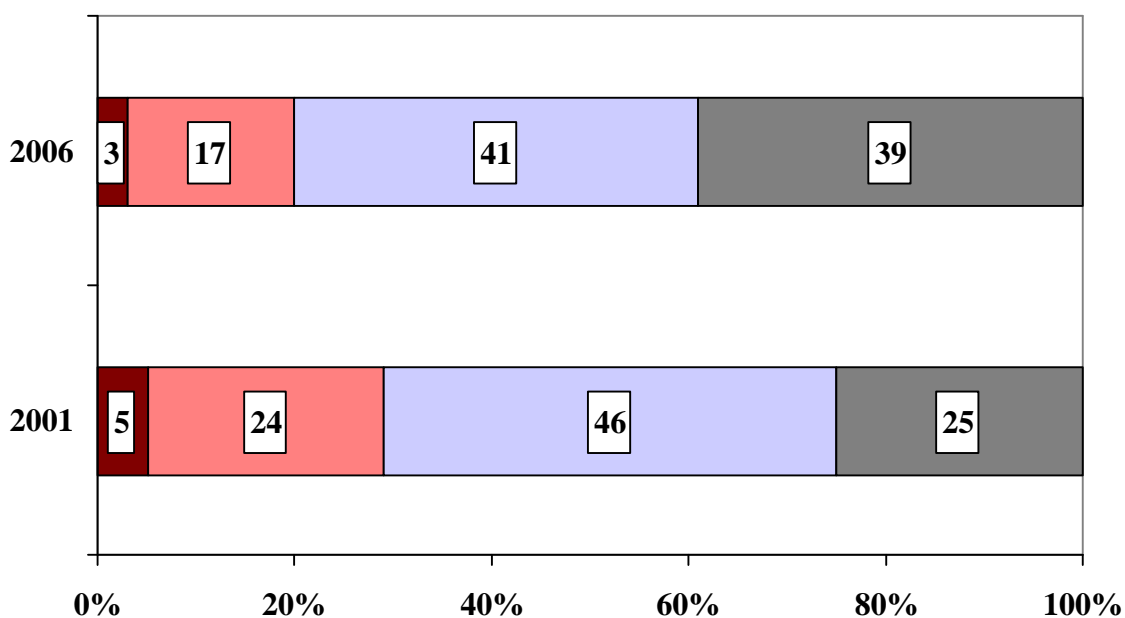
MÍNĚNÍ, ŽE NA ŘEŠENÍ PROBLÉMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ RODINA SAMA NESTAČÍ, SE UPEVNŮJE.

O tom, že společnost nemůže domácí násilí tolerovat, protože jej rodina sama nevyřeší, je dnes přesvědčeno

80 % veřejnosti. V porovnání s rokem 2001

je to o 9 % více.

Souhlas s názorem „domácí násilí má společnost spíše tolerovat, protože to stejně vyřeší rodina sama“

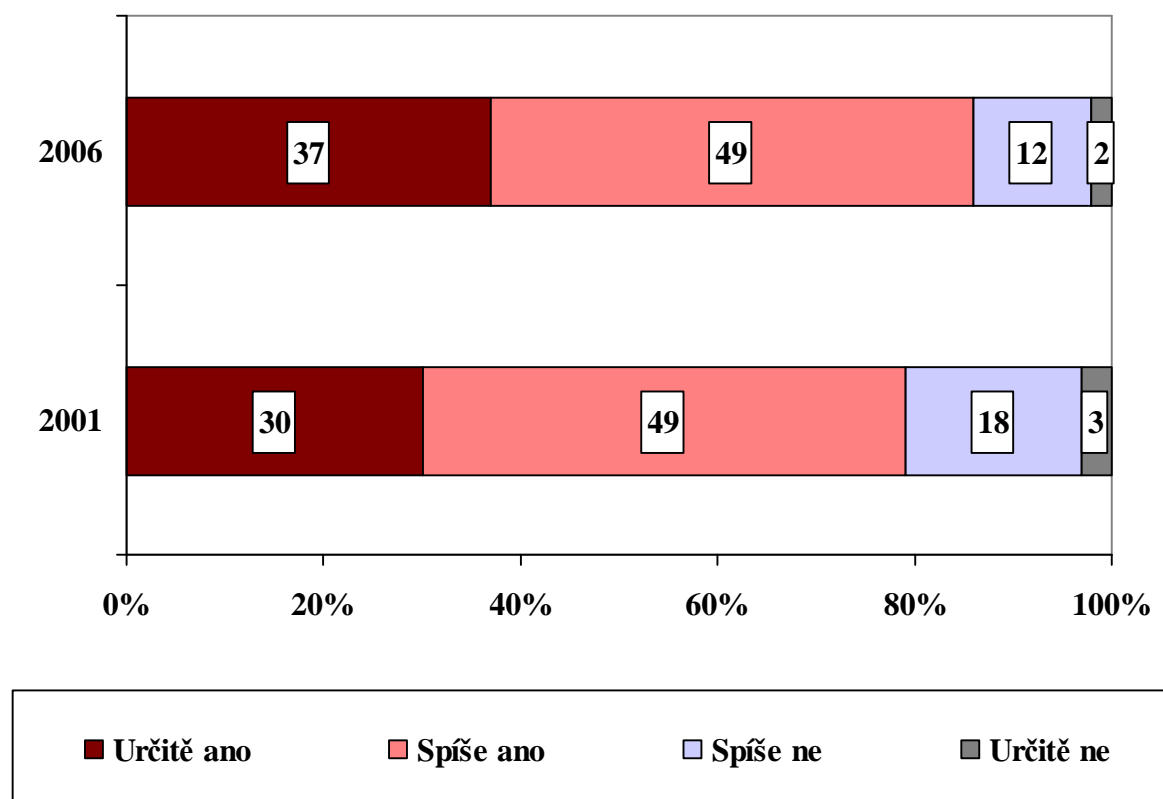

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

STÁLE VÍCE LIDÍ SE DOMNÍVÁ, ŽE DOMÁCÍ NÁSILÍ SI ŽÁDÁ ZÁSAH OKOLÍ.

Podíl lidí přesvědčených, že k projevům domácího násilí nemůže zůstat okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie) lhostejné, je vysoký a v průběhu času narůstá.

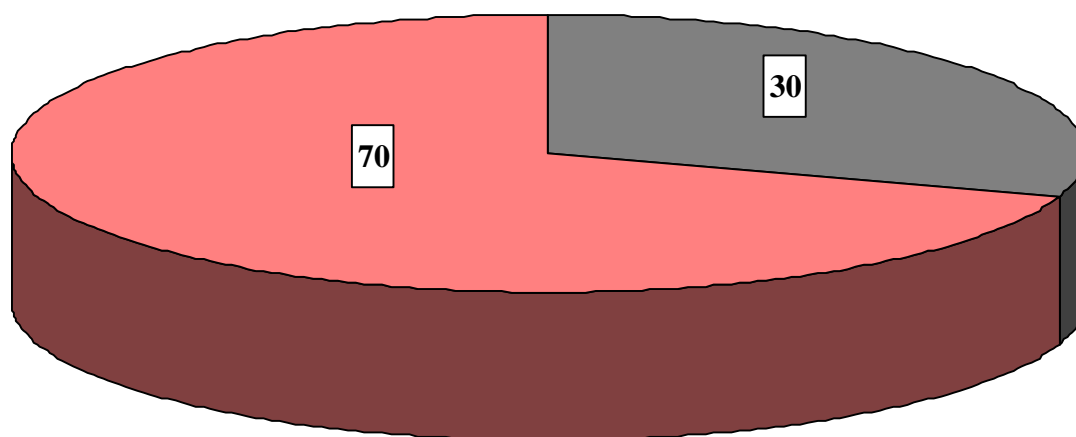
„Myslíte si, že domácí násilí si žádá zásah okolí (např. příbuzných, sousedů, lékaře, policie)?“

PRIORITNÍ JE OCHRANA OBĚTI DOMÁCIHO NÁSILÍ.

Při zásazích proti domácímu násilí je podle velké většiny občanů (70 %) důležitější ochrana napadené osoby než stíhání násilníka.

„S kterým z následujících dvou výroků spíše souhlasíte?“

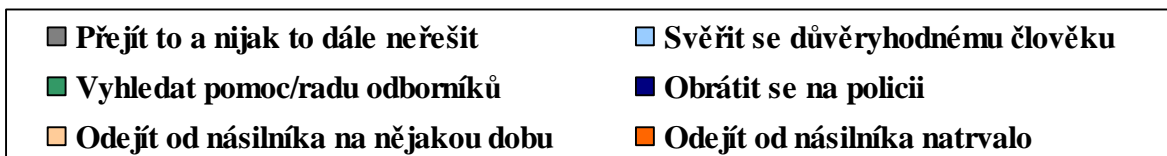
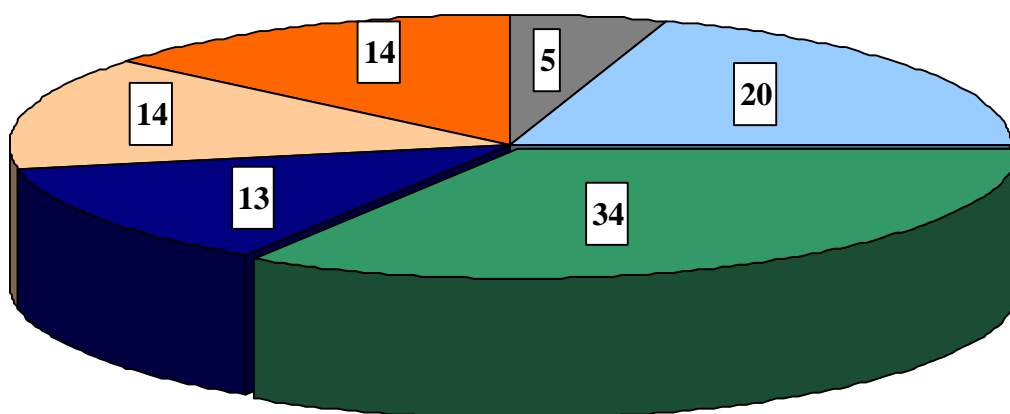

- Při zásazích proti domácímu násilí je třeba se v první řadě zaměřit na stíhání pachatele.
- Při zásazích proti domácímu násilí je třeba se v první řadě zaměřit na ochranu napadené osoby.

OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ NESMÍ ZŮSTAT PASIVNÍ.

Naprostá většina veřejnosti ve věku 15+ (95 %) je přesvědčena, že již první vážnější napadení nemůže oběť jen tak přejít a nijak ho neřešit. Téměř 30 % doporučuje násilníka alespoň na čas opustit.

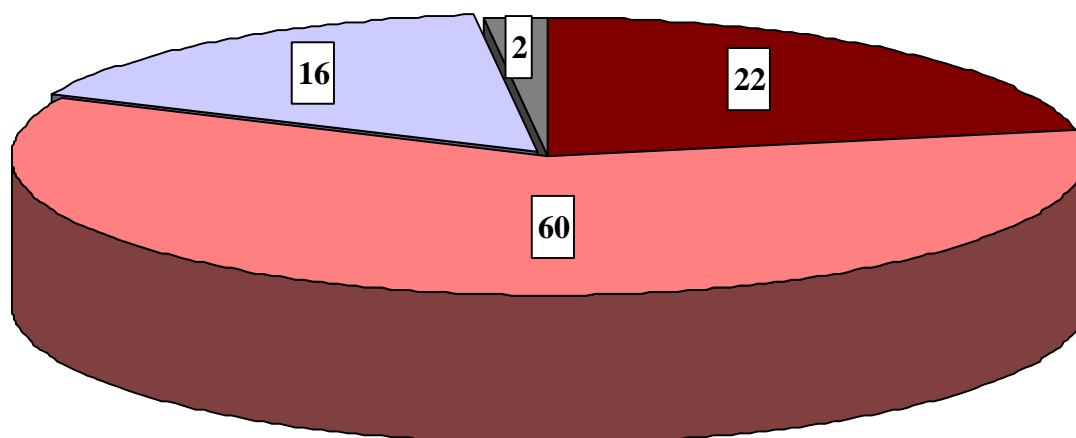
„Jak by se podle Vás měla zachovat oběť při prvním vážnějším fyzickém napadení ze strany partnera/partnerky?“

POCHYBY O MOŽNOSTI ROZPOZNAT DOMÁCÍ NÁSILÍ JSOU ZNAČNÉ.

Čtyři z pěti lidí soudí, že pro okolí je těžké rozpoznat,
jedná-li se o domácí násilí nebo ne.

**Souhlas s názorem „pro nezúčastněnou osobu (příbuzní,
přátelé, sousedé) je často těžké rozpoznat domácí násilí
od méně závažných rodinných potyček“**

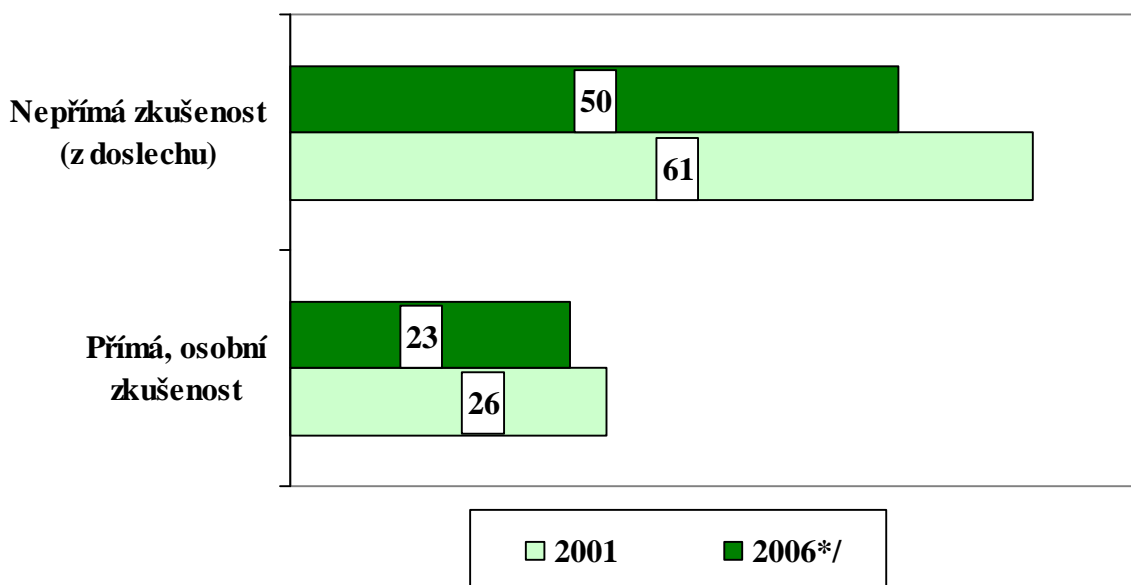
■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

III. ZKUŠENOST S NÁSILÍM MEZI PARTNERY

NĚJAKOU ZKUŠENOST S DOMÁCÍM NÁSILÍM MEZI PARTNERY MÁ U NÁS POMĚRNĚ HODNĚ LIDÍ.

Každý druhý člověk starší 15ti let ví o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu, téměř čtvrtina s ním má osobní zkušenost (svědek, oběť, násilník).

Zkušenost s domácím násilím mezi partnery
podíl odpovědí „má zkušenost“ v %

*/ v roce 2006 byla respondentům předložena definice domácího násilí, v roce 2001 vypovídali respondenti o svých zkušenostech s partnerským násilím na základě vlastních představ o tom, co je a co není domácí násilí.

*O VLASTNÍCH ZKUŠENOSTECH S NÁSILÍM
V PARTNERSKÉM VZTAHU HOVOŘÍ 14 %
POPULACE STARŠÍ 15TI LET.*

Ve výzkumu 13 % respondentů vypovídalo, že se stalo obětí partnerského násilí, 1 % připustilo roli násilníka.

V porovnání s rokem 2001 se podíl obětí nezměnil, podíl násilníků klesl o 2 %.* /

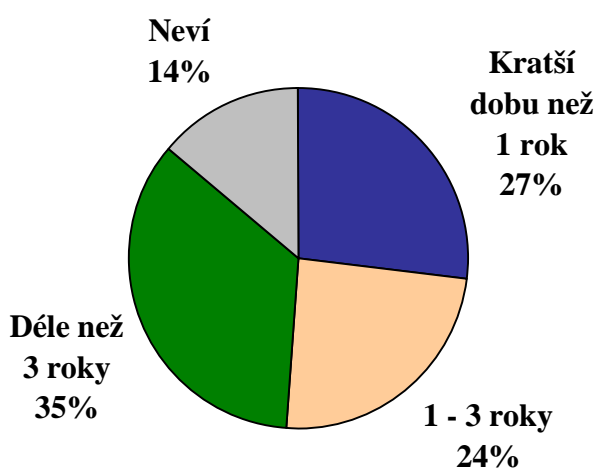
Údaje o podílu lidí se zkušeností s násilím ve vlastním partnerském vztahu jsou založeny na odpovědích osob ochotných o svých osobních zkušenostech hovořit. Podle odborníků představovalo v roce 2001 16 % populace starší 15ti let zasažené partnerským násilím spodní hranici. Lze předpokládat, že i dnes je skutečný výskyt partnerského násilí vyšší.

*/ vzhledem k nízkým četnostem je údaj o podílu násilníků pouze orientační

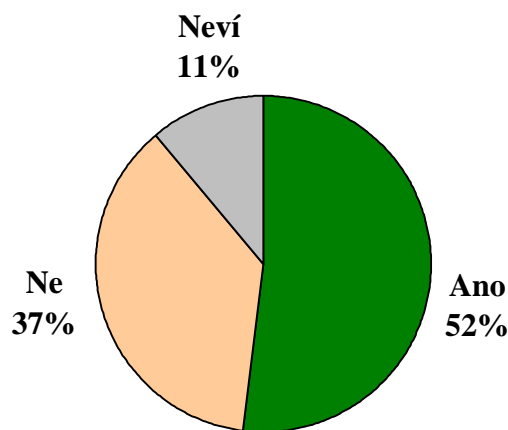
TYPICKÉ ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ MEZI PARTNERY JSOU STÁLE STEJNÉ.

Většina případů násilí mezi partnery je dlouhodobá (59 %) a má tendenci být stále častější (52 %), velmi často zahrnuje fyzické násilí (81 %) a mnohokrát se odehrává v přítomnosti dětí (57 %). K podobným zjištěním dospěl i výzkum v roce 2001.

„Jednalo se o násilí trvající zhruba:“*/

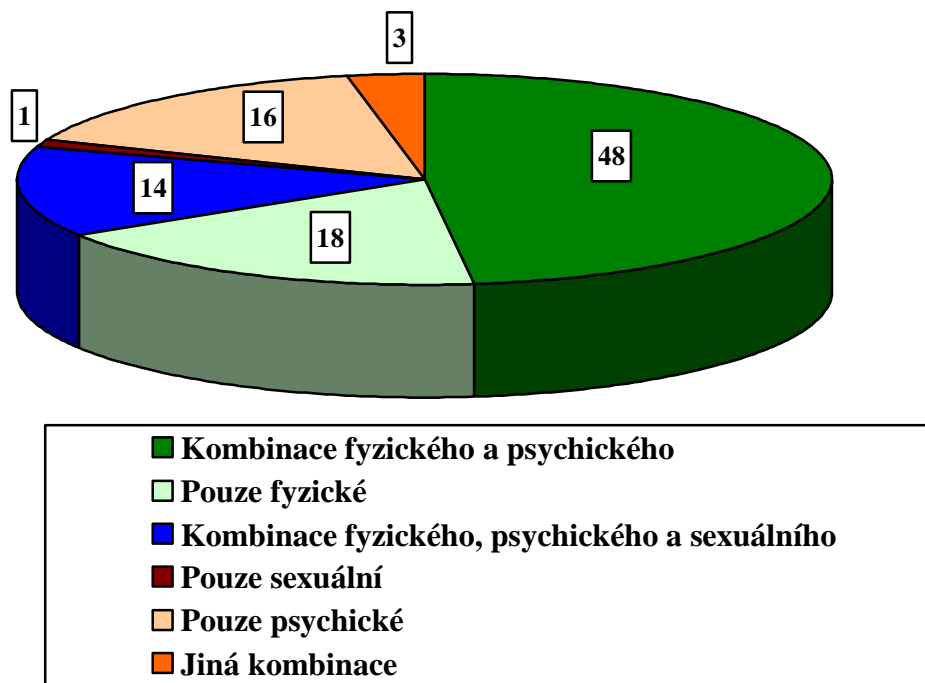
„Jednalo se o násilí, které bylo stále častější?“**/

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 772

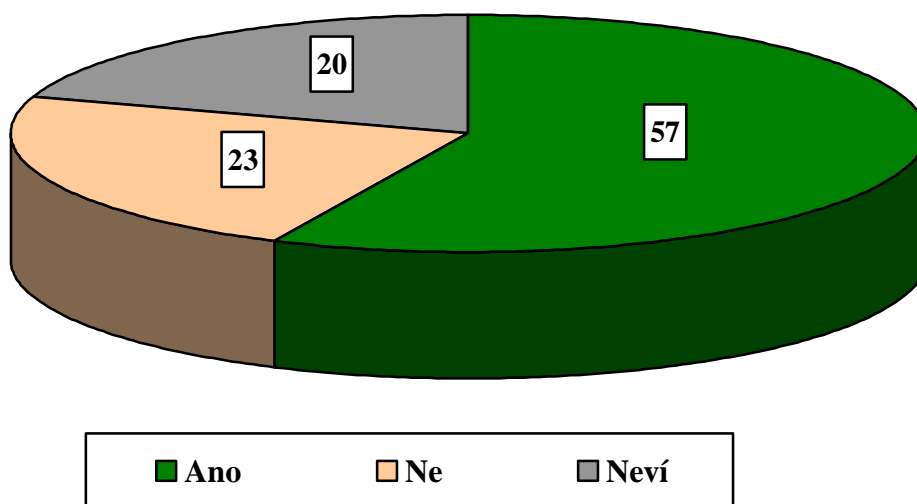
**/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 761

Formy domácího násilí mezi partnery */

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 770

„Pokud vyrůstaly v rodině nějaké děti, docházelo k projevům partnerského násilí přímo před dětmi?“ **/

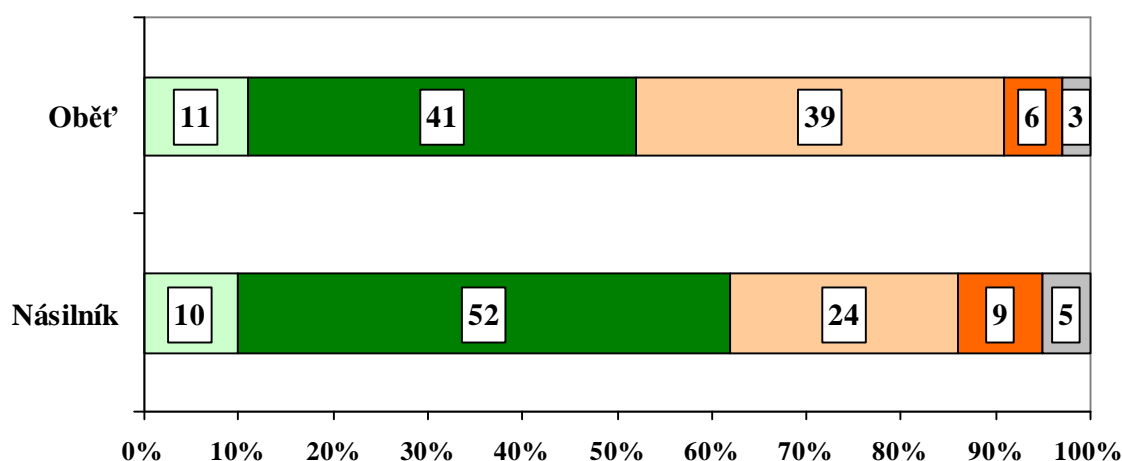

**/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 702

DOMÁCÍ NÁSILÍ MEZI PARTNERY SE VYSKYTUJE VE VŠECH TYPECH RODIN.

Podle výpovědí lidí, kteří znají případy domácího násilí, se násilí mezi partnery často odehrává i mezi vzdělanými osobami (45 % obětí a třetina agresorů má minimálně středoškolské vzdělání) a v rodinách průměrně až nadprůměrně materiálně zajištěných (71 %).

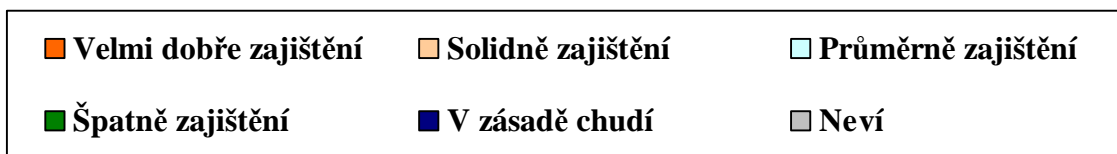
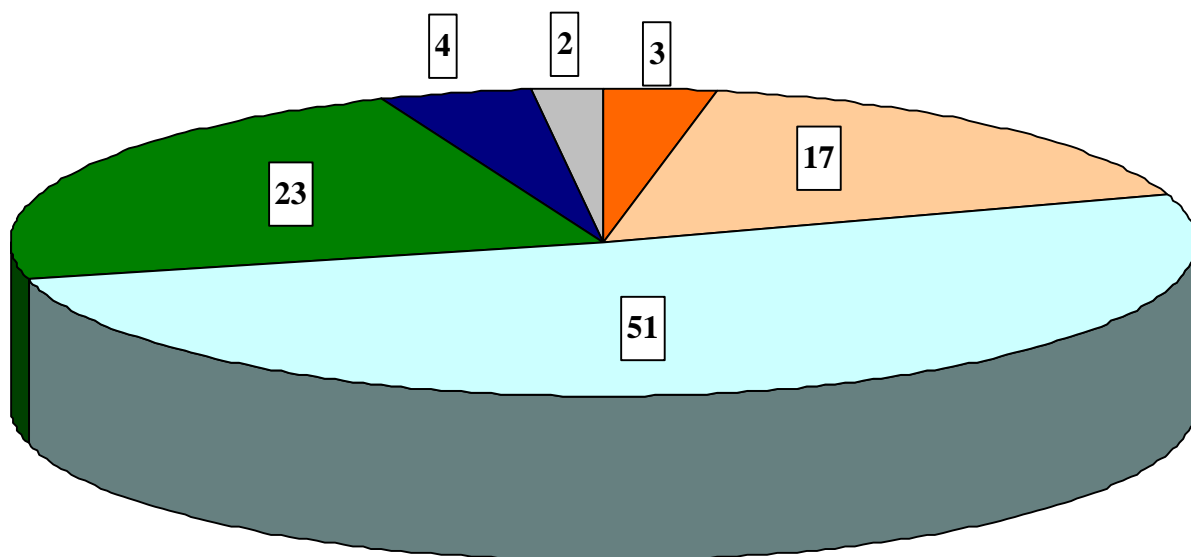
*„Jaké bylo vzdělání obětí násilí a jaké vzdělání měl násilník?“ */*

□ Základní bez vyučení ■ Vyučení bez maturity □ Maturita ■ Vysoká škola □ Neví

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 572

„Jaké bylo celkové materiální zajištění domácnosti, ve které se odehrálo násilí, o kterém hovoříte?“ */

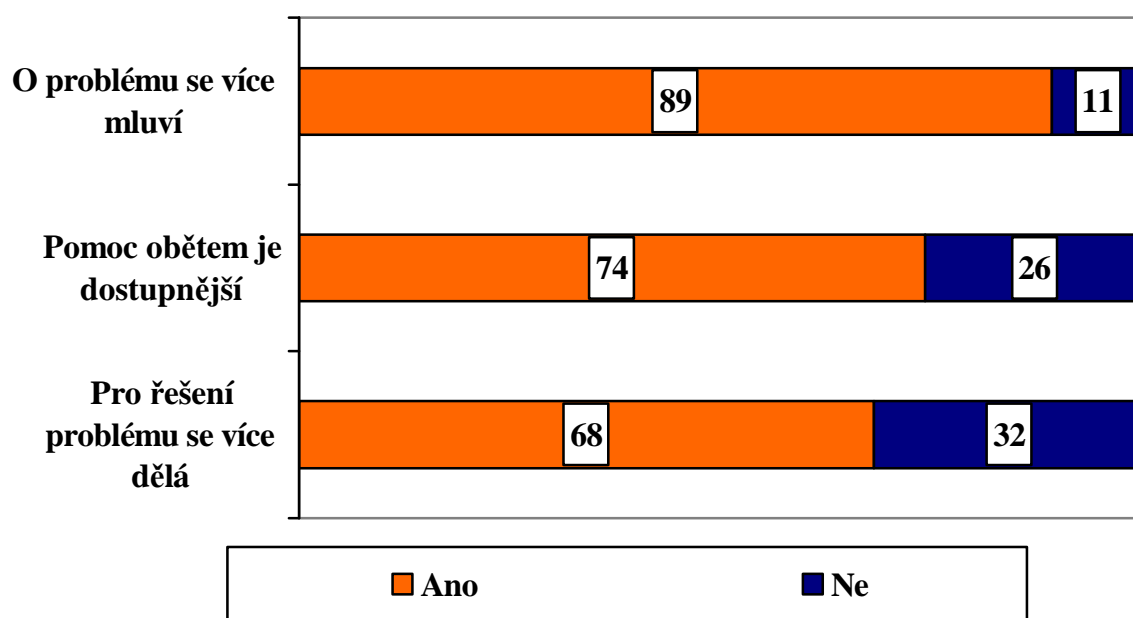
*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 574

IV. NÁZORY NA OPATŘENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

PŘESVĚDČENÍ, ŽE SE ZÁJEM SPOLEČNOSTI
O PROBLÉMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ
VÝRAZNĚ ZVÝŠIL.

Velká většina lidí se domnívá, že dnes se o problému domácího násilí více mluví (89 %), více se pro jeho řešení dělá (68 %) a pomoc jeho obětem je dostupnější (74 %).

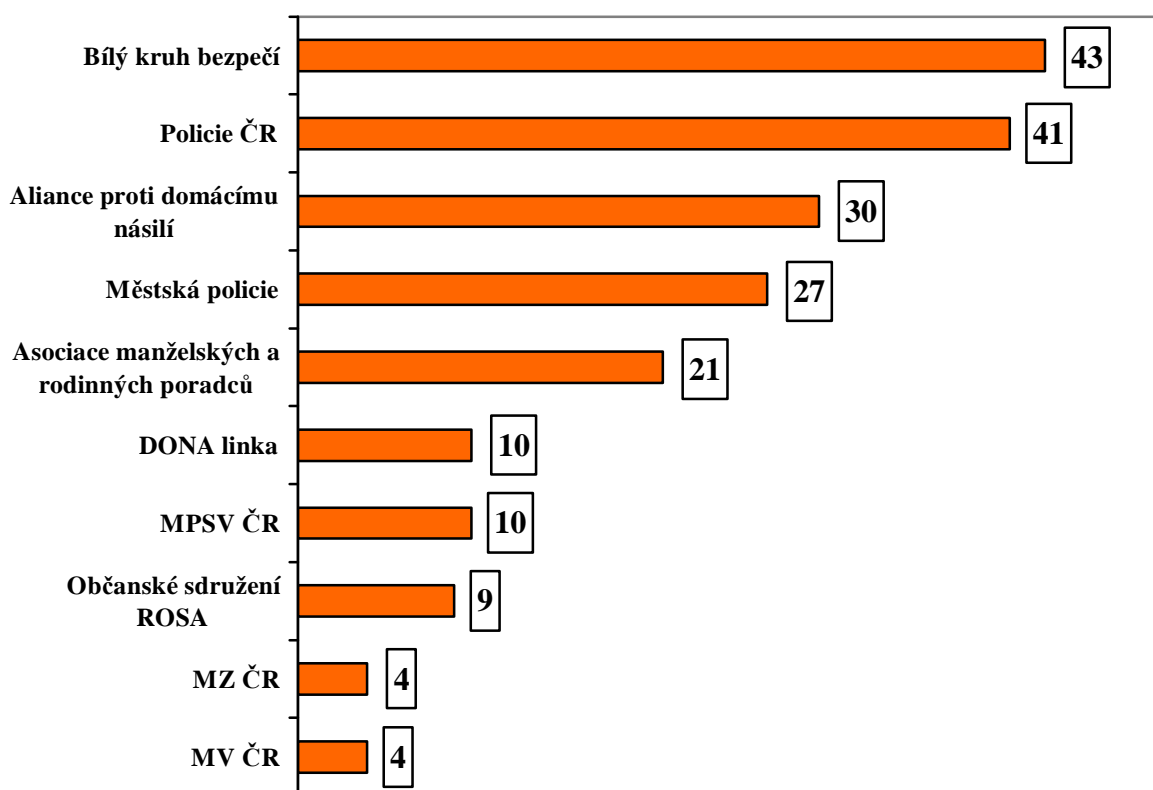
„Řekl(a) byste, že v porovnání se situací před pěti lety:“

ZA INSTITUCI, KTERÁ SE O ŘEŠENÍ PROBLÉMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZASAZUJE NEJVÍCE, JE POVAŽOVÁN BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ.

BKB označily za instituci nejvíce pomáhající v boji proti
domácímu násilí téměř polovina
obyvatel (43 %). Druhé místo náleží Polici ČR (41 %).

*„Z následujících institucí vyberte dvě, které se podle Vás nejvíce
zasazují o řešení problémů domácího násilí“ (%) */*

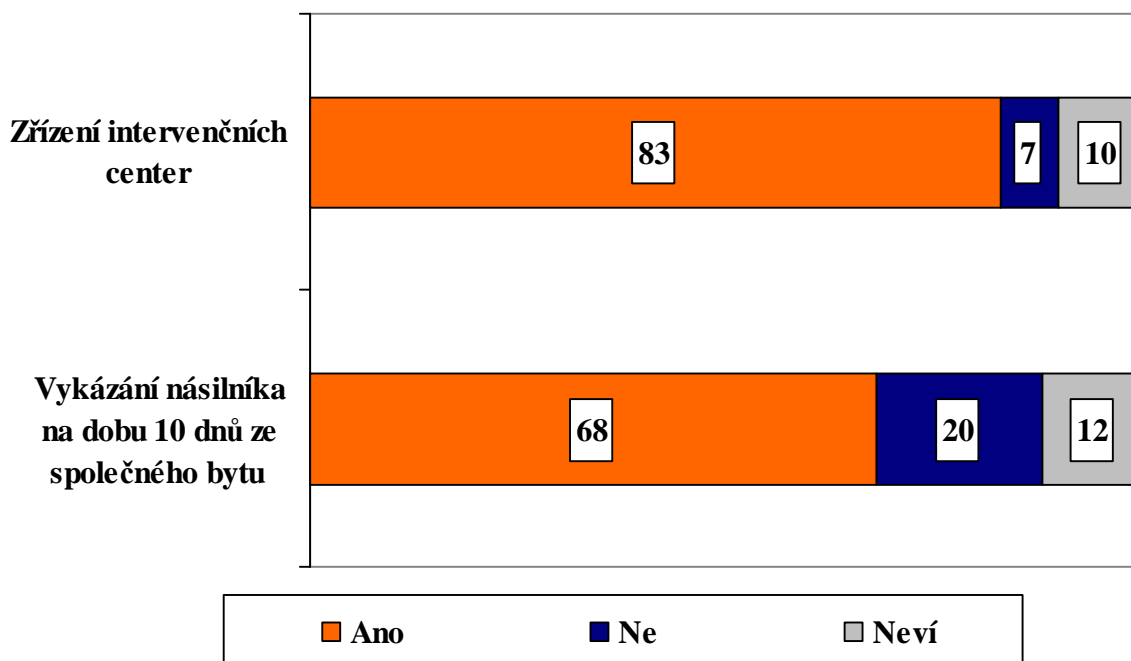

*/ syntetický ukazatel vypočtený z první a druhé volby

ZÁKONNÁ OPATŘENÍ PŘIJATÁ NA OCHRANU PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ MAJÍ VELKOU PODPORU.

Čtyři z pěti lidí starších 15ti let považují za užitečné zřízení intervenčních center, více než dvě třetiny se domnívají, že dobrým opatřením je možnost vykázaní násilníka z bytu. */

„Považujete takové opatření za užitečné?“

*/ respondenti byli s každým opatřením detailně seznámeni

SHRNUTÍ

V POROVNÁNÍ S ROKEM 2001 SE VNÍMÁNÍ PROBLEMATIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZMĚNILO K LEPŠÍMU.

Týká se to především:

- posílení názoru, že domácí násilí není okrajová záležitost, ale závažný společenský problém, který vyžaduje zásahy ze strany státu
- růstu přesvědčení, že okolí nemůže zůstat k projevům domácího násilí lhostejné, protože rodina sama na jejich řešení nestačí
- oslabení některých mýtů spojených s výskytem domácího násilí
- registrace zvýšeného zájmu o problematiku domácího násilí ze strany společnosti u běžné veřejnosti
- příznivého ocenění přijatých opatření na ochranu proti domácímu násilí

NĚKTERÉ PROBLÉMY PŘETRVÁVAJÍ.

Jde zejména o:

- pochyby, zda je možné projevy domácího násilí dobře identifikovat a rozeznat od méně závažných rodinných potyček
- nedostatečnou informovanost a bezradnost, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat
- přetrvávající podléhání mýtům o domácím násilí

14-bodový program pro prevenci domácího násilí

Násilí na ženách v rodině – domácí násilí – je základním porušením lidských práv. Pro ženy v každé zemi po celé planetě je domácí násilí pronikavou každodenní realitou. Její dopad je pro ženy zničující, ničí jejich životy, jejich zdraví a pohodu jejich rodin.

Amnesty International vyzývá všechny vlády k implementaci tohoto čtrnáctibodového programu pro prevenci domácího násilí. Vlády by měly okamžitě jednat a konfrontovat domácí násilí, aby zabránily jeho výskytu a postupně ho zcela vytlačily.

Amnesty International vyzývá všechny zúčastněné osoby a organizace, aby využily svého vlivu na podporu vládní implementace programu.

Doporučení obsažená ve 14-ti bodech programu jsou vzájemně provázána a všechna se stejnou měrou zaměřují na domácí násilí. Přestavují tyto základní principy:

- Cílem jakékoli činnosti musí být zaručení bezpečí, ochrany a autonomie žen, stejně jako jejich fyzické, duševní a sociální pohody během jejich zotavování z následků utrpení způsobeného zneužíváním.
- Vládní politika, praktiky a právo nesmí diskriminovat ženy na základě pohlaví, věku, etnické příslušnosti, sexuální orientace, fyzických či duševních schopností, třídy, jazyka, kulturních či náboženských názorů, rodinného stavu, mateřství nebo národní příslušnosti či místa bydliště.
- Vlády by měly diskutovat a úzce spolupracovat s oběťmi a pozůstalými a také s nevládními organizacemi, které mají zkušenosti s domácím násilím.

Všechny vlády by měly:

1. Odsoudit domácí násilí

Státní činitelé a političtí vůdci na všech úrovních, státní, okresní a obecní, by měli veřejně a důsledně odsoudit domácí násilí a zdůraznit jeho závažnost. Měli by ozřejmit, že domácí násilí je porušováním lidských práv a proto veřejným zájmem, ne soukromou záležitostí. Představitelé vlád by neměli hovořit o zvycích, tradicích či náboženství, aby se vyhnuli své odpovědnosti za eliminaci násilí na ženách.

2. Vzbudit u veřejnosti povědomí o domácím násilí

Na školách, fakultách, v občanských fórech a na pracovištích by se měly zahájit kampaně zaměřené na širokou informovanost veřejnosti, aby odsoudily domácí násilí, odstranily

stigmata na ženách vystavených násilí a aby povzbudily pozůstalé k hledání nápravy. Měla být zapojena všechna dostupná média včetně tisku, internetu, přednášek a debat. V kampaních by se měli angažovat politici, novináři a občanská společnost. Všechny informace by měly být snadno přístupné a dostupné ve všech místních jazycích.

3. Využít vzdělávacího systému k potírání předsudků

Na všech úrovních vzdělávacího systému by měly být rozpracovány a zahrnuty do osnov vzdělávací materiály zaměřené na prevenci domácího násilí a na potírání názorů považující domácí násilí za přijatelné. Učitelé, lektori a další pracovníci v oblasti vzdělávání by měli být součástí snah překonávat předsudky a stereotypy, které ženám a dívkám přisuzují podřadné role a přispívají k domácímu násilí.

4. Zrušit legislativu diskriminující ženy

Všechny zákony včetně trestního, občanského, rodinného a bytového zákona, by měly být zrevidovány tak, aby byly v souladu s principy lidských práv. Jakékoliv zákony, nařízení či postupy diskriminující ženy či zákony, které přetrvávají takové diskriminace dovolují by měly být zreformovány stejně tak jako jakékoliv zákony napomáhající násilí na ženách nebo ho udržují.

5. Ustanovit domácí násilí trestným činem

Zajistit, aby všechny formy domácího násilí byly ošetřeny zákonem i v praxi jako porušování lidských práv a trestný čin. Dále by měly zajistit aby byly akty domácího násilí vyšetřovány, stíhány a potrestány podle závažnosti zločinu a aby se obětem dostalo odpovídajícího odškodnění. Trestní oznámení mělo být posuzováno se stejným odhodláním a důkladností bez ohledu na zemi v níž žena žije.

6. Vyšetřovat a stíhat trestní oznámení týkající se domácího násilí

Zajistit, aby ženám, které ohlásí domácí násilí poskytla policie bezpečné a důvěrné prostředí, aby existovala povinná registrace všech oznámení domácího násilí a aby byla všechna taková oznámení ihned nezájmově a efektivně vyšetřena. Pokud je dostupný dostatek důkazů, podezřelí by měli být stíháni v souladu s mezinárodními standardy spravedlivého procesu. Nemělo by se uchýlovat k trestu smrti či k tělesným trestům, je ovšem třeba zajistit tresty odpovídající závažnosti zločinu. Pokud je případ odložen, měl by se důvod odkladu zveřejnit.

7. Odstranit překážky bránící stíhání domácího násilí

Vyšetřit proč jsou trestní oznámení, stíhání a odsouzení tak nepočetné a odstranit překážky a nedostatky odhalené vyšetřováním. Soudní procesy a pravidla dokazování by měly být zreformovány, aby neodrazovaly ženy od podání trestního oznámení. Stěžovatelé, svědci a další osoby vystaveny během vyšetřování riziku by měli být ochráněni před zastrašováním, nátlakem a odvetou. Mezi policií, orgány obžaloby, dalšími činiteli a místními úřady by měla existovat úzká spolupráce.

8. Poskytnout úředníkům povinné školení o domácím násilí

Vytvořit a implementovat školicí programy pro úředníky – včetně politiků, právníků, soudců, soudního a lékařského personálu, sociálních pracovníků, imigračních úředníků a učitelů. Tyto programy mají ukázat jak rozpoznat případ domácího násilí, jak zajistit bezpečí pozůstalých a jak sbírat, uchovávat, posuzovat a prezentovat důkazy.

9. Poskytnout adekvátní financování

Přidělit adekvátní financování programům zabývajícím se domácím násilím ve všech oblastech včetně systému trestního soudnictví, sociálních služeb, zdravotnictví a bytového sektoru například prostřednictvím Národního akčního plánu, který zajistí stejně dostupnou a kvalitativně srovnatelnou podporu v celé zemi. Financování by mělo být dostatečné, aby umožnilo implementaci legislativy ochraňující ženy před domácím násilím a aby poskytovalo potřebnou podporu a nápravná opatření pro pozůstalé.

10. Poskytnout útočiště ženám, které unikly násilí

Financovat a vybudovat dočasná útočiště či jiná bezpečná místa pro ženy bez omezení jejich soukromí, osobní samostatnosti a svobody pohybu. Taková místa by měla ženám pomoci k fyzickému a duševnímu zotavení a k získání vhodného a bezpečného dlouhodobého ubytování.

11. Poskytnout ženám pomocné služby

Financovat a vytvořit služby pro ženy, které prošly domácím násilím a přiměřeně spolupracovat s občanskými společnostmi. Ženy by tak měly přístup k trestnímu a občanskému soudnímu systému včetně bezplatné právní porady v případě potřeby během rozvodu a v otázce péče o dítě a dědictví. Zajistit přístup k adekvátně financované zdravotní péči a pomocným službám včetně poradenství. Služby by měly být lingvisticky a kulturně dostupné všem ženám, které o ně žádají.

12. Snižit riziko ozbrojeného násilí

Odstranit veškeré střelné zbraně z domácností, kde byly hlášeny případy domácího násilí. Zajistit, aby zdravotníci a sociální pracovníci zahrnuli otázku držení zbraně ve všech demografických, zdravotních a sociálních průzkumech.

13. Shromažďovat a publikovat zprávy o domácím násilí

Zajistit, aby bylo domácí násilí plně zobrazeno v oficiálních zprávách a statistikách, aby bylo shromažďování kvalitativních a kvantitativních údajů standardizováno a odděleno podle pohlaví a dalších významných faktorů a aby bylo zpřístupněno k verifikaci. Zaručit, aby příslušné vládní oddělení shromažďovalo a publikovalo data a statistiky o domácím násilí, aby informace sdíleli a aby je využívali politici činitelé při navrhování efektivní politiky a programů zaměřených na domácího násilí.

14. Informovat ženy o jejich právech

Zajistit, aby ženy trpící domácím násilím měly přístup k informacím o svých právech, službách a pomoci, na něž mají nárok. Policejní stanice, zdravotnická zařízení a další státní instituce by měly být povinovány ke zveřejnění informací o právech obětí včetně škály dostupných ochranných prostředků. U všech příslušných institucí by se měla vyžadovat vytvoření koncepce, zavedení a monitorování směrnic a postupů zahrnující všechny fáze jejich reakce na domácí násilí a specifikující postup pro případ, že tyto standardy nebudou splněny.

ADRESÁŘ INTERVENČNÍCH CENTER ČR - kontakty pro veřejnost

INTERVENČNÍ CENTRUM
 pro osoby ohrožené domácím násilím

NÁZEV IC	ADRESA	PROVOZNÍ DOBA PRO VEŘEJNOST	TELEFON	WWW STRÁNKY
IC BRNO	Sýpka 25 613 00 Brno - Černá pole	Po-Čt 8-20 Pá 6-16	541213732 739078078 nonstop	www.donacentrum.cz
IC ČESKÉ BUDĚJOVICE	Kanovnická 11/390 370 01 České Budějovice	Po 13-18 Út-Čt 8-12 13-16 Pá pro objednané	386323016 603281300	www.charitacb.cz
IC HRADEC KRÁLOVÉ	Velké náměstí 34 500 03 Hradec Králové	Po 13-18 St 8-12 13-18 Čt 8-12 13-16 Pá pro objednané	495530033 774591383	www.hk.caritas.cz/ochhk
IC JIHLAVA	Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava	Po-Pá 8-14 ostatní dle tel. dohody	567215532 606520546	www.psychocentrum.cz
IC LIBEREC	Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30	Po 7-16 Út 7-15 St 7-16 Pá 7-12	482311632	www.csslk.cz
IC MSK I. - OSTRAVA Ostrava Opava Nový Jičín	28. října 124 702 00 Ostrava	Po 8-20 Út 8-16 St pro objednané Čt 8-18 Pá 8-14	597489207 597489204 (fax)	www.bkb.cz
IC MSK II. - OSTRAVA Karviná Bruntál	Opletalova 4/607 Havířov – Šumbark 736 01	Po-Čt 8-16	596611239, 238 739500634	www.slezskadiakonie.cz
IC OLOMOUC	Na Vozovce 26 779 00 Olomouc	Po-Pá 7-15:30	585754736 774406453	www.ssp-ol.cz
IC PARDUBICE	Erno Košťála 980 530 12 Pardubice	Po-Pá 8-16	466260528 774755744	www.skp-centrum.cz

IC PLZEŇ	Cukrovarská 16 326 00 Plzeň	Po-St 8-12/13:30-17:30 Čt-Pá 8-16 službu IC možno sjednat i mimo provozní dobu na nonstop lince Terénní krizové služby a IC	777167004	www.charita.cz/plzen
IC PRAHA	Šromova 861 198 00 Praha 9 – Černý Most	Po 8-16 Út-Čt 8-17 Pá 8– 13	281861580 281911883 604231085 739440771	www.mcsspraha.cz
IC RAKOVNÍK	Žižkovo nám.169/I 269 01 Rakovník	Po 8-14 Út,Čt8-16 St 8-15 Pá pro objednané	313502588 605765883	www.ic-rakovnik.cz
IC SOKOLOV	J.K.Tyla 461 356 01 Sokolov (zelená vila naproti bývalému hotelu Ohře)	Út 8-11 St 13-15 Čt 8-15	352661418 736514095	www.ouss.cz
IC ÚSTÍ NAD LABEM	K Chatám 22 403 40 Ústí nad Labem - Skorotice	Po 8-18 Út 8-12 St 8-18 Čt 8-12 Pá 8-16	475511811 475201495 fax	www.volny.cz/spirala.cki
IC ZLÍN	U Náhonu 5208 760 01 Zlín	Po - Pá 7-15	577018265 774405682	www.poradnazlin.cz

Aktualizováno 6.8.2008

„Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s.“

KRIZOVÁ INTERVENCE - kontakty, pokyny¹⁴²

subjekt	webové stránky	kontakt
ROSA centrum pro ženy-oběti domácího násilí	www.rosa-os.cz	602 246 102
<i>stránky provozuje ROSA</i>	www.stopnasili.cz	...
Bílý kruh bezpečí	www.bkb.cz	257 317 110 N
<i>stránky provozuje Bílý kruh bezpečí</i>	www.domacinasili.cz	...
ACORUS	www.acorus.cz	283 892 772 N
Právní poradna proFEM (projekt AdvoCats for Women)	www.profem.cz	224 910 744
DONA linka	www.donalinka.cz	251 511 313 N
MAGDALENÍUM pomoc obětem domácího násilí	www.magdalenium.cz	776 718 459 N
Persefona o. s.	www.domacinasili@persefona.cz	737 834 345
Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS (Regionální institut ambulantních psychosociálních služeb)	www.csspraha.cz/krizove-centrum-riaps.html	222 58 06 97 N
Liga lidských práv	www.llp.cz	737 834 345
Slezská diakonie-poradny Elpis	www.slezskadiakonie.cz	dle poraden
NESEHNUTÍ Brno	www.zenskaprava.ecn.cz	605 239 579
Ministerstvo sociálních věcí a zdravotnictví	www.mpsv.cz	...
Ministerstvo vnitra	www.mvcr.cz	...
Policie ČR	www.policie.cz	158
La Strada ČR	www.strada.cz	222 717 171
Nadace Gender studies	www.feminismus.cz	...

Co dělat, když dojde k napadení¹⁴³

<u>Zavolejte policii: 158</u>	policie je povinna na tísňové volání reagovat a zasáhnout policisté mohou násilnou osobu vykázat na 10 dní z bytu/domu bez ohledu na to, zda je vlastníkem nemovitosti nebo má v bytě právo nájmu
<u>Vyhledejte lékařské ošetření</u>	požádejte o vystavení lékařské zprávy (obsah: kdo způsobil zranění a popis následků napadení)
<u>Poříd'te fotodokumentaci</u>	vyfotografujte viditelné následky napadení (tělesná poranění i rozbité věci)
<u>Zkontaktujte odborné pracoviště</u>	požádejte je o pomoc při dalším řešení vaší situace

¹⁴² telefonní čísla označená „N“ jsou provozována NONSTOP

¹⁴³ URL: <http://www.acorus.cz/cz/informace-pro-ohrozene-osoby/co-delat.html> [cit. 15. února 2009]

Bezpečnostní plán pro osoby ohrožené domácím násilím¹⁴⁴

- snažte se odhadnout, kdy se schyluje k násilí a opusťte v takovém případě byt/místnost
- nenechte se zavřít v části domu nebo bytu, kde nejsou žádná okna nebo východ nebo kde se nacházejí jakékoli možné zbraně (např. nože v kuchyni)
- zapamatujte si důležitá telefonní čísla (nonstop telefonní linka, policie, azylový dům,...) a naučte je i vaše děti.
- svěťte se přátelům nebo příbuzným, ke kterým máte důvěru
- promyslete si a naplánujte možné únikové cesty
- promyslete si přijatelné a důvěryhodné důvody, kvůli kterým byste mohla z domu odejít (např. „jdu k sousedům, na nákup“..) a zavolejte pomoc
- předem si promyslete, kam půjdete (kamarádky, rodinní příslušníci, krizová centra v okolí- zjistěte si důležité kontakty)
- zabalte si pohotovostní tašku s penězi, oblečením a důležitými dokumenty (OP, rodné listy, kartičku zdravotní pojišťovny, pasy, platební kartu,..) a schovejte ji na bezpečném místě (např. u kamarádky, v práci,..)
- uschovejte jakékoli důkazy o fyzickém násilí! (roztrhané oblečení, fotografie, potvrzení o lékařském vyšetření,..)

Seznam věcí, které nesmím zapomenout¹⁴⁵

občanský průkaz, pas	klíče od bytu, auta, kanceláře	nájemní smlouvu
rodné listy (můj i dětí)	řidičský a technický průkaz	oblíbenou hračka dítěte
průkaz zdravotní pojišťovny	léky	dokumenty o hypotéce
lékařské zprávy	náhradní oblečení	předměty citové hodnoty
peníze, kreditní karty	oddací list	

¹⁴⁴ URL: <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643227> [cit. 29. října 2008]

¹⁴⁵ URL: http://www.stopnasili.cz/fileadmin/zeny_seznam_veci.pdf [cit. 31. října 2008]

ABSTRAKT

KANTOROVÁ A. Domácí násilí v systému sociálních problémů : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 106 s. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.

Klíčová slova: mezigenereční násilí, partnerské násilí, týrání partnera, formy, znaky, dynamika a cyklus domácího násilí, oběť, pachatel, stres, obecný adaptační syndrom, syndrom týrané ženy, Stockholmský syndrom, posttraumatická stresová porucha, naučená bezmocnost, sebezničující reakce, stalking, prevence - situační, viktimologická, primární, sekundární, terciární

Práce řeší problematiku domácího násilí v rámci sociálních problémů. Jejím cílem je tuto problematiku zviditelnit se zaměřením na partnerské násilí na ženách a objasnit jeho provázanost s dalšími sociálně patologickými jevy jako je nemocnost, nezaměstnanost, alkoholismus, nealkoholová toxikománie a sebevražednost. Pojednává o různých podobách tohoto typu násilí, formách, znacích, dynamice, rizikových faktorech, příčinách, charakteristice oběti a pachatele a o varovných signálech budoucího násilí. Věnuje se charakteristice oběti a pachatele a objasňuje devastující dopad násilí na oběť, přičemž analyzuje obecnou reakci organismu na stres, podstatu syndromu týrané ženy, Stockholmského syndromu, posttraumatické stresové poruchy, naučené bezmoci a sebezničující reakce a na jejich podkladě vysvětluje zdánlivě nepochopitelné reakce oběti na týrání. Zkoumá četnost výskytu tohoto násilí na základě realizovaných výzkumů v ČR a rozboru klinických údajů a shrnuje postoj společnosti k tomuto negativnímu jevu. Uvádí nejčastější mýty o domácím násilí a konfrontuje je s realitou. Zabývá se vývojem mezinárodní a české legislativy v této oblasti a objasňuje úkoly policie, intervenčních center a justice. Zkoumá pojem stalking. Shrnuje možnosti odborné a laické pomoci obětem a klade důraz na prevenci.

ABSTRACT

KANTOROVÁ A., Domestic Violence in the System of Social Problems : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 106 s. Supervisor : prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.

Key words: Intergenerational Violence, Partner Violence, Partner Abuse, Forms, Characteristics, Dynamics and Cycle of Domestic Violence, Victim, Offender, Stress, General Adaptation Syndrome, Battered Woman Syndrome, Stockholm Syndrome, Post traumatic Stress Disorder, Learned Helplessness, Self-destructive Reactions, Stalking, Prevention - Situational, Victimological Primary, Secondary, Tertiary

This bachelor thesis deals with domestic violence in the context of social problems. Its aim is to raise the profile of this issue, focusing on partner violence against women and to clarify its consistency with other social-pathological phenomena such as illness, unemployment, alcoholism, non-alcoholic addiction and suicidal tendencies. It discusses the different forms of this type of violence, forms, characteristics, dynamics, risk factors, causes, characteristics of a victim and perpetrator and the warning signs of future violence. It describes the characteristics of victims and perpetrators, and explains the devastating effects of violence on the victim, while analyzing the overall organism response to stress, the nature of the abused woman syndrome, Stockholm syndrome, post traumatic stress disorder, learned helplessness and self-destructive reactions and on their basis explaining seemingly incomprehensible response to abuse victims. It examines the incidence of such violence on the basis of research carried out in the Czech Republic and analysis of clinical data and summarizes the attitude to this negative phenomenon. It lists the most common myths about domestic violence and confronts it with reality. It deals with international development and legislation in this area and clarifies the duties of police, justice and intervention centers. It examines the concept of stalking. It summarizes the possibilities of professional and non-professional assistance to victims and puts an emphasis on prevention.